

**Halászati Operatív Program
Félidős Értékelés
VÉGSŐ JELENTÉS**

M e g b í z ó :

Vidékfejlesztési Minisztérium

2011. június 09.

Mutatjuk a helyes irányt

Tartalom

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
1. BEVEZETÉS	9
1.1 Az értékelés körülményei és céljai	9
1.2 Értékelési módszertan	10
1.3 Milyen nehézségek merültek fel az értékelés során.....	11
1.4 Rövidítések jegyzéke	12
2. AZ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEKRE ADOTT VÁLASZOK, TEKINTETTEL A HOP CÉLJAIRA	13
2.1 Új igények a halászati fejlesztések terén (1. számú értékelési kérdés)	13
2.2 A HOP relevanciája (2. számú értékelési kérdés)	27
3. A MEGVALÓSÍTÁSRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA	31
3.1. Partnerség, az érintettek megvalósításba való bevonása (3. számú értékelési kérdés)	31
3.2 A pályázattal milyen mértékben segíti elő a HOP célok elérését? (4. számú értékelési kérdés)	36
3.3. A program monitoring hatékonysága (5. számú értékelési kérdés).....	44
4. A PROGRAM ELŐREHALADÁSÁRA ÉS HATÉKONYSÁGÁRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA	53
4.1 A Program megvalósításának állása 2010 végén (6. számú értékelési kérdés)	53
4.2 A 2. tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (8. számú értékelési kérdés).....	61
4.3 A harmadik tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (9. számú értékelési kérdés)	75
4.4 A 4. tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (10. értékelési kérdés)	75
4.5 Az 5. tengely teljesítmény és eredménymutatói (11. számú értékelési kérdés).....	76
5. A HOP ESÉLYEGYENLŐSÉGRE, KÖRNYEZETRE, BIODIVERZITÁSRA ÉS A FOGLALKOZTATÁSRA VALÓ HATÁSA	81
6. A HOP FÉLIDŐS ÉRTÉKELÉS JAVASLATAI	85
7. ESETTANULMÁNY: A CZIKKHALAS HALASTAVAI KFT.	91
7.1 A Projekt környezete.....	91
7.2. A projekt részletes bemutatása.....	94
7.3. A projekt legfontosabb eredményei, hatásai	97

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A jelen dokumentum a magyarországi Halászati Operatív Program (továbbiakban HOP) félidős értékelésének az Agrár Európa Kft. által készített Végső Értékelési Jelentése.

Az értékelés célja a HOP egészének hatékonyságvizsgálata, azzal a céllal, hogy az értékelés megállapításai alapján a támogatás és a végrehajtás minőségének javítása céljából a szükséges kiigazításokra sor kerülhessen. Az értékelés a célok relevanciavizsgálatát is tartalmazza, amely során megvizsgálja, hogy a programban jelenleg feltüntetett célrendszer megfelel-e a halászati ágazat aktuális igényeinek, illetve az ágazatot körülvevő külső gazdasági-társadalmi környezet által biztosított lehetőségeknek.

A HOP keretében 2010. december 31-i állapot szerint két tengely keretében került támogatási lehetőség megnyitásra, a 2. tengely esetében az akvakultúra, a természetes vízi halászat és a halfeldolgozó beruházások tekintetében, illetve az 5. tengely keretében a program menedzsmenthez kapcsolódó költségek kerülhettek elszámolásra.

2010. december 31-ig a források összességében 29,4%-ban kerültek lekötésre, a beruházási források ebből nagyobb arányban részesednek (40% fölötti a lekötés a 2. tengely esetében). Mindösszesen 165 támogatási kérelem került benyújtásra, amelyből 140 irányult beruházásra. A 2. tengely előrehaladásával kapcsolatban megállapítható, hogy a projektek összetétele, mennyisége és minősége az elvárhatónak megfelelő. Az 5. tengely esetében megállapíthatjuk, hogy a kifizetések elsősorban a program menedzsment költségeit viselték, kevésbé jelent meg a kivitelezést tanulmányokkal, részelemzésekkel támogató tevékenység.

A program előrehaladását a jelen fázisig a monitoring adatok alapján teljes körűen nem állt módunkban értékelni. A monitoring adatok kérelmezők általi benyújtásának határideje 2011-ben március 18. volt. A program menedzsment a valóságnak megfelelő monitoring adatokat az IIER-ből nem tudta teljes körűen előállítani, ami a kérelmezők részben helytelen adatszolgáltatásából, részben a helytelenül megadott adatok pontosításnak jelentős időigényéből adódott.

A HOP értékelése alapján az alábbi legfontosabb ajánlásokat fogalmazzuk meg, amelyeket nem csak a HOP 2013-ig tartó időszakára, hanem az azt követő tervezési időszakra való felkészülés során is javasunk figyelembe venni a tervezők részéről:

1. A Program értékelésének egyik legfontosabb megállapításaként megfogalmazhatjuk, hogy nem javasoljuk az elfogadott HOP célrendszerének módosítását, az alábbiakban bemutatott indokok alapján. Arra viszont javaslatot teszünk, hogy célszerű megvizsgálni a tengelyek közötti forrás-átcsoportosítás lehetőségét és szükségességét.

A vizsgált időszakban a halászati szektor fejlesztésére, szabályozására vonatkozó kérdésekben nagyfokú stabilitás volt a jellemző. A HOP alapvető céljai és intézkedései a HOP jóváhagyása óta nem változtak, a végrehajtást szolgáló rendeletek kellő időben megjelentek és azok megfelelő kereteket adtak a program stratégiai céljainak időarányos teljesüléséhez. Ezzel a kedvezményezetteknek lehetővé tették, hogy projektjeiket, üzleti vállalkozásaikat sikeresen elindítsák, illetve fejlesszék.

Az intézményrendszerrel folytatott interjúk alapján megállapítottuk, hogy a gazdasági válság

más ágazatokhoz képest sokkal kevésbé érintette a halászati ágazatot. Az MVH tapasztalatai szerint a projektek megvalósítását nem akadályozza a gazdasági válság.

Értékelő munkánk során megállapítottuk, hogy az ágazati igények nem változtak, új ágazati igények nem jelentek meg a HOP elfogadása és a támogatások elérhetővé tétele óta.

A halászati ágazat gazdasági, esetleges jogi környezetének változása nem volt hatással magára az ágazatra, így azok a HOP célkitűzéseit nem érintették. Minden eredeti célkitűzést továbbra is relevánsnak tartunk.

A HOP tartalmi áttekintése során megállapítható, hogy a SWOT elemzés megfelel a halászati ágazat jelenlegi körülményeinek és környezetének is, tehát azon változtatási igény nem merül fel. Kisebb kiegészítéseket javasolunk, ez az akvakultúra területen belül a veszélyek között felsorolt hallopások erősödése, illetve az oktatás és kutatás területen az alulfinanszírozás problémaköre. Ez prioritás vagy célrendszerbeli változást nem tesz szükségessé, tekintettel arra, hogy a vagyonvédelmi beruházások a jelen rendszerben is támogathatóak, az alulfinanszírozás pedig nem ágazati jelenség, hanem Magyarországon általános az oktatás/kutatási tevékenységek körében.

A halászati ágazattal szemben támasztott alapvető igény nem változott, az ágazat változatlanul legfontosabb feladata a lakosság édesvízi halfogyasztásának kielégítése. Ezt szolgálták a 2-es tengely technológiafejlesztő, kapacitásnövelő, illetve korszerűsítő intézkedései. A hamarosan megnyíló 3-as tengelyes intézkedések pedig élénkíteni fogják a lakosság halfogyasztását, amelynek termelési oldala a Program keretében teremődik meg.

Mind a Nemzeti Halászati Stratégia Terv mind a HOP hosszú távra tervez és ciklusokon átívelő módon történik a Program végrehajtása is. Ezt mutatja a harmadik tengely közeljövőben várható indítása is, amely intézkedések így átnyúlnak a 2013. utáni első évekre átmenetet képezve a következő tervezési-pénzügyi időszak halászati programjához.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a HOP célrendszer módosítás nélkül megfelel az ágazati igényeknek.

2. A hallopások visszaszorítása érdekében javasoljuk, hogy azon beruházásokat, amelyek a vagyonvédelemmel és ezen keresztül a gazdaságosabb termeléssel kapcsolatosak, a jövőben kiemelten támogassák

A halászati politika támogatásai jelentős részben a halászati termelő ágazat versenyképességét szolgálják. A versenyképesség összetevői között szerepel a jövedelmezőség. Magyarországon a halászattal foglalkozók között általánosan elfogadott, hogy a hallopások jelentős anyagi veszteséget jelentenek, azaz számottevően csökkentik a jövedelmezőséget. A jelenleg támogatott tevékenységek között is van vagyonbiztonság növekedést erősítő beruházás (pl. kerítés), amelyek megfelelő eszközök lehetnek a lopások csökkentésére.

3. Készüljön és kerüljön publikálásra egy folyamatábra, amely pontosan bemutatja a HOP eljárásrendjét a projektötlet felmerülésétől az üzemeltetési időszak végéig.

A folyamatábra azoknak a beruházóknak kedvez, akik fejlesztésükhöz halászati támogatást terveznek kérelmezni. A folyamatábrát azért javasoljuk összeállítani, mert a HOP jogcímeit több, egymástól függetlenül módosuló jogforrás szabályozza, beleértve a Ket-et is. Ez utóbbi például nem része a halászati jognak, így a halászati gazdaságok és feldolgozók nincsenek vele napi kapcsolatban, viszont alapvetően meghatározza a támogatási és kifizetési kérelmekhez kapcsolódó eljárásrendet.

Az interjúk és kérdőívek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a támogatási kérelmek összeállításának időszakában a pontos eljárásrend a kérelmezők számára nem egyértelmű és így nem tudnak eléggé megalapozott döntést hozni a támogatási rendszerben való részvételükről. A folyamatábra vizualizálva áttekinthetővé teszi az eljárásrendi lépéseket, feltüntetve az intézményrendszer és a kérelmező számára rendelkezésre álló időintervallumokat, ügyintézési határidőket, pontosabban tervezhetővé téve a beruházáshoz kapcsolódó pénzforgalmat.

4. Az IIER beruházási projektek hiba- és többlet időigény mentes kezelésére való alkalmassá tétele.

Az IIER nem kielégítően támogatja a beruházási jellegű projektek kezelését. Nem támogatja az ügyintéző munkáját automatikus korlátokkal. Egy-egy ügyfél, illetve egy-egy projekt támogatás-intenzitását az ügyintéző az IIER-től független, külön Excel táblában figyeli és kezeli, jelentősen megnehezítve az ügyintéző munkáját és esetleges hiba lehetőséget is okozhat.

5. Javasoljuk a Technikai segítségnyújtás támogatási és kifizetési kérelmei IIER-ben való kezelhetőségének részletes vizsgálatát.

Az IH tájékoztatása szerint az 5. tengely támogatási és kifizetési kérelmei nem az IIER-ben kerülnek kezelésre, hanem Excel táblában az IH-ban. Ez a megoldás egyrészt bizonytalan, tekintettel arra, hogy az Excel egy táblázatkezelő program és a szerkezete nem elégíti ki a támogatási és kifizetési kérelmek HOP-eljárásrend szerinti kezelését (pl. nyomon követhetőség). Másrészt a HOP forrását igénybe vevő projektek eltérő számítógépes rendszerekben való kezelése (IIER, illetve Excel) nem teszi lehetővé a programra vonatkozó lekérdezéseket, elsősorban a pénzügyi előrehaladás szempontjából. Mivel az IIER elsősorban mezőgazdasági közvetlen támogatások kezelésére kialakított szoftver, ezért a HOP keretében a beruházásokra irányuló kérelmek kezelésére ki kellett a megfelelő modulokat alakítani, ugyanígy a HOP 5. tengely támogatási és kifizetési kérelmeire vonatkozó modulokat is szükséges megtervezni, kialakítani. Javasoljuk ennek részletes előzetes vizsgálatát, amelyen keresztül meghatározhatóak a konkrét feladatok, felelősök és a szükséges pénzügyi keretek.

6. Javasoljuk a 2013 utáni tervezési időszakra a halászati fejlesztési program külön informatikai rendszerben történő kezelési lehetőségének vizsgálatát.

Az értékelői munka során több olyan problémával találkoztunk a HOP kérelmek jelenlegi informatikai kezelési rendszerében, amely egyrészt megnehezíti a kérelemkezelők megfelelő feladatellátását, másrészt bizonytalanra teszi a program előrehaladásának pontos figyelemmel kísérését. Az IIER rendszere nem alkalmas beruházási támogatási kérelmek kezelésére, illetve a halászati ágazat egyes részterületeihez kapcsolódó - támogatási kérelmekkel nem, csak pályázatokkal megoldható - fejlesztések (pl. marketing, innovációra irányuló projektek) dokumentációjának kezelésére sem.

7. A monitoring adatszerkezetre alapozott küszöbértékek meghatározása, amelyek a program vagy a program megvalósításához szükséges módosítások meghatározását átláthatóvá teszik.

A halászati ágazat a külső körülmények változására kevésbé érzékeny, ahogyan azt az interjúkból is megállapíthattuk. A halászati gazdálkodók célrendszere nem változott, így programmódosítást nem indukált. A program céljainak teljesülésére, az éves monitoring adatok áttekintéséből lehet következtetni. A célértékek a HOP megvalósításának félidejére, illetve a teljes program befejezésekor kerülnek értékelésre. Ez az értékelési gyakoriság - értékelői véleményünk szerint - kevés ahhoz, hogy a befejezési célértékek eléréséhez folyamatos információt adjon. A program „kézben tartásához” van szükség azokra a beavatkozási küszöbértékekre, amelyek mutatják a program előrehaladásának azokat a részterületeit, amelyek hozzájárulnak a célértékek, így a program céljainak eléréséhez. Az egyes küszöbértékekhez megfelelő beavatkozási lehetőséget is kell társítani, amivel a küszöbérték el nem érésekor lehet beavatkozni.

8. Monitoring adatszerkezet áttekintése, módosítása, amely megfelel a célrendszer követelményeinek.

A monitoring célja, értelmezésünk szerint, a program előrehaladásának éves gyakoriságú nyomon követése, információgyűjtés a szükséges beavatkozásokra irányuló döntések megalapozásához. Az adatok gyűjtése arra szolgál, hogy abból a program célrendszeréhez való közéletre következtetni lehessen. A program célrendszerében központi szerepet tölt be a halhús fogyasztás növelése, de a monitoring keretében arra vonatkozóan nincs adat (pl. közvetlenül értékesített halmennyiség, illetve annak éves növekedése). Továbbá a monitoring keretében nincs gyűjtött adat többek között a biodiverzitás megtartására, a vízfelhasználásra sem. A programban nem kerül meghatározásra a versenyképesség, így nincsenek olyan indikátorok, amelyek a versenyképesség fenntartásának mérésére vonatkoznának. Mindezek a programban célként szerepelnek, monitoring indikátorok hiányában azonban alakulásuk nem követhető nyomon.

Nemzeti indikátorok meghatározására lehetőség van, hiszen a központi indikátorok nem fedhetik le minden egyes tagállam halászati ágazatának célrendszerét, így javasoljuk a monitoring rendszer ilyen irányú áttekintését, módosítását.

9. A HOP megvalósításában, a Monitoring Bizottságban közreműködő szervezetek kompetenciájának növelése.

A tervezésbe, illetve a megvalósításba bevont szervezetek teljeskörűsége a HOP tekintetében kielégítő, amint azt az elemző részben bemutatjuk. A szakmai interjúkra alapozva javasoljuk az MB tagok kompetenciájának, az EU támogatási rendszerek menedzsmentjére, illetve a HOP-igényekre vonatkozó képességeinek növelését. Például az esélyegyenlőséggel foglalkozó szervezet az MB ülések jegyzőkönyvei alapján a program eddigi történetében nem szólalt fel, holt ez egy nagyon fontos horizontális cél az EU-s támogatási programok megvalósítása során. Olyan eszközök alkalmazását javasoljuk, amelyből az MB, mint testület visszajelzést kap a képességek fejlődéséről, pl. egy teljes napra szóló kihelyezett MB ülés, amely csak adott kompetenciafejlesztő témával foglalkozik. Lehetséges témakör a stratégiai tervezés az EU támogatási programjaiban, illetve a program lebonyolítását meghatározó EU-s szabályrendszer (pél-

dául azokra a korlátokra tekintettel, amelyek nem HOP specifikusak, de befolyásolják a program megvalósítását).

10. Javasoljuk a 3-as tengelyes intézkedések mihamarabbi indítását.

A halászati ágazat eredményességének fenntartásához, illetve annak növeléséhez, az ágazat kiegyensúlyozottságához a folyamatos fogyasztás-ösztönzésre egyértelműen szükség van. A beruházások haladnak előre, az azok által kibocsátott halmennyiséget a piacon el kell helyezni és a magyar vásárlók meglehetősen stabil fogyasztási szerkezetet mutatnak, amely fogyasztás-ösztönző program hiányában nem fog megváltozni. Tehát a program megvalósításában éppen most érkezett el az optimális idő a 3-as tengely megnyitására.

11. Tekintettel az n+2 éves teljesítési szabályra, célszerűnek látjuk, hogy a források teljes körű felhasználhatósága érdekében az IH vizsgálja meg a tengelyek közötti forrás átcsoportosítás lehetőségét és szükségességét.

Megvizsgálva a keretleköteket megállapítható, hogy a nem konvergencia régióban nagyon kevés a projektek száma és összege. A 2010. évben még elkerülhető volt a forrásvesztés, de mivel a nem konvergencia régióban tervezett beruházások mértéke a 2011. évben előreláthatólag nagyon alacsony lesz, szükséges lehet a tengelyek közötti átcsoportosítás.

12. Javasoljuk a halászati környezetgazdálkodási program elindításának vizsgálatát.

Az agrár-vidékfejlesztési támogatások keretében az agrár-környezetgazdálkodás programban (AKG) 2004-2009 között lehetőség volt az extenzív halastavak környezetgazdálkodásból adódó többlet költségeinek, és az önként vállalt környezetvédelmi korlátozások miatti bevétel kiesésnek részleges kompenzációjára. Ez a program öt éven keresztül biztosított kompenzációs lehetőséget a programhoz csatlakozott tógazdaságoknak. A tógazdaságok döntő többsége élt is ezzel a lehetőséggel. A HOP tervezése során intézkedés szinten az operatív programba beépítésre került az AKG-hoz hasonló támogatási konstrukció, annak ellenére, hogy a tervezés idején lehetőség volt arra, hogy ez a támogatás továbbra is az AKG keretében az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) kerül majd kifizetésre.

Az AKG támogatások az extenzív halastavak esetében az Európai Bizottság állásfoglalása miatt (főleg a DG-AGRI véleménye) az EMVA-ból a továbbiakban csak nagyon korlátozott mértékben és nem egységesen nyújtható, ezért ezt a támogatást az Európai Halászati Alapból (EHA) a HOP keretében kell nyújtani. Ez a kompenzációs program a **Halászati Környezetgazdálkodási Program (HKP)**.

A halászati tevékenység, hasonlóan a mezőgazdasági alapanyag-termeléshez, szoros kapcsolatban van a környezetével, annak fenntartásában szerepe van. A HOP célrendszerében szerepel a biodiverzitás fenntartása, amely egyik eszköze lehet a halászati környezetgazdálkodási program előírásrendszerének betartatása, amely előreláthatóan olyan többletköltségekkel, illetve nyereségmaradással jár, amely kompenzációra szorul, a halászati környezetgazdálkodási kifizetéseken keresztül.

A program indításának illetve a kompenzációt igénybe vevők előnyei:

A HOP oldaláról nézve:

- Folyamatosság biztosítása a programozási időszakok között;
- Forráslekötés - HOP keretfelhasználás;
- n+2 szabály miatti forráselvonás veszélyének csökkentése;
- Nem konvergencia régiók tervezhetőbb forrásfelhasználása.

A Kedvezményezettek oldaláról nézve:

- Árrugalmatlan költségek részbeni kompenzációja;
- A kompenzáció szabad felhasználásának lehetősége.

Mivel a HOP tartalmazza az indítandó intézkedést, csak **technikai jellegű programmódosítás** szükséges a konvergencia területeken belül a prioritási tengelyek közötti forrásátcsoportosításokkal kapcsolatosan.

1. BEVEZETÉS

1.1 Az értékelés körülményei és céljai

A jelen dokumentum a magyarországi Halászati Operatív Program félidős értékelésének az Agrár Európa Kft. által készített Végső Értékelési Jelentése.

A Tanács 1198/2006/EK Rendelete az Európai Halászati Alapról 49. cikke értelmében minden tagállamban, így Magyarországon is el kell készíteni a HOP félidős értékelését. A félidős értékelés összeállításának időkorlátját a Bizottság 498/2007/EK Rendeletének 27. cikke szabályozza, az értékelési jelentést a tagállamoknak 2011. június 30-ig kell megküldeniük az Európai Bizottság részére.

Az értékelés célja a HOP egészének hatékonyságvizsgálata, azzal a céllal, hogy az értékelés megállapításai alapján a támogatás és a végrehajtás minőségének javítása céljából a szükséges kiigazításokra sor kerülhessen. Az értékelés a célok relevanciavizsgálatát is tartalmazza, amely során megvizsgálja, hogy a programban jelenleg feltüntetett célrendszer megfelel-e a halászati ágazat aktuális igényeinek, illetve az ágazatot körülvevő külső gazdasági-társadalmi környezet által biztosított lehetőségeknek.

A Végső Értékelési Jelentés szerkezetében és tartalmában megfelel a Vidékfejlesztési Minisztériummal, mint HOP Irányító Hatósággal kötött szerződés alapján összeállított Projekt Indító Jelentésben foglaltaknak.

Az értékelés az alábbi időütemezésben került megvalósításra.

1. táblázat

Esemény	időpont
Az ajánlattételi felhívás megjelentetése,	2010.08.05
Az AE ajánlat elküldése,	2010.08.23
A VM eredményt hirdet,	2010.12.10
Szerződéskötés,	2010.12.15
A kick off meeting,	2011.01.17
A projekt indító jelentés leadása,	2011.01.21
Megbízólevél, titoktartási nyilatkozat,	2011.01.26
A HOP pénzügyi jelentés átadása (2010. decemberi állapot),	2011.02.15
Az előzetes értékelési dokumentum átadása,	2011.04.01
A HOP éves jelentés-eredménymutatók - nem végleges átadása,	2011.05.04
IH vélemény az előzetes értékelési dokumentumra,	2011.05.06
Az előzetes monitoring adatok átadása,	2011.05.06
IIER-ből végleges monitoring adatok átadása	2011.06.03.
Szakmai interjúk (ettől a naptól eddig a napig),	2011.02.08-03.01.
Belső interjúk (ettől a naptól eddig a napig),	2011. 02.08-03.18.

1.2 Értékelési módszertan

Értékelési megközelítésünket és módszertanunkat úgy alakítottuk ki, hogy az egyértelműen megfeleljen a kiíró igényeinek. Ezért szorosan követjük az Ajánlatkérésben meghatározott feladatokat, a félidős értékelés szempontjából meghatározó **uniós módszertani alapokat**, valamint a fejlesztési programok értékelésében széleskörűen alkalmazott Tavistock értékelési útmutatót, amelyeket adaptáltuk a magyar fejlesztéspolitikai gyakorlat és a HOP sajátosságainak megfelelően.

Megközelítésünk, a klasszikus strukturált értékelési megközelítésen, négy egymásra épülő fázison alapul:

- **Strukturálás** – Az értékelés időpontjában aktuális helyzet megértése, illetve az értékelési keret-rendszer kialakítása (értékelési kérdések, eszközök, indikátorok);
- **Adatgyűjtés** – az érintettek bevonási lehetőségének vizsgálata; a megfigyelni kívánt terület kijelölése, adatgyűjtés;
- **Elemzés** – az értékelési kérdések megválaszolása, a halászati politika hatásainak értékelése;
- **A jelentés összeállítása, javaslattétel** – az első lépésben meghatározott kritériumok mentén értékítélet kialakítása, az értékelés szintetizálása, az értékelői jelentés véglegesítése, az eredmények kommunikálása, a javaslatok megfogalmazása;

Munkánk során egyaránt alkalmazunk formatív és participatív módszereket, mennyiségi és minőségi elemzéseket. **Módszerünk alapvetően folyamatorientált (együttműködésen alapul) és előretekintő**, abban az értelemben, hogy a Program már elért eredményeit és tapasztalatait figyelembe véve, a programozási időponthoz képest módosult környezet sajátosságai alapján javasoljuk optimalizálni a HOP megvalósítását.

A módszertan javasolt központi elemei:

- **Dokumentum-feldolgozás:** Áttekintjük, feldolgozzuk, rendszerezzük és szintetizáljuk a hazai programozási és program-végrehajtási alapidokumentumokban, a támogatási és kifizetési kérelmek dokumentációiban, a tanulmányokban, az értékelésekben, a szakirodalomban és a módszertani útmutatókban és egyéb releváns anyagokban foglalt információkat.
 - **Adatelemzés:** Kigyűjtjük a támogatási és kifizetési kérelmek kezelési adatbázisában rögzített releváns adatokat (pénzügyi és fizikai indikátorok, monitoring adatok), strukturáljuk és elemezzük őket.
 - **Kérelmezői kérdőívezés:** Elkészítünk és az IH segítségével megjelentetünk egy kérdőívet, amelyben a kérelmezőktől, illetve a kedvezményezett oldal szervezeteiktől, egyéb érintettektől nyitott és zárt kérdések segítségével véleményt és javaslatokat igyekszünk megtudni a kérelemkezelési rendszerre, a jogcímek feltételekre vonatkozóan.
 - **Belső kérdőívezés:** Az intézményrendszer munkatársaitól részben önállóan kitöltendő tematikus kérdéslisták segítségével juthatunk információkhoz.
- Szakmai interjú:** Az egyik leghatékonyabb információgyűjtési – és bizonyos mértékben szintetizáló – módszer, mivel az információforrás és információt szolgáltató közti közvetlen kommunikáció lehetőséget nyújt komplex kérdések, kérdéskörök tárgyalására. A megbeszéléseket interjúvázlat segítségével jól strukturáltan folytatjuk le, a támogatási rendszerben

szereplő érintettekkel (beleértve IH, MVH, nyertes, nem nyertes kérelmezők, szakmai szervezetek).

- **Esettanulmány:** Az esettanulmány egy konkrét, lehetőség szerint összetett, bonyolult beruházás kapcsán mutatja be a Program, illetve a támogatási rendszer sajátosságait, esetleges buktatóit.

Módszertanunk legfontosabb jellemzője, hogy mindegyik eszközt az **értékelési kérdések** megválaszolásának rendeltük alá. Ez a megközelítés egyaránt érvényes az **előzetes** és a **végleges értékelési dokumentum** elkészítése során. A két dokumentum elkészítésének módszertana csupán abban különbözik egymástól, hogy míg az előbbinél elsősorban dokumentum- és adatelemzésre, a tanácsadói oldal szakértőinek ismereteire és a szakmai interjúk első részének, valamint a fókuszcsoportos megbeszélés eredményeire lehet támaszkodni, addig a végleges értékelés elvégzéséhez az esettanulmányokra, a további interjúkra, továbbá a kérelmezői kérdőívvezérből adódó következtetésekre alapozva fogalmaztuk meg végső értékelői véleményünket.

1.3 Milyen nehézségek merültek fel az értékelés során

Az Agrár Európa Kft. Ajánlata összeállítása során feltérképezte azokat a potenciális veszélyforrásokat, amelyek akadályozhatják a HOP félidős értékelés kivitelezését, illetve csökkenthetik annak minőségét. Ezeken kívül nehézségekkel nem szembesült az értékelői csapat, attól eltekintve, hogy a kérdőívek szöveges részére a válaszadási hajlandóság nagymértékű elmaradását mutatja.

Az egyes kockázatok értékelési folyamatban való megjelenését az alábbiak szerint mutatjuk be.

- 1. Kockázat:** Az interjúalanyoknak, az intézményrendszer döntéshozóinak és a projektteljesítés szempontjából releváns valamennyi szakértő elérhetősége, rendelkezésre állása és adatközlési hajlandósága kockázatot rejt, adott esetben az értékelés elhúzódtását vonhatja maga után.

A felsorolt, értékelésben résztvevő érintett kör, illetve a rendelkezésre álló adatok elérhetősége biztosított volt. Az adat-átadás késedelmessége a HOP monitoring adatok terén az éves kötelező adatszolgáltatás és az értékelési projekt egymáshoz viszonyított időzítése miatt volt relatív késedelemben. A monitoring adatok kedvezményezett által szolgáltatásának határideje március 15-re esett 2011-ben, amely adatok feldolgozása, megbízhatóságvizsgálatának időigénye nem tette lehetővé az adatok értékelők számára való átadását május 10. előtt.

- 2. Kockázat:** A projekt előrehaladásához szükséges döntések (pl. interjú tervezet, draft jelentések jóváhagyása), elfogadások csúszása hasonló problémákat okozhat a projekt ütemezésében.

A projekt során meghozott döntések időzítése nem hátráltatta az értékelési feladatok elvégzését.

- 3. Kockázat:** A szükséges jogosultság hiányában nem áll rendelkezésre minden, a Program

értékeléséhez kapcsolódó adatforrás.

Jogosultsági kérdések nem merültek fel a projekt kivitelezése során.

- 4. Kockázat:** Az interjúkon szerzett primer, valamint szekunder információk megbízhatóságát nem lehet garantálni, ezek azonban jelentős hatással lesznek az értékelés eredményeire.

Az interjú-alanyok összeállításánál tekintettel voltunk a HOP által érintett kör potenciális véleménykülönbségére, így a reprezentativitást biztosító mintát felhasználva állítottuk össze a meginterjúvoltak felsorolását.

- 5. Kockázat:** A intézmények sokszor leterhelt munkatársai nem fordítanak kellő időt az interjúkra, valamint a műhelymunkákon való részvételre, ami információvesztéshez és téves következtetésekhez vezet.

Az interjúk időpontja előtt az interjúvázlatokat megküldtük felkészülés céljából a partnereknek, amivel optimalizálni lehetett az interjúk információátadási szakaszát.

1.4 Rövidítések jegyzéke

AVOP	Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program
AKI	Agrárgazdasági Kutatóintézet
EHA	Európai Halászati Alap
HAKI	Halászati és Öntözési Kutatóintézet
HALTERMOSZ	Haltermelők Országos Szövetsége és Termék Tanácsa
HASKOB	Halászati Stratégia Koordináló Bizottság
HOP	Halászati Operatív Program
HOPE	Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz
IH	Irányító Hatóság
IIER	Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer
Ket.	Közigazgatási Eljárási Törvény
KKV	Kis- és Középvállalkozás
KSz	Közreműködő Szervezet
KT	Kommunikációs Terv
MAHAL	Magyar Haltermelők és Halászati Vízterület-hasznosítók Szövetsége
MASZ	Magyar Akvakultúra Szövetség
MB	Monitoring Bizottság
MOHOSZ	Magyar Országos Horgász Szövetség
MTVSZ	Magyar Természetvédők Szövetsége
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
NAV	Nemzeti adó- és Vámhivatal
NGO	Non Governmental Organization - Szakmai Érdekképviseleti Szervezet
NHST	Nemzeti Halászati Stratégiai Terv
TS	Technikai Segítségnyújtás
VM	Vidékfejlesztési Minisztérium

2. AZ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEKRE ADOTT VÁLASZOK, TEKINTETTEL A HOP CÉLJAIRA

2.1 Új igények a halászati fejlesztések terén (1. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Tekintettel arra, hogy a szabályozásban, a politikai- és társadalmi-gazdasági környezetben jelentős változások történtek a HOP kidolgozása óta, Ön szerint vannak-e újabb igények a HOP céljainak megfogalmazásában?*

Mely elemek (nemzetközi, nemzeti, regionális szintű) befolyásolhatják nagymértékben az intézkedéseket az ex ante értékelés óta?

A HOP összeállítása során ex ante értékelés készült, beleértve a stratégiai környezeti vizsgálatot is. Az ex ante értékelés óta jelentős változások mentek végbe a gazdasági és társadalmi élet legszélesebben értelmezett területein.

Mindazonáltal a magyar halászati ágazat jellemzőinek alapos értékelési folyamatában kiemelten kell az ágazati sajátosságokat meghatározó körülményekre figyelni. A magyar halászati ágazatot elsősorban halastórendszerekre alapozott édesvízi halászati termelés jellemzi. Magyarország lakossága jelenleg annyi édesvízi halat fogyaszt éves szinten, amennyi a magyar halászati ágazat által előállított mennyiség. Az ágazat mérete mind fizikai, mind pénzügyi kibocsátás terén viszonylag kicsiny, habár megfelelő piaci kereslet mellett lényegesen több termék előállítására képes lenne. Az ágazat lehetőségeit alapvetően befolyásolja a hazai halfogyasztási kultúra. A hal Magyarországon a kisebb mennyiségben fogyasztott élelmiszerek közé tartozik, amellyel, hogy a magyar gasztronómiai kultúra meglehetősen konzervatív abban az értelemben, hogy lassan vált fogyasztási szerkezetet. Mindezen tényezők miatt ugyan a halászati ágazat külső gazdasági-társadalmi környezete az ex ante értékelés óta esetenként jelentősen változott, de az a népesség halfogyasztási szokásaira lényeges hatással nem volt, így magára a halászati ágazatra sem. Az ágazat abban a tekintetben is viszonylag alacsony mértékben érintett, hogy a gazdasági válság a foglalkoztatási viszonyokat is nehezítette. Az értékelésben bemutatjuk, hogy 2009-ben mindösszesen 1.280 fő dolgozott alkalmazottként a halászati ágazatban (termelés és feldolgozás együtt) és ha hozzáadjuk a 0 átlagos statisztikai létszámmal rendelkező vállalkozások számát (feltételezve, hogy 1 fő ennek ellenére dolgozott), ebben az esetben is mindössze 1.358 fő foglalkoztatott érintett a halászati ágazatban.

Magyarországon az étkezési hal termelése 2008-ban, beleértve a tógazdasági termelést és a természetes vízi halászatot és horgászatot 22,7 ezer tonna volt, ami 1%-kal haladta meg az előző évi szintet. Tógazdaságaink és intenzív üzemeink árukibocsátása minimális mértékben elmaradt a 2007. évi szinttől, ezzel szemben a természetes vizeken a halászat eredményesebb volt. 2008-ban az egy főre jutó halfogyasztás 4,18 kg/fő értéken alakult.

Az üzemelő halastó terület összességében alig változott, e területből 14 hektár volt a termelésbe 2008-ban belépett új és 128 hektár a rekonstruált tóterület. Tógazdaságainkban változatlanul a ponty a meghatározó halfaj, amely az étkezési haltermelés 76%-át adja. Az intenzív üzemek meghatározó halfaja az afrikai harsa, amely az intenzív üzemek 2008. évi árukibocsátásának 94%-át biztosította. E halfaj termelése a 2000-es években dinamikusabban bővült, 2008-ban azonban ez a folyamat megtorpanni látszott. Ennek oka feltételezhetően a piac telítődése lehetett. A

hideg vizes intenzív haltermelő üzemekben 42 tonnáról (2006) 65 tonnára (2009) emelkedett az étkezési méretű pisztráng előállítás. (forrás: Halászat folyóirat 2006-2009. számai, dr. Pintér Károly).

A természetes vizekben a rekreációs célú (horgászati) halászati hasznosítás játssza a meghatározó szerepet, amely mellett a kereskedelmi halászat csak kiegészítő, állományszabályozó szerepet tölt be. A természetes vizekről és a víztározókról jelentett halfogásból 5.116 tonnát (72,8%) tett ki a horgászok zsákmánya.

Hazánkban 2009-ben közel 36 ezer hektárt tartottak nyilván halastó művelési ágban¹. Az AKI felé jelentésre kötelezettek (közel 400 tógazdasági haltermelő) adatai alapján a teljes tóterület 27,5 ezer hektár, amelyből 24,7 ezer hektár tóterület üzemelt. Az adatokból látszik, hogy az AKI felé jelentéstételre kötelezettek a halastóként nyilvántartott terület össz-felületének mintegy 76%-án gazdálkodnak, amelyből 2.800 hektárnyi felületen nem folyik termelés. Magyarország tógazdasági haltermelésének 79%-át három régió, az Észak-Alföld, a Dél-Dunántúl és a Dél-Alföld adja. Ezen belül a legnagyobb halmennyiséget Hajdú-Bihar, Somogy és Csongrád megyében halásszák le és a legjelentősebb tóterületekkel is ugyanezek a megyék rendelkeznek. A legtöbb haltermelő gazdaság Baranya, Fejér és Somogy megyében található.

2009-ben a tógazdaságok és intenzív haltermelő üzemek lehalászott halmennyisége 22 ezer tonna volt, ebből az étkezési hal termelés 15 ezer tonna, 51% amely az előző évhez képest 5,5%-kal kevesebb. Sajnálatos tény, hogy az étkezési ponty termelése évek óta csökkenő tendenciát mutat, 2009-ben 555 tonnával kevesebb volt a megelőző évinél. Az 1 hektárra jutó összes szaporulat 521 kg, az 1 hektárra jutó pontyszaporulat mintegy 400 kg. Ragadozó hal termelésünkben a 2008. évhez képest 4 százalékos csökkenés mutatható ki. A csuka esetében a lehalászott mennyiség csökkent, fogassüllő és harcsa esetében kis mértékben növekedett. A harcsa tógazdasági termelése már évek óta 200-250 tonna körüli.

2. táblázat A halászat legfontosabb termelési adatai

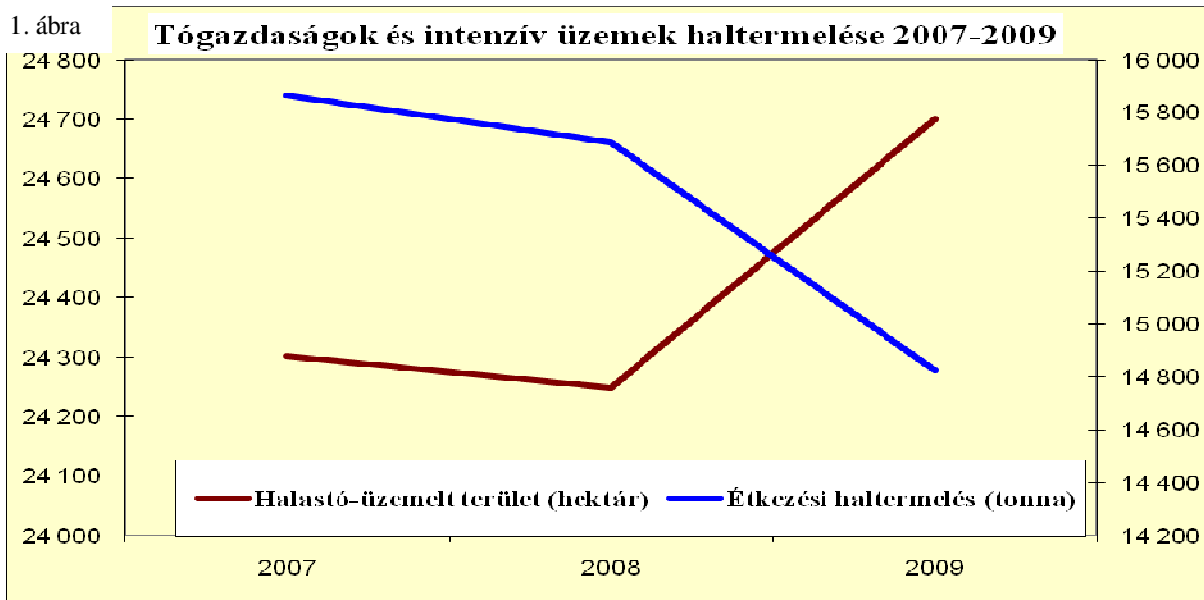
Megnevezés	2007	2008	2009
Tógazdaságok és intenzív üzemek			
Halastó-üzemelt terület (hektár)	24 302	24 248	24 701
Étkezési haltermelés (tonna)	15 865	15 687	14 825
Természetes vizek és víztározók			
Hasznosított terület (hektár)	115 852	139 515	140 647
Teljes zsákmány (tonna)	7 024	7 394	6 364
ebből étkezési hal (tonna)	6 669	7 027	6 098
Összes étkezési hal (tonna)	22 534	22 714	20 923

Forrás: AKI és Országos Halászati adattár

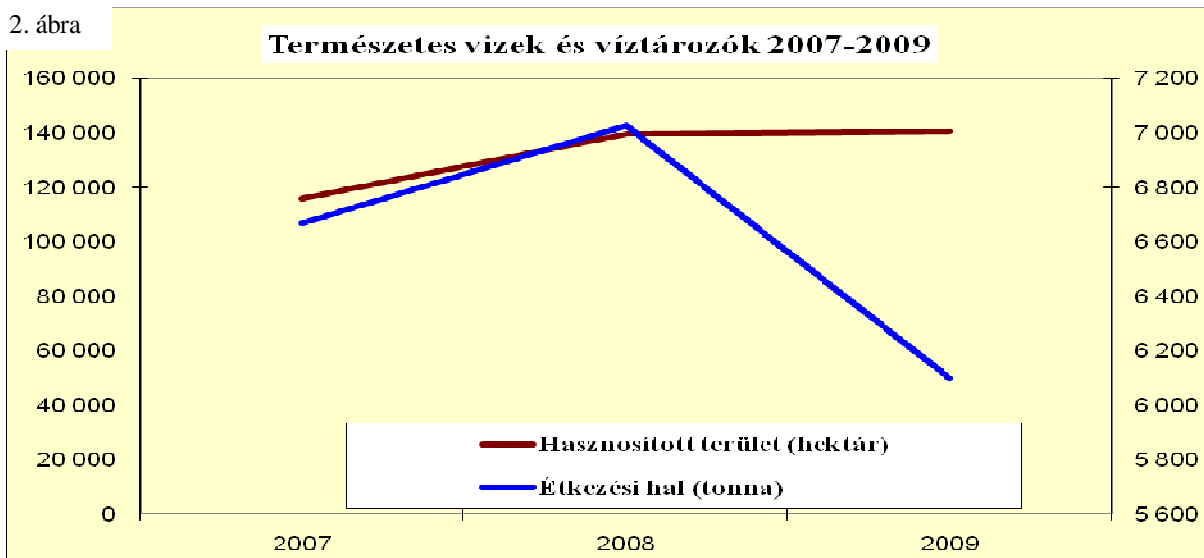
¹ A mező- és erdőgazdasági művelés alatt álló földet - a rendszeres földhasznosítási módra tekintettel, a természetbeni állapotnak megfelelően - szántó, rét, legelő, szőlő, kert, gyümölcsös, nádas, erdő és fásított terület művelési ágban, illetve halastóként kell nyilvántartani. Művelés alól kivett területként kell nyilvántartani a mező- vagy erdőgazdasági művelés alatt nem álló földet. (1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról)

² Agrárgazdasági Kutató Intézet

A hazai édesvízi hal igényeket a tógazdaságok kielégítik. Minden halfajból termelünk annyit, amennyire szükség van, legfőképp a saját belső piacunkat látjuk el az étkezési hallal. Az éves édesvízi étkezési haltermelés 67%-át a ponty és 12%-át az afrikai harcsa teszi ki. Általában élő pontyot, afrikai harcsát, busát, amurt és ragadozó fajokat értékesítenek a termelők a hazai piacokon. Az édesvízi étkezési halak közül elsősorban pontyot, busát (Romániába) exportáltunk. Halexportunk 2009-ben mennyiségben ugyan nem, de értékben növekedett.

Forrás: Halászat folyóirat 2006-2009. számai

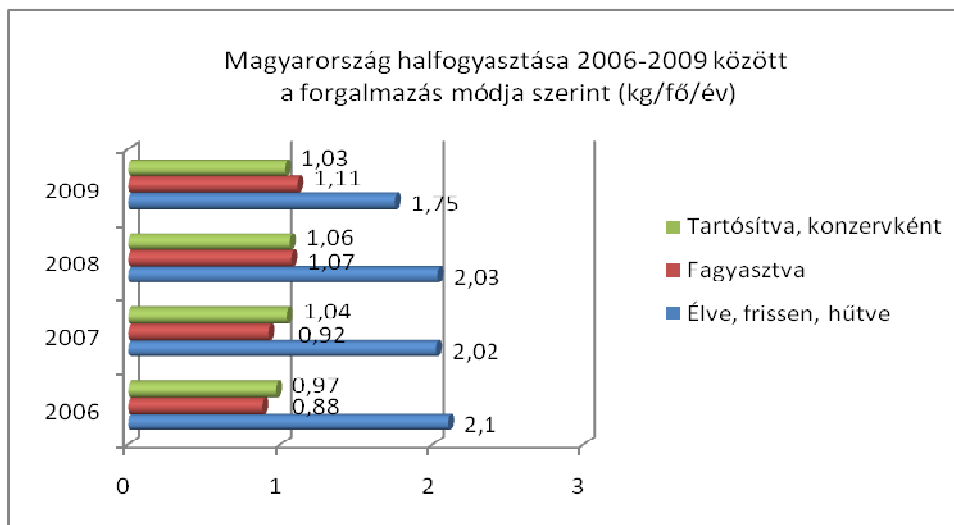

Forrás: Halászat folyóirat 2006-2009. számai

Az intenzív étkezési édesvízi haltermelés az elmúlt évhez képest 8%-kal esett vissza, 1.798 tonna volt 2009-ben. Intenzív rendszerben 11 haltermelő üzem működik különféle halfajok tartására specializálódva. Legjelentősebb az afrikai harcsa előállítás, amely az intenzív haltenyésztés 93%-át adja.

A beruházási tevékenység élénkülését jelzi, hogy 2009-ben 6 hektár volt a termelésbe lépett új és 284 hektár a rekonstruált halastóterület, szemben a 2008. évi 14, illetve 128 hektárral.

3. ábra

Forrás: Halászat folyóirat 2006-2009. számai

A hazai összes halfogyasztás mintegy 55-56%-át saját tógazdaságaink és természetes vizeink adják. A fennmaradó kb. 45% származik importból, ami 2008-ig a fogyasztással együtt emelkedő tendenciát mutatott, ezt követően azonban a gazdasági válság kísérő jelenségeként 5%-kal visszaesett a hazai kereslet, így külföldről is csökkenő mennyiségek léptek be a belföldi piacra.

3. táblázat Magyarország halfogyasztása 2006-2009 között
a forgalmazás módja szerint (kg/fő/év)

Év	Teljes fogyasztás	Élve, frissen, hűtve	Fagyasztva	Tartósítva, konzervként
2006	3,95	2,10	0,88	0,97
2007	3,98	2,02	0,92	1,04
2008	4,16	2,03	1,07	1,06
2009	3,89	1,75	1,11	1,03

Forrás: Halászat folyóirat 2006-2009. számai

A magyar halgazdasági szektorban – az APEH, illetve jogutóda a NAV³ adatai szerint - 235 vállalkozás került regisztrálásra illetve működött a cégjegyzék szerint 2009-ben. Ebből 59 nem realizált halászati árbevételt, tehát ezt a tevékenységét lényegében nem működtette. A 235 vállalkozásból 78 negatív adózás előtti eredményt mutatott ki. Három cég jelezte, hogy beruházási tevékenységet végzett az év folyamán. A nyilvántartott átlagos állományi létszám 1.331 fő volt. Ezen vállalkozáscsoport mintegy 8 milliárd forint árbevételt realizált 2009-ben.

A 4. táblázatból látható, hogy a szereplők számát tekintve Magyarországon a halászati ágazat egyrészt alacsony vállalkozás-számmal jellemezhető, másrészt a vállalkozások döntő többsége a mikrovállalkozások közé tartozik. Az évek közötti változás sem számottevő, ugyan a viszonylag alacsony induló szám miatt a növekedés arányaiban magas lehet (pl. 2008-ról 2009-re a halgazdálkodással foglalkozó vállalkozások száma 27 százalékkal nőtt, de ez mindösszesen

³ Nemzeti Adó- és Vámhivatal

29 mikrovállalkozást jelentett. A vállalkozások méretét jól jellemzi, hogy a halfeldolgozással foglalkozó társaságoknál 2009-ben az átlagos foglalkoztatotti létszám 3,75 fő, a halászattal, halgazdálkodással foglalkozó vállalkozásoknál 5,6 fő/vállalkozás volt.

4.táblázat A magyar halászati ágazat vállalkozás-összetétele

A magyar halászati ágazat vállalkozás-összetétele

Szakágazat	2006 (db)				2007 (db)			
	mikro	kis	közép	egyéb	mikro	kis	közép	egyéb
Halászat	80	8	3	0	71	7	4	0
Tengeri halászat	-	-	-	-	-	-	-	-
Édesvízi halászat	-	-	-	-	-	-	-	-
Halgazdálkodás	105	9	1	0	108	10	1	0
Tengerihal-gazdálkodás	-	-	-	-	-	-	-	-
Édesvízihal-gazdálkodás	-	-	-	-	-	-	-	-
Halfeldolgozás	9	2	1	0	9	2	1	0
Halfeldolgozás,-tartósítás	-	-	-	-	-	-	-	-

Szakágazat	2008 (db)				2009 (db)			
	mikro	kis	közép	egyéb	mikro	kis	közép	egyéb
Halászat	-	-	-	-	-	-	-	-
Tengeri halászat	4	0	0	0	0	0	0	0
Édesvízi halászat	48	8	3	0	65	8	2	0
Halgazdálkodás	-	-	-	-	-	-	-	-
Tengerihal-gazdálkodás	15	0	0	0	4	0	0	0
Édesvízihal-gazdálkodás	90	10	1		130	10	1	0
Halfeldolgozás	-	-	-	-	-	-	-	-
Halfeldolgozás,-tartósítás	9	2	0	0	10	2	0	0

Forrás: NAV

A 2008 szeptemberében kezdődött gazdasági és pénzügyi válság a magyarországi halászati vállalkozások számának csökkenésében nem mutatkozott meg, ellenkezőleg, a gazdaságok számának növekedése tapasztalható.

Külső tényezők változása

A Halászati Operatív Program kidolgozása 2006-2007 időszakában történt és az azóta eltelt közel négy év a külső tényezők tekintetében változásokkal járt, egyes esetekben ezek a változások jelentősek voltak. Számbavételük azért fontos, mert a HOP célkitűzéseinek finomítását is felvethetik és hatással lehetnek a végrehajtás számos szempontjára is.

A Program környezetében bekövetkezett legfontosabb társadalmi, gazdasági változások, a program elindulása óta kialakult trendek az alábbiakban kerülnek összefoglalásra.

a) Gazdasági tényezők, makrogazdasági folyamatok

2007-ben az Európai Unió növekedése alig lassult az előző évhez képest, de az utolsó negyedévben már Európában is érezte hatását az amerikai konjunktúra megtorpanása. A korábbi évek dinamikus világgazdasági növekedése után, 2008-ban drámai romlás következett be a globális gazdasági fejlődésben. A válság 2009 tavaszán érte el mélypontját, a nyári hónapoktól kezdődően azonban már lassú, törékeny javulás figyelhető meg a világ gazdasági fejlődésében, 2010-ben pedig a világ meghatározó gazdaságai már tekintélyes éves GDP növekedést könyvelhettek el maguknak. A Magyarország számára meghatározó német gazdaság éves teljesítménye például 3,4 százalékkal volt magasabb az előző évinél.

Magyarország 2006-ban költségvetési konszolidációra kényszerült, az ekkor elfogadott konvergencia program a belső kereslet jelentős visszafogásával járt. 2008-ban ehhez járult a pénzügyi és gazdasági válság, ahol a hitelezési források szűkülését követően a költségvetés finanszírozhatóságához az IMF és az EU 2008 októberében megítélt hitelkerete jelentősen hozzájárult. 2009-ben megállni látszott a világgazdasági konjunktúra 2008 ősze óta tartó drasztikus romlása és az érdemi fellendülés kilátásai talán már kevésbé bizonytalanok.

A nyitott, a világgazdaságba szervesen integrálódott gazdaságként, Magyarországot az átlagosnál súlyosabban érintette az általános pénzügyi válság, amelynek következtében a GDP 2009-ben 6,3 százalékkal csökkent. A komoly gazdasági visszaesés a külső konjunktúra kedvezőtlen alakulása mellett nagyrészt a belső kereslet szűkülésére vezethető vissza. Mindazonáltal az export vezérelte gazdasági fordulat itt is bekövetkezett. A magyar gazdaság 2010-ben biztató korrekciót hajtott végre és az éves gazdasági növekedés mutatója 1,2 százalékra nőtt.

b) A pénzügyi-gazdasági válság agrárgazdaságot érintő hatásai

A magyar agrárgazdaság – benne a halászati ágazat – a jelenlegi és a közel jövőbeni helyzetét, a világméretű pénzügyi és gazdasági válság következményei jelentős mértékben rontják. Ezek közül a legfontosabbakat említve: a hitelhez jutás esélyének romlása, a növekvő kamat költségek, a fizetőképes kereslet csökkenése és az ebből következő termeléskorlátozás, az energia-hordozók és a termelőeszköz árak növekedése, a termelői jövedelem pozíció romlása, valamint a gazdálkodói szervezetek közötti pénzügyi kapcsolatok romlása.

A növénytermesztés területén, a válság következtében, mind a kül- és belpiacon – a jó termés-átlagok és termésmennyiség mellett – csökkentek az árak és lanyhult a kereslet. Egyes ágazatoknál kiéleződtek a termelés strukturális gondjai és néhány kertészeti terméknél, például alma, dinnye, kormányzati beavatkozás vált szükségessé. 2010-ben a növényi termékárak erőteljes növekedésnek indultak.

2007-ben, a tavaszi fagykárok és az aszály következményeként, a növényi termékek termelésének volumene több mint 21 százalékkal maradt el az előző évitől. A 2008-as évet a növényi termékek kiemelkedő hozama jellemezte, amely - különösen a 2007. évi gyenge eredmények után - szembetűnő. 2009-ben a mezőgazdaság teljesítménye jelentősen elmaradt az előző évi kiugró szinttől, ami elsősorban a növénytermesztés kedvezőtlen eredményeivel magyarázható. Nagyobb terület maradt vetetlenül és több vetés pusztult ki, mint az előző évben. 2010 terméseredményei sem tudták kellően erősíteni a kínálati oldalt.

Az utóbbi években az időjárási szélsőségek fokozódtak, emiatt korábban nem tapasztalt mértékű termésingadozások fordultak elő. A halászati ágazat legfontosabb gazdálkodási tényezője a természetes vízháztartási viszonyok alakulása. A kánikulás időszakban az eutrofizációs jelenségek felerősödése, csapadékbőség esetén, a tavakon átfolyó nagymennyiségű víztömeg kezelése jelentett halászati szempontból megoldandó feladatot.

Az állattenyésztés visszaszorulásának tendenciája az elmúlt években az egész világon megfigyelhető volt, e folyamat – a fenti együttes okok miatt – a magyar agrárgazdaságban kiemelten jelentkezett.

Az állattenyésztési ágazat területén (elsősorban az abrakfogyasztó ágazatokban) az egyensúly tovább romlott, a takarmányárak növekedését, a szállítási költségek emelkedését az állattenyésztők nem tudták érvényesíteni az eladási árakban. A halászati ágazat gazdasági körülményei alig különböztek valamiben az állattenyésztési szektorban tapasztaltaktól.

Rendkívül nehéz helyzetbe került a magyar élelmiszeripar (benne a halfeldolgozás) és a hazai piacra termelő gazdálkodók döntő többsége alapvetően a piacvesztés és az áruházláncokhoz beérkező növekvő mennyiségű olcsó, ugyanakkor esetenként, rosszabb minőségű import termékek dömpingje miatt. Továbbra is gyenge a termelői érdekérvényesítési képesség az élelmiszerláncok agresszív üzletpolitikájával szemben. Több fontos élelmiszer feldolgozó cég csőd-, illetve felszámolási eljárás alatt van. Ez közvetlenül és közvetve több ezer beszállító, illetve család megélhetését veszélyezteti.

A kis- és középvállalkozások hitelhez jutási lehetőségei (banki hitelezési források szűkülése, szigorúbb hitelbírálat, kamatok drasztikus növekedése) csökkentek. A költségnövekedések tartós és kiterjedt likviditási probléma hullámot indítottak el, amelynek következtében fizetési-képtelenség és csődhelyzet közeli állapot alakult ki a kis- és középvállalkozások körében.

Tovább nehezítette a helyzetet a pénzügyi, gazdasági válság következtében a forint gyengülése (termelőeszközök áremelkedése, a beruházások drágulása, kamatok emelkedése). Mára 2010. második felében örvendetes jelenség a forint árfolyamának megszilárdulása, értékének megerősödése.

c) Az elmúlt évek időjárása

A halászati ágazat természeti kitérttsége kiemelkedően nagy. Magyarország éghajlata mérsékelt, földrajzi elhelyezkedése okán mentes a túlzott éghajlati szélsőségektől. Az ország éghajlati besorolása azonos - természetesen a hegy- és vízrajzi tényezők befolyásoló hatással vannak. Hazánk a „kontinentális éghajlat hosszabb melegebb évszakkal” altípusban helyezkedik el.

A 2007. év az elmúlt évszázad legmelegebb éve volt Magyarországon. A szokásosnál melegebb idő miatt ugyanakkor komoly károkat okozott a késő tavaszi fagy. 2007-ben a csapadék mintegy 8 százalékkal haladta meg a sokévi átlagot. Szeptember, október, valamint december kivételével átlag feletti mennyiségű napsütés volt jellemző az év folyamán.

2008-ban kétszer kellett másodfokú hőségriasztást elrendelni. 2008. november az átlagnál is-

mét melegebb volt. A késő tavaszi fagy nem okozott komolyabb károkat. A csapadék mintegy 2 százalékkal haladta meg a sokévi átlagot.

A 2009-es év időjárása szélsőségekben bővelkedett. Télen az ónos eső és a tapadó hó okozott fennakadásokat és károkat, nyáron pedig többfelé pusztított nagy vihar, jelentős hozamvesztést és terméskárokat okozva. A csapadékos időjárásnak köszönhetően a folyók a szokásos mértéket meghaladva áradtak meg, több folyón rekord vízállást mértek.

A 2010-es év átlagon felüli csapadék mutatóival (sok körzetben az éves átlag 150-180 százaléka) került be az évkönyvekbe.

Magyarországon az elmúlt harminc évben gyorsult a felmelegedés, nőtt a szélsőséges időjárási elemek előfordulásának gyakorisága. Az általános felmelegedés hatása a szélsőséges időjárási jelenségek növekvő előfordulása lehet, amely jellemzően szélsőséges mennyiségű csapadékban, valamint növekvő hőmérséklet-ingadozásban nyilvánul meg. A hazai speciális talajadottságok mellett a belvizek és aszályok gyakorisága növekedni fog.

d) Szabályozási lépések

A HOP pénzügyi végrehajtásának és az ebből folyósítható támogatásoknak a szabályait az Európai Halászati Alapról szóló 1198/2006/EK tanácsi (2006. július 27.), valamint a 498/2007/EK bizottsági (2007. március 26.) un. EHA végrehajtási rendeletek határozzák meg.

A hazai jogszabályok ezek alapján kerültek kialakításra. A végrehajtással kapcsolatos eljárási kérdésekben a 2007. évi XVII. Törvény az irányadó. A 25/2009. (III. 17.) FVM rendelet a támogatás odaítélésének általános feltételeit, a 26/2009. (III. 17.) FVM rendelet a halászati beruházások támogatásának részletes feltételeit szabályozzák.

A 27/2010. (III. 26.) FVM rendelet az Európai Halászati Alap társfinanszírozásában magvalósuló támogatások igénybevételének általános szabályairól szóló 25/2009. (III. 17.) FVM rendelet, valamint az Európai Halászati Alapból a 2. tengely szerint nyújtandó támogatások részletes feltételeiről szóló 26/2009. (III. 17.) FVM rendelet módosítása.

e) Szakmapolitikai elgondolások

A HOP stratégiai célkitűzései

- a lakosság halfogyasztásának növelése
- jó minőségű, széles választékú haltermékek biztosítása – megfizethető áron – a fogyasztóknak
- a fenntartható haltermelés fejlesztése
- a horgászat halászati hátterének fejlesztése
- a magyar haltermelők versenyképességének javítása

f) Társadalmi folyamatok

Munkaerő-piaci trendek

Már 2008-ban összességében tovább romlott a munkaerő-piaci helyzet a korábbi évek eleve kedvezőtlen helyzetéhez képest is. Az aktív korú népességben belül mind abszolút, mind relatív értelemben csökkent az aktivitási arány és a foglalkoztatottság, nőtt a munkanélküliség. 2009-ben a válság mélyülésével és a reálgazdaság csökkenésével párhuzamosan folytatódtak a kedvezőtlen munkaerő-piaci folyamatok. Az aktivitási arány stagnálása mellett erőteljesen csökkent a foglalkoztatottság és drasztikusan megnőtt a munkanélküliségi ráta.

Az uniós viszonylatban igen kedvezőtlen magyar foglalkoztatási ráta több strukturális problémára és a termelési volumen alacsony növekedésére (2009-ben visszaesésére) vezethető vissza.

A mezőgazdaságnak a foglalkoztatásban betöltött szerepe a vizsgált időszakban jól kivehetően a Dél-alföldi, Dél-dunántúli és Észak-alföldi régióban volt a legjelentősebb, ez a szerep azonban az évek során lassuló mértékben ugyan, de csökkent, helyét fokozatosan a szolgáltatási szektor vette át, amely a mezőgazdasággal ellentétben inkább a városokhoz kötődik. A fenti folyamatokból is érzékelhető a vidéki települések foglalkoztatási helyzetének romlása. A regisztrált munkanélküliek száma és azok aránya a 18-59 éves népességben belül a vidéki térségekben jóval kedvezőtlenebb képet mutat, mint az országos átlag. A munkanélküliségi ráta emelkedésének üteme ezekben a térségekben jelentősen meghaladja az országos átlagot.

A gazdasági válság a munkahelyek bizonytalanná tételén keresztül hat a társadalom elszegényedésére, amely statisztikai adatokkal alá nem támasztható, de az érintettek által kijelentett, a hallopások előfordulásának gyakoribbá válásában is jelentkezik.

Demográfiai folyamatok a vidéki térségekben

A migrációs adatok azt mutatják, hogy a 2001. környékén tapasztalható, a vidéki településekre történő odavándorlás 2005-re jelentősen lelassult, 2008-ra pedig a vidékinek minősülő településekről történő elvándorlások száma jóval meghaladta az odavándorlást. Ez a kedvezőtlen demográfia folyamat a vidéki településeken tapasztalható egyre nehezebb megélhetési lehetőségeknek köszönhető. Jellemző a fiatalok migrációja, ezért a fogyó népességű vidéki településekre az elöregedés jellemző.

A vidéki térségekben, az életminőség javulásának szűk keresztmetszete továbbra is a megélhetési lehetőségek hiánya és az alacsony jövedelemszint maradt. Ennek okai többek között a vidéki lakosság alacsony mobilitása, amely a falvak elérhetőségének (felújításra szoruló úthálózat) és a közösségi közlekedésnek a problémáiból fakad (ritkuló járatok). A másik ok a nehezedő vállalkozási körülmények mellett a megfelelően felkészült és rendszeres, jó minőségű munkavégzésre alkalmas munkaerő hiánya (több generációs munkanélküli emberek).

g) Az Európai Unió halászati politikájának változásai

Előzmények

Az Európai Unióhoz történt csatlakozásunkkal az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) részeként 2004 – 2006 között, önálló intézkedésként „A halászati ágazat strukturális

támogatása” címmel került elfogadásra és felhasználásra a Községi Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE). A nemzeti társfinanszírozási hányad 25 százalékot tett ki és a program teljes pénzügyi kerete meghaladta az 1,5 milliárd forintot, lezárásáig 88 támogatási kérelem érkezett, amelyből 54 volt támogatható. A halászati ágazat teljes egészében felhasználta a rendelkezésére álló forrásokat.

Az Európai Unió halászati politikája elsősorban a tengeri halászat szabályozását tekinti céljának, így a tengerrel nem rendelkező országok, köztük Magyarország is, kevésbé érintett a jelenlegi reform folyamatokban. Ami hazánkra vonatkozik és jelentős hatása is van, az a halászati politika támogatási területe. Ezt tekintjük át röviden, a halászati politika változására való rövid visszatekintéssel.

A HOP elfogadását megelőző intézkedések

A 2007-2013-as tervezési időszakra a halászati szektor működéséhez és szerkezet átalakításához szükséges közösségi források finanszírozása céljából a HOPE helyébe az Európai Halászati Alap (EHA) lépett. Az EHA magyar tagállami keretének felhasználását az elfogadott magyar Halászati Operatív Program szabályozza.

- A program megalkotásának menetében az első lépés a Nemzeti Halászati Stratégiai Terv kidolgozása volt, amely magában foglalja a halászati ágazat minden alkotó elemére vonatkozóan a tervezési időszakot felölelő fejlesztési elképzeléseket.
- A stratégia alapelvei, célkitűzései széleskörű vita keretében kerültek meghatározásra (2005. szept. 29-én nyílt vitanap a Parlamentben, a Halászati és Öntözési Kutatóintézet /HAKI/ megbízása a stratégiai terv elkészítésével, Nemzeti Halászati Stratégiai Koordináló Bizottság felállítása, stb.).
- 2007. december 20-án az Európai Bizottság elfogadta a Nemzeti Halászati Stratégiai Tervet.
- 2007-ben elkészültek és elfogadásra kerültek a Stratégiai Környezeti Vizsgálat eredményei, ami a proaktív környezetvédelem eszköze.
- Ugyancsak 2007-ben történt meg az uniós előírások alapján az ex ante értékelés
- 2008. szeptember 9-én az Európai Bizottság elfogadta a Halászati Operatív Programot.

A HOP jóváhagyását követő intézkedések

A Program elfogadását követően a végrehajtás megszervezésének legfontosabb intézkedései következtek:

- A Halászati Operatív Program Irányító Hatósági feladataiért felelős vezető és szervezeti egység kijelölése, illetve felállítása azzal (HOP Irányító Hatósági Osztály), hogy fő feladatát a HOP megvalósításának koordinálása képezi.
- 2009. november 20-án az EU Bizottság elfogadta a HOP rendszer leírását, amely szabdaddá tette a források lehívását Magyarország számára. Ez tartalmazza egyebek mellett az FVM, majd a jogutód VM Szervezeti és Működési Szabályzata, az Irányító Hatóság, az Ellenőrző Hatóság és az Ellenőrző Szervre vonatkozó hatályos részeit. Magában foglalja az Együttműködési Megállapodást, amely az Európai Halászati Alap, az Irányító Hatóság, az Igazoló Hatóság és a Közreműködő Szervezet (MVH) között kialakított

együttműködést szabályozza. A különböző működési, végrehajtási és ellenőrzési kézikönyvek, tervek, stb. is e nagy rendszer elemeit képezik.

- 2008. december 3-án került sor a HOP Monitoring Bizottsága (MB) első ülésére, majd 2009. január 30-án a másodikra, ahol is a MB elfogadta a HOP 2. tengelyének intézkedéseire benyújtandó támogatási kérelmek kiválasztási kritériumait.
- Ennek alapján 2009. március 17-én megjelent a 25/2009. „HOP végrehajtási” és a 26/2009. „HOP 2-es tengely beruházási” FVM rendelet, amelyek a Program végrehajtását és a halászati területen nyújtható beruházási támogatások odaítélésének feltételeit szabályozzák.
- 2009. május 22-én került megrendezésre Debrecenben az 1. HOP konferencia, amelynek célja a szélesebb nyilvánosság tájékoztatása és a Program megismertetése volt. A rendezvénysorozat 2010-ben folytatódott.
- 2009. december 1-én tartotta 3. ülését a HOP MB.
- A támogatási kérelmek első benyújtási időszaka 2009. június 1. és július 31. között volt.
- A támogatási kérelmek 2. benyújtásának időszaka 2010. július 1. és augusztus 31. között történt.
- 2010-ben voltak a 4. és 5. MB ülések.
- Két alkalommal nyújtott be az Igazoló Hatóság a Bizottsághoz költségnyilatkozatot, félidős kifizetési kérelmet: az elsőt 2010. októberében, a másodikat decemberében.
- Magyarország két alkalommal kapott 7-7% előleget, az időközi kifizetési kérelemre fizetett átutalásokon kívül. Az elsőt 2008-ban automatikusan kapta, míg a második 7%-ot 2009-ben kérte, amit még ugyanabban az évben meg is kapott.

Összegzés

Az elmúlt évek magyarországi tapasztalatai alapján az a következtetés vonható le, hogy Magyarországon - az európai gazdaságprogramozás lényegéből következően is - a vizsgált időszakban a halászati szektor fejlesztését, szabályozását illető kérdésekben nagyfokú stabilitás volt a jellemző. A HOP alapvető céljai és intézkedései nem változtak, a végrehajtást szolgáló rendeleti keretek jól és eredményesen mozdították elő a program stratégiai céljainak időarányos teljesülését, ezzel megfelelő támaszt nyújtottak a magyar társadalomnak széleskörű horgászati, pihenési, környezetvédelmi és az egészséges táplálkozás iránt megnyilvánuló érdekei érvényesítéséhez. A kedvezményezetteknek pedig ahhoz, hogy projektjeiket, üzleti vállalkozásaikat sikeresen elindítsák, illetve fejlesszék.

Milyen hatása volt a ma is tartó pénzügyi és gazdasági válságnak az ágazatra nézve? Milyen hatása volt a 2007/2008-as üzemanyag válságnak az ágazatra nézve?

A gazdasági válság az intézményrendszerrel tartott interjúk alapján kevésbé érintette a halászati ágazatot. Az MVH szerint a projektek megvalósítását nem akadályozza a gazdasági válság, amit azzal indokolt, hogy a projektek kisméretűek (és nem a halászati vállalkozások tőkeerőségeivel, vagy hitelképességével van összefüggésben). A VM szerint a hal értékesítési lehetőségek szűkültek, ami a vásárlóerő csökkenésével magyarázható.

A gazdasági élet szereplői ezt a kérdést részben máshogyan látják és a vélemény sem egysé-

ges. Egyes vállalkozások szerint a válságnak az ágazatra nem volt hatása, mások szerint igen, piacszűkülést okozott, olyan mértékben, hogy esélye van az egy főre eső halfogyasztás 4-ről 6 kg-ra való emelkedése elmaradásának.

Az interjúk alapján kijelenthetjük, hogy a magyar halászati ágazatban a 2007/2008-as üzemanyagválság mélyreható változásokat nem generált.

Milyen új ágazati igények jelentek meg ezekkel a változásokkal kapcsolatban?

Az interjúk alapján leszögezhetjük, hogy az ágazati igények nem változtak, új ágazati igények sem jelentek meg a HOP elfogadása és a támogatások elérhetővé tétele óta, hiszen az ágazat nehézségeit olyan külső körülmények okozzák (lakosság elszegényedése, konzervatív étkezési kultúra), amelyre ágazati eszközökkel, beleértve a támogatásokat is, nem lehet hatni.

Milyen mértékben kérdőjelezték meg ezek a változások a HOP célkitűzéseit? Vannak-e célok, amelyek részlegesen vagy teljesen irrelevánssá váltak? Milyen egyéb célok váltak azonban fontosabbá?

A halászati ágazat környezetének változása nem volt hatással magára az ágazatra, így a HOP célkitűzései sem érintettek. Nem vált irrelevánssá egy eredeti célkitűzés sem és nem merült fel olyan lehetséges cél, amely fontosabbá vált volna az idő előrehaladtával, a környezet változásával.

A HOP megvalósítása során konkrét megfogalmazást nem nyert, de visszatérő probléma a hallopások folyamatos növekedése, ami vagyoni védelmi kérdéseket vet fel. Értékelőként azon a véleményen vagyunk, hogy ezzel a kérdéssel érdemes foglalkozni ágazati fejlesztési szinten és a monitoring bizottság keretei között a SMART⁴ kritériumoknak megfelelő indikátorrendszert kidolgozni rá, amellyel figyelemmel kísérhető a változás és adott esetben lehetővé teszi a program szintű reagálást.

A SWOT-elemzés áttekintése a HOP-ban lévő, folyamatos szöveges táblázatban került rendezésre, az alábbiak szerint. A tartalmi áttekintés során megállapítható, hogy a SWOT elemzés megfelel a halászati ágazat jelenlegi körülményeinek, környezetének is, tehát azon változtatási igény nem merül fel. Egy kiegészítést javasolunk, ez az akvakultúra területen belül a veszélyek között a hallopások erősödése. Ez prioritás vagy célrendszerbeli változást nem tesz szükségessé, tekintettel arra, hogy vagyoni védelmi beruházások a jelen rendszerben is támogathatóak.

⁴ SMART: Specific, measurable, available, relevant, time-bound, vagyis jól meghatározott, mérhető, beszerezhető, az adott probléma szempontjából releváns és időszakhoz kötött.

5. táblázat

AKVAKULTÚRA	
<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Magyarország természetes vízrajzi adottságai változatosak, az élő környezet magas diverzitású - A hazai tógazdasági haltermelésnek alacsony szintű a környezetterhelése - A tógazdasági haltermelés hosszú idő alatt felhalmozott szakmai tapasztalatokra alapozva folyik - Minőségbiztosítási rendszerek széleskörű alkalmazása - Rendelkezésre állnak víztakarékos és környezetbarát haltermelési technológiák - A minősített biohal termelés technológiai alapjai is biztosítottak 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - A termelés infrastruktúrájának leromlott állapota - Alacsony gépesítettség - Előregedett dolgozói összetétel - A fiatal dolgozók alacsony szakképzettsége, gyenge innovatív képessége - Gyenge vagyongvédelem - Haltároló kapacitás alacsony (mennyiségileg és minőségileg)
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Növekvő érdeklődés a horgásztavak, természetes vizek iránt - A táplálkozási kérdések egyre nagyobb hangsúlyt kapnak az egészséges életmódra való törekvésben 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - fokozódó madárkártétel (elsősorban kormorán) - időjárási szélsőségek gyakoribb ismétlődése - fokozódó hallopások

6. táblázat

TERMÉSZETES-VÍZI HALÁSZAT	
<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiváló klimatikus és vízrajzi viszonyok - Integrált értékesítési szervezetek megléte 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Élőhelyek degradációja - Értékes fajok aránya csökken - Ívóhelyek, halbölcsők megszűnése - Vízterek feliszapolódása - Kizárólag műszaki szempontokat figyelembe vevő vízrendezés - Halfogás nehezen tervezhető - Vagyongvédelmi nehézségek
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - horgászat, mint a szabadidő aktív eltöltésének népszerűsödése - a vízi környezetet ismerő emberek környezettudatosabban élnek, amelyek társadalmi hasznosága van 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - halfogyasztó madarak számának növekedése (elsősorban kormorán) - természetes vizek beszűkülése

7. táblázat

HALFELDOLGOZÁS ÉS KERESKEDELEM	
<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - meglévő minőségbiztosítási rendszerek - meglévő nyomon-követhetőségi rendszer - közvetlen kapcsolat a feldolgozók és a haltermelők között, közvetítő kereskedelem kikapcsolása 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - szegényes termékskála, alacsony hozzáadott értékű termékek dominálnak - alacsony feldolgozói kapacitáskihasználás - alacsony műszaki színvonal, ebből eredő magas energia-költség - alacsony gépesítettség, magas kézimunkaerő-felhasználás - ezekből eredő magas termelési költségek - feldolgozók korszerű szennyvízkezelése sok helyen megoldatlan - a magyar haltermékek ismertsége alacsony - a fogyasztók csak kevés számú halétel-elkészítési módot ismernek
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - fokozódik a hal iránti kereslet a városi területeken - halászati kulináris rendezvények iránt fokozódó érdeklődés 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - szigorodó állatjóléti és élelmiszerbiztonsági előírások betartása költségnövekedéssel jár, amit nem lehet az árakban érvényesíteni

8. táblázat

OKTATÁS ÉS KUTATÁS	
<p>Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - nemzetközileg elismert halászati kutatási tevékenység - a halászati kutatás és a halászati stratégia közötti koordináció megléte - Magyarország tagja a nemzetközi halászati szervezeteknek - A magyar halászati kutatás nemzetközi projekteken is részt vesz - A haltermelők jelentős része tagja érdekképviseleti szervezetnek 	<p>Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - több, párhuzamosan működő érdekképviseleti szervezet van Magyarországon - a kutatásban alacsony arányban vesznek részt ágazati szereplők - kevés hallgató van halászati termeléssel kapcsolatos oktatásban, ami veszélyezteti a képzések lebonyolítását
<p>Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> - nemzetközi együttműködések miatt növekszik a kutatási és oktatási programok forrásoldala 	<p>Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> - az urbanizálódó magyar társadalomban csökken az időjárásnak kitett halász életforma népszerűsége, amely a diákok alacsony létszámához vezethet - a kutatási és az oktatási tevékenység alulfinanszírozása nem teszi lehetővé a technológiai fejlődés tudományos alátámasztását

2.2 A HOP relevanciája (2. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Figyelembe véve az előbb említett változásokat, milyen mértékben felel meg az eredeti (vagy módosított) HOP a halászati ágazat igényeinek a Közös Halászati Politika tükrében?*

Az előző fejezetben bemutatott adatok alapján látható, hogy Magyarországon a halászati ágazat viszonylag kisméretű. A halászati termékek előállítása erősen piacvezérelt, a fogyasztás mértéke szabályozza a hazánkban eladható édesvízi hal mennyiségét. Az élelmiszer-fogyasztás Magyarországon meglehetősen konzervatív, ami alatt azt értjük, hogy egyrészt kevés halfélét tartalmaz, másrészt pedig lassan változik, összetételében rugalmatlan.

A halászati ágazat alapvető igénye nem változott, ez pedig továbbra is a lakosság édesvízi halfogyasztásának, illetve az ezután induló marketing-akciók eredményeként remélt emelkedő édesvízi halfogyasztás hazai termelésből való kielégítéséhez szükséges üzemszintű technológiai fejlesztés (mind a termelés, mind a feldolgozás terén), illetve a közös érdeket szolgáló központi marketingintézkedések kivitelezése, fogyasztás-ösztönző akciók lebonyolítása.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a HOP módosítás nélkül megfelel az ágazati igényeknek.

A kérdőívekre adott válaszok alapján a HOP feltételrendszere megfelel a halászati ágazat igényeinek (4,2 pont a lehetséges 5 pontból).

A halászati támogatási rendszer magyarországi célrendszerét az alábbiak szerint szemléltetjük.

9. táblázat

NHST	HOP általános céljai	Tengelyek specifikus céljai	HOP	Jogcímrendelet
1. A lakosság biztonságos és egészséges hal élelmiszerrel történő ellátásának fejlesztése, a halfogyasztás növelése és a táplálkozási szerkezet javítása érdekében.	OO4. A halászati és akvakultúra termékek promóciója és a magyarországi halhús és haltermék-fogyasztás szintjének növelése.	SO4.1. A halászati és akvakultúra termékek promóciójának elősegítése a magyarországi piacon.	2.1. A biztonságos halhús termelési alapjainak és feltételrendszerének biztosítása.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A biztonságos halhús termelés termelési alapjainak és feltételrendszerének biztosítása. (II. fejezet)
			2.4. A halfeldolgozók higiénias helyzetének és az ott dolgozók munkakörülményeinek javítása, valamint a környezeti terhelés csökkentése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A biztonságos halhús termelés termelési alapjainak és feltételrendszerének biztosítása. (II. fejezet) A közegészségügyi és higiéniai feltételek javítása. (III. fejezet) Higiéniai, termékminőségi fejlesztés. (IV. fejezet)
			3.1. A termékek minőségének valamint az élelmiszerbiztonság színvonalának javítása a halászati ágazatban.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A biztonságos halhús termelés termelési alapjainak és feltételrendszerének biztosítása. (II. fejezet)

		3.3. A minőségpolitika bevezetése és a magasabb hozzáadott értékkel rendelkező termékek arányának növelése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet Kiváló minőségű termékek előállítására új piacok számára. (III. fejezet)
		3.3. A halfogyasztással kapcsolatos fogyasztói magatartás vizsgálata, valamint a jelenlegi helyzet és a lehetőségek vizsgálata a hal és akvakultúra termékek piacán.	

NHST	HOP általános céljai	Tengelyek specifikus céljai	HOP	Jogcímrendelet
2. Környezetbarát és vízta- karékos hal- termelési tech- nológiák fej- lesztése, ame- lyek megfelel- nek az állatjó- léti kritériu- moknak is.	OO3. A vízi természeti erőforrások és a biodiverzitás növelése a tógazdasági területeken valamint a vízi környezet hagyományos értékeinek fenntartása illetve növe- lése.	SO3.1. Az akvakultúra terme- lésének ökológiai módszerekkel történő fejlesztése (2029/91. (EGK) rendelet)	2.1. Az akvakultúra szak- ágakban jelenleg alkalmazott módszerekhez viszonyítva, a környezetre gyakorolt negatív hatásokat csökkentő, vagy a pozitív hatásokat növelő akvakultúra termelési mód- szerek bevezetése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve a termelékenység és a hatékonyság növelése az akvakultúrában, elsősorban a techni- kai és technológiai színvonal javítá- sán keresztül. (II. fejezet) A környezetre gyakorolt negatív hatá- sok csökkentése. (III. fejezet) Környezetre gyakorolt pozitív hatás. (IV. fejezet)
			2.2. A környezeti értékek, a természeti erőforrások és a biológiai sokféleség megóvá- sa, fenntartása és javítása.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve a termelékenység és a hatékonyság növelése az akvakultúrában, elsősorban a techni- kai és technológiai színvonal javítá- sán keresztül. (II. fejezet)
			2.4. Új technológiák alkal- mazása valamint innovatív termelési módszerek beveze- tése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet Halkeltetők építése, felújítása, illetve modernizálása; a haltermelés során a környezeti terhelés csökkentése. (II. fejezet)
			3.4. Gazdasági és biológiai értelemben vett hatékonyabb és kisebb környezeti terhelést jelentő új technikai szakis- meretek, termelési technológi- ák és eljárások kidolgozása, elsajátítása és elterjesztése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve a termelékenység és a hatékonyság növelése az akvakultúrában, elsősorban a techni- kai és technológiai színvonal javítá- sán keresztül. (II. fejezet)

NHST	HOP általános céljai	Tengelyek specifikus céljai	HOP	Jogcímrendelet
3. Haltermelők versenyképességének biztosítása a hazai és az EU tagországok piacain, illetve annak elősegítése, hogy a szektor fenntartható legyen a jövő generációja számára.	OO1. Az akvakultúra és a természetes vízi halászat szakágazatok fenntarthatóságának és versenyképességének biztosítása.	SO1.1 A termelés eszközszerének modernizációja és új termelési lehetőségek megteremtése, a munkahelyi feltételek javítása és munkahelyek fenntartása.	2.1. A halászati telephelyeken történő közvetlen értékesítés lehetőségeinek kiszélesítése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A halászati telephelyeken történő közvetlen értékesítési lehetőségek kiszélesítése. (II. fejezet)
	OO2. A halfeldolgozó szakágazat fenntarthatóságának és versenyképességének biztosítása.	SO1.3. A technikai ismeretek és szaktudás fejlesztése	2.1. Új halfajok bevezetése, valamint jó piaci lehetőségekkel rendelkező halfajok termelésének elősegítése.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet Új termékek előállítás, innovatív termelési módszerek kifejlesztése
	OO4. A halászati és akvakultúra termékek promóciója és a magyarországi halhús és haltermék-fogyasztás szintjének növelése.	SO2.1. A halfeldolgozó ágazat termelékenységének és hatékonyságának javítása, elsődlegesen a feldolgozó üzemek modernizálásán, valamint a higiéniai viszonyok és a munkakörülmények javításán keresztül.	2.4. A jelenlegi halfeldolgozó kapacitás kihasználásának javítása.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet Az akvakultúra (beleértve az intenzív iparszerű üzemeket is) termelési kapacitás növelése új halgazdaságok építésével. (II. fejezet)
			SO4.1. A halászati és akvakultúra termékek promóciójának elősegítése a magyarországi piacon.	2.4. Kiváló minőségű termékek előállítása a speciális rés piacokra.
			2.4. A termékválaszték és a hozzáadott érték növelése a feldolgozott halászati és akvakultúra termékek körében.	
			3.1. Az akvakultúra termékek piaci átláthatóságának, minőségének, élelmiszerbiztonságának és nyomonkövetésének biztosítása, illetve javítása.	26/2009. (III. 17.) FVM rendelet A termékminőség felügyelete és javítása. (III. fejezet)
			3.1. Együttműködési hálózat kiépítése, valamint a szakmai és gyakorlati tapasztalatok cseréje az ágazat szereplői között.	

		3.3. A fogyasztók információval való ellátása valamint a halászati és az akvakultúra termékek új piaci lehetőségeinek megteremtése promóciós kampányok szervezésével.	
		3.3. A halászati termékek új, a Közösségen kívüli piaci lehetőségeinek megteremtése.	
		3.1. Partnerség kiépítése a harmadik országok halászati ágazatai felé.	

Módosították-e az NHST-t az új környezet figyelembe vételével? Ha nem, milyen elemzések történtek a stratégia sikerességét illetően, különösen az EHA-ra vonatkozóan?

Az NHST nem került módosításra, tekintettel arra, hogy a gazdasági-társadalmi környezet ugyan változott, viszont az a magyar népesség halfogyasztási szokásait szignifikánsan nem változtatta meg. A stratégia sikerességét a HOP hatékony megvalósítása segíti elő. A stratégia sikerességét a halászati támogatási program viszonylatában a marketing-akciók hatásának érzékelése után lehet pontosan értékelni.

A környezet változása módosította (minőségileg és mennyiségileg) az eredeti HOP-ot? Új célkitűzések megfogalmazásához vezetett? Változtak-e a tengelyek közötti prioritások, figyelembe véve az új kontextust?

A környezet változása, mint azt fentebb elemeztük, nem változtatta meg a halászati ágazatot alapvetően befolyásoló hazai halfogyasztási szokásokat, sem mennyiségben, sem minőségben. Ezek alapján a HOP módosítására nem volt szükség, beleértve a tengelyek közötti prioritások fontossági szintjének fenntartását is. A HOP összeállításakor a tervezők megközelítése szerint első lépés a termelés és feldolgozás fizikai infrastruktúrájának kiépítése, majd az így felújított termelő szektor képes lesz kiszolgálni a második fázisban indítandó marketing akciók által megnövekedni tervezett belső halfogyasztási igényeket, mind fajösszetételben, mind mennyiségben és minőségben.

Az értékelési fordulónapig, 2010. december 31-ig a termelési/feldolgozási infrastruktúra támogatási feltételei meghirdetésre kerültek, két-két alkalommal volt lehetőség támogatási kérelmek benyújtására. Mindezekkel párhuzamosan, az 5. tengely finanszírozásában összeállításra került az a közös halászati marketing program, amely hivatott a halfogyasztás növelésére tervezett akciók összefoglalására, a fogyasztásösztönző program koordinálására, és a 3. tengelyhez kapcsolódó támogatandó tevékenységeinek konkretizálására. A marketing program társadalmi egyeztetése zajlik az értékelési projekt kivitelezése alatt az érintettek legszélesebb körében.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a HOP egymásra épülő tevékenységeinek megvalósítása

folyamatban van, az értékelési fordulónap adatai alapján megfelelő az előrehaladás, a HOP módosítására eddig szükség nem volt. A tengelyek közti prioritásváltoztatás igénye sem merül fel, sem a program előrehaladása, sem a külső körülmények változása miatt.

Ha történt változás, a módosítás javította-e a célkitűzéseket?

A HOP célrendszerében módosítás nem történt.

Vonatkozó következtetések, javaslatok

- A hallopások visszaszorítása érdekében javasoljuk, hogy azon beruházásokat, amelyek a vagyonsvédelemmel és ezen keresztül a gazdaságosabb termeléssel kapcsolatosak, a jövőben kiemelten támogassák

3. A MEGVALÓSÍTÁSRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA

3.1. Partnerség, az érintettek megvalósításba való bevonása (3. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Milyen hatékonysággal alkalmazzák a partnerség elvét az EHA végrehajtása során? Az érintettek hatékonyan be vannak vonva a végrehajtás során? Az EHA végrehajtása megfelelően van-e koordinálva országosan és helyi szinten? Kellőképpen be vannak-e vonva a végrehajtásba a környezetvédelmi szervezetek, nők és férfiak egyenjogúságáért küzdő esélyegyenlőségi szervezetek?*

A HOP tervezésével, illetve megvalósításával kapcsolatban kijelenthetjük, hogy a lehető leg szélesebb körben bevonásra kerültek és kerülnek azon állami szervezetek, illetve civil szervezetek, amelyek szakmailag érintettek a Program megvalósításában, illetve a halászati ágazat fejlesztésében. A megvalósítás során a Monitoring Bizottságban mindezen szerveződések helyet kapnak. Az MB ügyrendje alapján minden egyes módosításról, érintse az a Programot, jogcímet, vagy az egyes jogcímek részletkérdéseit, az MB tagjai vélemény-nyilvánítási lehetőséget kapnak és a döntések kialakításánál az IH minden esetben figyelembe veszi a kormányzati és társadalmi partnerek véleményét. A civil partnerek között vannak a halászati érdekképviseleti szervezetek, amelyek, lévén a magyar halászati ágazat kisméretű, szoros kapcsolatot tartanak tagjaikkal és az említett MB előtti vélemény-nyilvánítás során begyűjtik tagjaik véleményét. Megállapíthatjuk, hogy a MB működésén keresztül a teljes halászati szakmának lehetősége van a Program megvalósítási rendszerének kialakításához hozzájárulni.

Megfelelő számú érintett, főként esélyegyenlőségi és környezetvédelmi szervezet lett-e bevonva a tervezés szakaszába? Az érintettek a végrehajtás során be lettek-e vonva a program monitoring különböző szintjeibe, különösen a monitoring bizottság működésébe is?

A HOP kidolgozása során alapkövetelményként kellett figyelembe venni a partnerség és az átláthatóság elvét. Ennek biztosítására egy speciális eljárási módszer került bevezetésre. Mivel a HOP logikailag nem különíthető el az NHST-től, a két dokumentum egyeztetése párhuzamo-

san folyt, kivéve a dokumentumok elfogadtatásának folyamatát. A 2004-2006-os tervezési időszak HOPE felhasználását irányító Irányító Hatóság (IH) szerződést kötött a szarvasi Halászati és Öntözési Kutatóintézettel (HAKI) a magyar NHST és a HOP kidolgozására. A partnerségi együttműködés segítésére alakult meg a Halászati Stratégia Koordináló Bizottság (HASKOBI), amelynek tagjai: az FVM Természeti Erőforrások Főosztálya, az MVH, a HAKI, a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, valamint a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa (HALTERMOSZ) képviselői. A tagok közös jellemzője, hogy széleskörű halászati, közgazdasági és halászattal kapcsolatos technikai ismeretekkel rendelkeznek. A bizottság összetétele (széleskörű szakigazgatási és szakmai képviselő) garantálta a folyamatos egyeztetés lehetőségét és megteremtette a javaslatok és módosítások konszenzus-alapú elfogadását. A HASKOBI a nemzeti támogatások és a HOPE tapasztalatai, valamint az előzetes széleskörű szakmai konzultációk alapján, az adott időtervnek megfelelően készítette el a HOP munkaanyagát. A stratégia alapján készült el a HOP munkaanyaga, amely előzetesen egyeztetésre került egy halászati szakmai fórumon, majd a partnerség keretében egyeztetett módosítások után elkészült az 1. számú változat. A HOP munkaanyaga és pénzügyi terve már tartalmazta az EHA finanszírozásával végrehajtani tervezett intézkedéseket, valamint az intézkedések céljait. A szakmai fórum résztvevői az alábbi szervezeteket képviselték:

- az FVM Természeti Erőforrások Főosztályának Vadászati, Halászati és Vízgazdálkodási Osztálya;
- a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa (HALTERMOSZ);
- a 320 ezer magyarországi horgászt képviselő Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ);
- a Balatoni Halászati Zrt.;
- a legnagyobb és állami tulajdonban lévő halgazdaság a Hortobágyi Halgazdaság Zrt.;
- az egyik legnagyobb halgazdaság képviselőjében a Szegedfish Kft.;
- a legnagyobb multifunkcionális tógazdaság képviselőjében az Aranyponty Zrt.;
- a természetes-vízi halászat képviselőjében a Körösi Halász Szövetkezet;
- az intenzív afrikai harcsa termelés képviselőjében a Szarvas-Fish Kft.;
- az egyik legnagyobb magán haltermelő, a Tógazda Halászati Zrt.;
- a Debreceni Egyetem (Debrecen) és a Szent István Egyetem (Gödöllő);
- a halászati szaktanácsadás képviselőjében az Euconsult Alapítvány;
- a HASKOBI, mint a munkaanyag kidolgozója és a további dokumentumok elkészítője.

A HOP Monitoring Bizottság összetétele eltér a HOP tervezésébe bevont szervezetektől, de ez annak tudható be, hogy a tervezés idejében a szakmai tapasztalatokkal és ágazati ismeretekkel rendelkező szervezeti egységek bevonása volt értelmezhető, míg a HOP lebonyolításának idejében pedig azok a szervezetek is bevonásra kerültek, amelyek a tervezés szakaszában a társadalmi egyeztetésben volt lehetőségük véleményüket kifejteni.

A HOP Monitoring Bizottság értékelői véleményünk szerint és az érintettekkel folytatott interjúk alapján is megfelel egyrészt a hatályos előírásoknak, másrészt a teljeskörűség elvének, beleértve az esélyegyenlőségi és környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteket is.

A természetvédelem témakörében civil szervezetként a Magyar Természetvédők Szövetsége, kormányzati szervként a Vidékfejlesztési Minisztérium Környezetügyért Felelős Államtitkársága, illetve az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

képviseli a természetvédelmi érdekeket, míg az esélyegyenlőség terén a Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács a HOP MB tagja.

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) több, mint 100 hazai környezet- és természetvédő szervezet közössége, fő célja a természet egészének a védelme és a fenntartható fejlődés elősegítése. Az 1989-ben alapított Szövetség tagjai Magyarország minden megyéjében jelen vannak és küzdenek természeti értékeink megóvásáért, a környezeti terhelések megelőzéséért. Nemzetközi szervezetekkel, kiemelten a Föld Barátai hálózattal együttműködve, hangsúlyos szerepet játszunk Európa és a világ környezetvédelmi civil összefogásaiban.

A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlősége Tanács a Kormány döntéseit előkészítő konzultatív, véleményező, javaslattevő testület.

E feladatkörében

- véleményt nyilvánít a nők és férfiak társadalmi egyenlőségét érintő szabályozási javaslatokról, illetőleg a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról;
- közreműködik a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének javítását szolgáló, hazai, illetve nemzetközi támogatással megvalósuló programok kidolgozásában, a tárgyban jelentések, beszámolók elkészítésében;
- a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének megvalósítását elősegítő jogszabálymódosításokat, egyéb kormányzati döntéseket, új programokat kezdeményez;
- javaslatot tesz konkrét intézkedésekre a nők és férfiak társadalmi egyenlőségének megvalósítása érdekében, az Új Magyarország Fejlesztési Terv és az Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégia Terv vonatkozásában.

A fentiek alapján, értékelői véleményünk szerint, a két megnevezett terület (természetvédelem, esélyegyenlőség), megfelelően került reprezentálásra a HOP Monitoring Bizottságban. A két kiemelt terület fontos és jelentős.

A két szervezet képviselőjének MB-üléseken való részvételével, illetve aktivitásával kapcsolatban megjegyezzük, hogy az esélyegyenlőség biztosításáért felelős képviselő a HOP MB-ülések egyikén sem jelent meg, míg a természetvédelemmel foglalkozó civil szervezet képviselője az első két MB-ülésen jelent meg. Környezetvédelemmel foglalkozó kormányzati szerv nagyobb arányban vett részt MB-üléseken. A környezetvédelemért felelős szervezetekkel különösen jó a Monitoring Bizottságban, a Program megvalósításában az együttműködés, habár környezeti károk ellen nem kapnak kompenzációt a halászati termelő gazdaságok (pl. a kormorán védett madár, riasztani sem lehet és a halászoknak megfelelő technológia hiányában el kell tűrniük a nagyarányú kártételt).

A Monitoring Bizottság összetételének vizsgálata során megállapíthatjuk, hogy a kormányzati szervek és az NGO-k átlag 60:40 százalékos aránya megfelel az Unió elvárásoknak.

A Monitoring Bizottság összetétele:

Szavazati joggal rendelkező tagok, illetve a tagokat delegáló szervezetek

1. Elnök - HOP Irányító Hatóság vezető (osztályvezető)

Vidékfejlesztési Minisztérium

2. Vidékfejlesztési Főosztály

3. VM Halászati osztály

Közreműködő szervezet

4. Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, Feldolgozóipari és Halászati Beruházások Osztálya

Minisztériumok és országos hatáskörű szervek

5. Vidékfejlesztési Minisztérium, Környezetvédelmi, természetvédelmi és Vízügyi Államtitkárság

6. Nemzetgazdasági Minisztérium

7. Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség Szakértői Főosztály

Érdekképviseletek

8. Magyar Agrárkamara

9. MAGOSZ Magyarországi Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Országos Szövetsége

10. MOSZ Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége

11. VTOSZ Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége

12. MAHAL Magyar Haltermelők és Halászati Vízterülethasznosítók Szövetsége

13. MOHOSZ Magyar Országos Horgász Szövetség

14. AMSZ Agrár Munkaadói Szövetség

15. HAKI Halászati és Öntözési Kutatóintézet

16. MASZ Magyar Akvakultúra Szövetség

17. HTT Halászati Tudományos Tanács

Tanácskozási joggal rendelkező tagokat delegáló szervezetek

1. Európai Bizottság képviselője

2. VM Nemzetközi ügyekért felelős helyettes államtitkárság

3. Agrárgazdasági Kutató Intézet

4. NFÜ Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

5. MgSzH Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal

6. HOP Igazoló Hatóság

7. HOP Ellenőrző Hatóság

8. Közép-Magyarországi Regionális Tanács

9. Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Szervezési és Koordinációs Főosztály

Az interjúk alapján összefoglalhatjuk, hogy a gazdasági élet szereplői is kielégítőnek tartották a partnerség keretében bevont szervezetek teljes körűségét. Emellett megjegyezték, hogy vi-

szonylag kevés olyan ember van Magyarországon, aki képes átlátni az ágazatot fejlesztéspolitikai szempontból. Feladatként fogalmazták meg, hogy a szervezeteket fel kellene készíteni erre a feladatra, hogy több kompetens szervezet legyen hazánkban, amire a TS keretből kellene forrást biztosítani.

A program vezetése a megfelelő szereplőket vont-e be a megfelelő szinteken? A feladatok leosztása megfelelő és releváns volt-e? A program irányítása során hatékony és akadálymentes volt-e a koordináció nemzeti és regionális szintek között? Mi a helyzet más hatóságokkal való együttműködéssel (pl. környezetvédelem)?

Magyarországon a halászatot tekintve nem kerülnek régiók megkülönböztetésre, illetve közigazgatásilag sincs olyan regionális szerveződés, amely értelmezhető lenne a HOP tekintetében, sem különböző szintű szereplők, sem program lebonyolítás terén. A HOP központi irányítású, megyei vagy regionális intézmény nem kerül bevonásra, az eljárásrendben ilyen szint nem szerepel. Ez szervezetenként centralizált megközelítés, de ennek pontos értékeléséhez természetesen ismerni kell a jelen értékelési jelentésben is bemutatott ágazati méretet, a szereplők számát. A HOP költséghatékony menedzsmentje értékelői véleményünk szerint így biztosítható.

Az interjúk és értékelői véleményünk alapján a Program megvalósításába a program vezetése megfelelő módon vonja be az érintetteket. A Monitoring Bizottság tagja minden halászati érdekképviselő, illetve az érintett társhatóságok is. Az MB ügyrendje alapján a tagok minden szabályozás-kialakításban véleményt nyilváníthatnak és mivel a tagsággal szoros kapcsolatot tartanak fenn, ezért lényegében bármely magyar halászati gazdálkodónak lehetősége van bekapcsolódni a Program megvalósításának kialakításába. A Monitoring Bizottság, a Bíráló Bizottság ügyrendje, az Irányító Hatóság, Igazoló Hatóság és Közreműködő Szervezet között létrejött Együttműködési Megállapodás, illetve a HOP IH Működési Kézikönyve alapján a feladatleosztás megfelelő és átlátható.

A környezetvédelem terén a HOP megvalósítása során alapvető változás állt be. 2010. május után Magyarországon a minisztériumok felépítése módosult, a korábbi Környezetvédelmi Minisztérium a Vidékfejlesztési Minisztérium részévé vált, amely a HOP Irányító Hatósága is egyben, tehát a két terület között a koordináció a korábbi jó együttműködést megtartva egy intézményben található. A társhatóságokkal való együttműködés megfelelő.

Gördülékeny volt-e az együttműködés az Irányító Hatóság és az Európai Bizottság között?

Az Európai Bizottság képviselője tanácskozási joggal tagja a HOP Monitoring Bizottságnak, Maria Tuptová képviselte a DG Mare halászati főigazgatóságot. Az Irányító Hatóság az Európai Bizottsággal nagyon jó együttműködésben dolgozik, napi kapcsolatban van a két intézmény, mind ügyintézői, mind vezetői szinten. Gördülékeny, hatékony együttműködés jellemezte a HOP tervezési és a megvalósítási szakaszát is. A kitűnő együttműködésre példa a tengerrel nem rendelkező országok halászati konferenciájának megszervezése, amelyen csak az akvakultúrában érdekelt képviselők vettek részt.

Milyen javítások történtek az előző programszakasz óta a vezetési és végrehajtási

rendszerben, melyek növelték a hatékonyságot és csökkentették a menedzsment költségeket?

A menedzsment költségek a Technikai Segítségnyújtás keretét terhelik. A személyi jellegű költségekkel kapcsolatban megállapítható, hogy azt törvényi keretek szabályozzák. A TS-ből finanszírozott IH személyi állomány teljes munkaidőben a HOP lebonyolításával foglalkozik. Az MVH-nál a tevékenységek egyes esetekben átfedik egymást, mert a halászati intézkedésekkel foglalkozó osztály dolgozik az ÚMVP mezőgazdasági termékek értéknövelése jogcím kezelésével is és vezetői szinten a menedzsment költségek nem kerülnek megbontásra. Ez a körülmény egyben azt is jelenti, hogy a HOP menedzsment költségek MVH ügyintézés szintjén optimalizálásra kerültek.

A HOP megvalósításában nincsenek olyan jellegű szakaszok, amelyre értelmezhető az értékelési alkérdés. Az interjúk alapján a 2004-2006-os időszakhoz képest javult a program-menedzsment hatékonysága, de azt a körülményt ehhez ismerni szükséges, hogy a két időszak halászati támogatási rendszerének eljárásrendje, formanyomtatványai, informatikai rendszere, humán erőforrás-igénye és minden egyéb tényező is eltérő, tehát egymáshoz viszonyítani a két rendszert nem releváns.

3.2 A pályáztatási folyamat milyen mértékben segíti elő a HOP célok elérését? (4. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Mi biztosítja a projektek hatékony végrehajtását és a menedzsment folyamatok ellátását, a projektek benyújtásától a kifizetésig úgy, hogy az a legjobban megfeleljen a program céljainak?*

A Halászati Operatív Programmal kapcsolatos dokumentáció része a Kommunikációs Terv (KT), 2009-2015, amelyet az IH vezető 2009-ben hagyott jóvá. A KT kiterjed mind az intézményi belső, mind a HOP-ot népszerűsítő, vagy a Program lebonyolítását szolgáló külső kommunikációra.

A HOP hatékony megvalósításának előfeltétele az abban résztvevő közigazgatási szervezetek között kialakított megfelelő szintű belső kommunikáció. A belső kommunikációban érintettek az IH tagjai, az Igazoló Hatóság, az Ellenőrző Hatóság, a Közreműködő Szervezet és a Monitoring Bizottság tagjai.

Az IH kiemelt kommunikációs céljai a külső kommunikáció területén:

- a halászati ágazat szereplőinek tájékoztatása a HOP-ról és a támogatási lehetőségekről
- a HOP bemutatása, köztudatba építése, tevékenységének megismertetése a lakossággal
- a lakosság bizalmának és tetszésének elnyerése
- a HOP támogatási ismeretek minél szélesebb körnek történő átadása
- a kötelező elemeken túlmenően, jó kapcsolat fenntartása a Bizottsággal és a KSz-szel
- jó kapcsolat fenntartása a halászati érdekképviseleti szervezetekkel és további érdeklődő szervezetekkel

A KT szerint a külső, vagyis a HOP megismertetését, népszerűsítését célzó kommunikációs eszközök:

- a HOP-ot jelképező logó és arculatterv
- nagyszabású tájékoztató kampány a program indításáról, illetve a támogatási tevelykekről és a HOP eredményeiről
- Arculati Kézikönyv
- részvétel országos kiállításokon, a HOP népszerűsítése céljából
- egy darab, minimum 1000 példányban megjelenő tájékoztató kiadvány
- két darab, A/4-es 1 oldalas, hajtogatott szóró kiadvány, 2000 példányban
- ajándéktárgyak HOP logóval
- HOP hírek megjelentetése országos sajtóban
- az FVM (az értékelés időpontjában VM) internetes portálján keresztül a nagyközönség tájékoztatása a HOP híreiről és évente egyszer lista a kedvezményezettekről

A KT minden egyes külső kommunikációs akcióhoz forrást is allokál, ezzel megteremti a megvalósítás során a finanszírozás lehetőségét. Az intézményrendszerben dolgozó kollégák által megválaszolt kérdőívek szerint a támogatási és kifizetési kérelmek rendszere közel az arányos elvárásoknak megfelelően halad előre (4,5 pont a jogcímekek iránti érdeklődésre).

A program kommunikációja, a jogcímekek pénzügyi keretének nagysága és a jogcímekek ismertsége, korábbi hasonló jogcímekek alapján voltak azok a tényezők, amelyek egyértelműen hozzájárulnak a megfelelő kérelmezői érdeklődéshez.

A kérelmezők az informáltság és a korábbi beruházásokkal kapcsolatos támogatás igénybevételi gyakorlat terén kedvező helyzetben vannak (5-5 pont), valamivel kedvezőtlenebb a helyzetük a jövedelmezőség, kérelmezőket segítő nonprofit, intézményi háttér, a pályázatírók elérhetősége és a korábbi jogcímekekben való sikeresség témakörökben (4-4- pont), illetve legkevésbé kedvező a helyzetük a technológiai fejlettség, az innovációs képesség, a pénzügyi helyzet, az önerő biztosításának képessége területeken (3-3- pont). A kérelemkezelési és döntéshozatali folyamat az intézményrendszer szerint az elvárásoknak megfelelően, illetve annál is jobb ütemben halad előre.

A HOP jogcímei a kérdőívre adott válaszok alapján megfelel a vidékfejlesztés hosszú távú céljainak, a HOP stratégiájának, a célcsoportok igényeinek, fejlesztési elképzeléseinek, illetve a célcsoportok adottságainak, pénzügyi lehetőségeinek.

A 10. táblázat mutatja, hogy a jogcímekek feltételrendszere mennyiben felel meg a célcsoportok indokolt igényeinek és adottságainak (1 – egyáltalán nem felel meg, 5 – tökéletesen megfelel).

A válaszok alapján az intézményrendszer véleménye szerint a jogcímekek feltételrendszere lényegében pontosan alkalmas arra, hogy a programcélokat leghatékonyabban szolgáló kérelmek kerüljenek támogatásra és a nyertes kérelmek tartalma tükrözi az ágazat tényleges fejlesztési igényeit, így a nyertes projektek teljes mértékben szolgálják a HOP céljainak elérését.

10. táblázat

Megnevezés	átlag
Támogatásra jogosultak köre	4,7
Támogatható tevékenységek köre	4,7
Elszámolható költségek köre	4,3
Minimális támogatási összeg (Ft)	2,0
Maximális támogatási összeg (Ft)	3,0
Igazolt saját forrás (államháztartás alrendszerén kívüli) megléte	2,3
Projekt 12/24/30 hónapon belüli befejezésének kötelezettsége	3,0
Közbeszerzési kötelezettség	5,0
Környezetvédelmi kötelezettségek	2,0
Projekteredmények fenntartási kötelezettsége	2,7

Az értékelési szempontrendszer is elősegíti a HOP célrendszerének legjobban megfelelő projektek kiválasztását. A nyertes beruházások teljes mértékben hozzájárulnak a területi egyenlőségek csökkentéséhez és az egyes célcsoportok pontosan egyenlő eséllyel vehettek részt a jogcímekben.

A kommunikációs rendszer hatékonyan támogatja a program intézkedéseit?

A KT-ban meghatározott nagyszabású konferenciára 2009. május 22-én került sor, amely a teljes halászati szakma számára nyitott volt, azon bárki részt vehetett. Az előadások felölelték a HOP megvalósításának teljes spektrumát, az intézményrendszer (IH, KSz) minden területéről érkeztek előadók. A résztvevők száma elérte a mintegy 160 főt. A tájékoztató közvetlenül megelőzte a HOP legelső támogatási kérelem beadási időszakot (2009. június 1-június 31.). A konferencián a szervezők a jelenlévők körében felmérték a tervezett beruházásaikat, amit a jogcímeik tervezésénél az intézményrendszer visszajelzéseként használt.

A konferencia időpontja után kevesebb, mint 5 nappal újabb tájékoztatási lehetőség nyílt az IH számára, mivel Szarvason a HAKI⁵-napokon előadás keretében volt lehetőség a konferencia résztvevőinek szóló információ-átadásra. Ugyancsak a közvélemény tájékoztatását szolgálta az IH HOP 3-as tengelyével kapcsolatos előadás a HAKI-ban 2010. március 2-án megrendezett szakmai fórumon.

A HOP indítása óta a Monitoring Bizottsági dokumentumok és TS által finanszírozott információs anyagok elérhetőek a kedvezményezett kör számára. Itt kell megemlíteni, hogy a HOP-pal kapcsolatos jogszabályalkotásba és azok véleményezésébe minden esetben bevonásra kerülnek a szakmai szervezetek is. A szakmai szervezetek tagjai az MB-nek, így minden anyagot és információt közvetlenül az IH-tól megkapnak. Az MVH egy külön email címet rendszeresített a HOP gyakorlati megvalósításával kapcsolatos információ-átadásra.

Ez alapján megállapíthatjuk, hogy a Program indításának, illetve megvalósításának időszaká-

⁵ Halászati és Öntözési Kutatóintézet

ban a potenciális kérelmezők tájékoztatása megfelelő és széleskörű. Az intézményrendszeri interjúk is ezt erősítik. Jellemező, hogy a HOP-pal kapcsolatban a Program indítása óta alacsony számban érkezik telefonos megkeresés a KSz felé, míg a kérdőívek kérdéseire válaszoló kedvezményezettek mintegy 1/3-a az MVH-t jelölte meg információforrásként. A potenciális beruházók a tájékoztatási tevékenységet átlagosan 90%-os hatékonyságúnak értékelték. A tájékoztatási tevékenységgel kevésbé elégedett válaszadók megoldási javaslatait a 11. táblázatban mutatjuk be (szó szerinti idézetekben).

11. táblázat

A Vízügyi Igazgatóság, ill. Felügyelőség felé valamennyien bejelentési kötelezettséggel felelünk, így nyilván is vagyunk tartva. Az Ő adatbázisuk alapján tájékoztató levelek-internethivatkozással formájában mindenki elérhető lenne!
Pályázati kiírást világosabbá és egyértelművé kellene tenni. (itt természetesen a kérelmekre vonatkozik az érintett válasza)
Többszöri ismétlés médiákban, honlapokon, hírlevélben (ez utóbbira bárki feliratkozhat és így automatikusan kapja a tájékoztatókat).
Több tájékoztató jellegű értekezlet szervezése, az érdekképviselői szervezeteken keresztül, ill. közvetlen e-mailben történő tájékoztatás bevezetését javaslom
Pályázat bírálata és nyertes lista legyen megnézhető. Távlati terv milyen pályázatot mikor terveznek nyitni, mint GOP-oknál. (természetesen a válasz a támogatási kérelmek bírálatára, illetve a jogcímek megnyitására vonatkozik)
Szakmai lapokban jelenjen meg az új információ
Email útján
Közlemény megjelenése előtt levél a kérelmezőnek, mert akinek nem segít a pályázatíró és nincs semmilyen vállalkozás-fejlesztő cég adatbázisában, nem figyeli az MVH oldalát, lemarad a lehetőségekről. (a válasz a kérelmezőkre vonatkozik)
Évenkénti személyes tájékoztató a beadási határidő előtt 3-4 hónappal; érdekvédelmi szövetség írásos, személyes tájékoztatása; szakértői magyarázat, figyelemfelhívások; tapasztalatok átadása
Több szakmai tájékoztató fórum, rendezvény: lehetőségek, tipikus hibák, pályázatkérelem elkészítése, GYIK (a válasz a támogatási kérelmekre vonatkozik)
MgSzH térségi területi szakmai fórumok MVH szervezésében.
Talán a tájékoztató email

Az interjúk tapasztalatai alapján megállapíthatjuk, hogy az intézményrendszer egységesen pozitívan ítéli meg a HOP kommunikációját, a gazdasági élet szereplői pedig részben elfogadhatónak tartják, részben fejlesztendőnek. Emellett megállapítják (azon partnerek is, aki fejlesztendőnek ítélik a kommunikációt), hogy aki akart, az tudott a jogcímeiről.

A kérdőívek megfelelő kérdésére adott válaszok alapján a válaszadók úgy nyilatkoztak, hogy többnyire ismerik a kérelmeket elbíráló intézményrendszert, az 5 fokozatú skálán 3,6 átlagpontot adtak.

A pályázati eljárás megfelelően egyértelmű a kedvezményezettek számára? Milyen okból vonakodhatnak a kedvezményezettek benyújtani egy pályázatot? (halogatás, bürokrácia, szükséges engedélyek, stb.)

A HOP eljárásrend és intézményrendszer ismeretével kapcsolatos kérdésre átlagosan 3,6 pontot adtak a kérdőív válaszadói az 5 pontos skálán, ami azt jelenti, hogy a kérelmezők több, mint a kétharmada ismeri a kérelmezési rendszert.

Az eljárásrendet bemutatja a jogcímek beadását szabályozó jogcímrendelet, illetve az MVH közlemény is. Mindazonáltal, az MVH rendelkezésére álló határozathozatali határidőkről viszont nem ír és az olyan jogszabályban van benne (a közigazgatási eljárási törvényben, Ket⁶), amely kevésbé vagy egyáltalán nem ismert a halászati gazdálkodók körében, sőt, közvetlen hivatkozás sincs a HOP-ot szabályozó minisztériumi rendeletekben, illetve törvényben a Ket-re, a jogszabály szám szerint csak az MVH közlemény Kapcsolódó jogszabályok fejezetében jelenik meg. Ez alapján kijelenthetjük, hogy a halászati gazdálkodók nehezen férnek hozzá a pontos eljárásrendhez.

A pontozási rendszer ismert a kérelmezők részére, mivel az szerepel a jogcímrendelet mellékletében, illetve a pontozási rendszer esetleges módosítási eljárása során lehetősége van a halászati gazdálkodónak a Monitoring Bizottságban jelen lévő érdekképviselői szervezeteken keresztül véleményt nyilvánítani róla, egyben azt alaposan megismeri. A pontozási rendszeren kívül nincs más befolyásoló tényező a nyertes projektek kiválasztása tekintetében, tehát a kiválasztási mechanizmus ebből a szempontból átlátható a kérelmezők részére, két területet kivéve.

- a pénzügyi terv pontozása, amely esetében a pontozási rendszerből nem lehet informálódni arról, hogy mi alapján adja meg az értékelő IIER a 2-2 pontokat, illetve az ennél alacsonyabbakat.
- a beruházás értékének norma szerinti elfogadása, illetve bizonyos százalék-pontokkal való csökkentése, ebben az esetben sem ismerhető meg, hogy milyen referencia-értékekkel számol az MVH.

A kérdőívek alapján a válaszadók fele jelölte meg, hogy van a közelében olyan közszolgá / köztisztviselő, akitől információt tud kérni a HOP jogcímeiről, a támogatási kérelmek összeállításával kapcsolatban.

A támogatási kérelmek benyújtásától az ügyfeleket amennyiben visszatartja valami, az akkor elsősorban bürokratikus kérdés, gyakorlatilag a halászati gazdálkodók döntő többségének tanácsadót kell megbíznia a támogatási kérelmek összeállításához. A kisebb beruházások kapcsán került a bürokrácia viszonylagos túlzottsága, aránytalansága említésre.

A kérdőívek alapján az adminisztratív terhek nehezítik a kérelmek benyújtását (3,6 pont a lehetséges 5 pontból).

További adminisztratív visszatartó tényező a jogerős építési, illetve vízjogi engedély megléte már a támogatási kérelem benyújtásakor. Voltak kezdeményezések ennek eltörlésére, de a szakmai szervezetekkel történt konzultáció eredményeként arra következtetésre jutottak, hogy mégis szükséges már a kérelem benyújtásakor beadni, mivel esetenként az engedély a kérelem-től eltérő beruházásra szólhat és abban az esetben nem hívható le az elnyert támogatási összeg. Értékelői szempontból meg kell jegyezni, hogy a beruházását következetesen tervező vállalko-

⁶ 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól

zás esetében az engedélyek beszerzése nem volt akadálya a kérelem beadásának.

Az IIER a jelen szerkezetében csak jelentős kompromisszumok árán alkalmas beruházási típusú kérelmek kezelésére. Az IIER-rel kapcsolatos további megfigyelés, hogy a nem megfelelő működése késedelmeket okoz a kifizetések esetében, a kifizetési kérelmek benyújtási idejéhez képest.

A kérdőívek alapján 3,7 ponttal jelezték az ötfokozatú skálán azt a körülményt, hogy a konkrét benyújtási időszak meghatározása nehezíti a támogatási kérelmek beadását. Eszerint a folyamatos benyújtási lehetőséget alkalmasabbnak tekintik a kérelmezők.

A támogatási kérelmi rendszer bonyolultsági fokára irányuló kérdésre 3,9 pont átlag érkezett, ami azt jelzi, hogy a nyertes kérelmezők is bonyolultnak tekintik a kérelmezési rendszert. Az átláthatóságot ennek ellenére pozitívan értékelték, 4,2 ponttal.

A kérelemkezelési folyamatot a szükségesnél hosszabbnak ítélik, a kérdésre a lehetséges pontok 85 százalékát adták.

A kiválasztás a legjobb projektek megvalósítását teszi lehetővé? (kiválasztási kritériumok, kiválasztási, döntési folyamat átláthatósága)

A kiválasztási szempontrendszer folyamatos belső értékelés alatt van. Ennek eredményeként módosult az eredeti, 2009-es közzétételhez viszonyítva, amely módosítás a megvalósításra alkalmas és így a HOP célrendszerének elérését hatékonyabban szolgáló projektek támogatását teszi lehetővé. Nőtt a pénzügyi pontozási tételek súlya, illetve a maximálisan kérelmezhető támogatás összege árbevétel függő meghatározása került bevezetésre, ezzel a szakmailag és pénzügyileg életképes projektek támogatását reméli a program lebonyolító intézményrendszerre.

A gazdasági élet szereplői úgy nyilatkoztak az interjúk során, hogy véleményük szerint a kiválasztási rendszer nem a legjobb projektek kiválasztását teszi lehetővé. A kérelmező szakmai felkészültségét nagyobb súllyal kellene ellenőrizni. Több olyan beruházás került támogatásra, amely nem működik. A szakmai felkészültség mellett az innovációt és a hal feldolgozást kellene nagyobb súllyal kezelni, az innovációt külön pontozási tételként szerepeltetni.

A kérdőívekre kapott válaszok szerint 74 százalékban pozitívan ítélik meg azt a kérdést, hogy a kiválasztási rendszer a legjobb kérelmek kiválasztását teszi lehetővé.

A legjobb projektekre összeállítottunk egy összehasonlító táblázatot, amely azt mutatja, hogy a gazdasági élet szempontjából hogyan vélekednek az egyes projekt-jellemzők fontosságáról, illetve a támogatási rendszer ugyanezeket a tételeket mennyire tartja fontosnak a válaszadók véleménye alapján. Az eredményt a 12. táblázat mutatja. (a pontozás során a válaszadóknak sorba kellett rakniuk a projektek felsorolt jellemzőit, az általuk gondolt fontosság szerint; 1-es a legfontosabb, 11-es a legkevésbé fontos. A táblázatban szerepeltettünk 3 „egyéb” sort is, de arra a válaszok alapján értékelhető eredményt nem kaptunk).

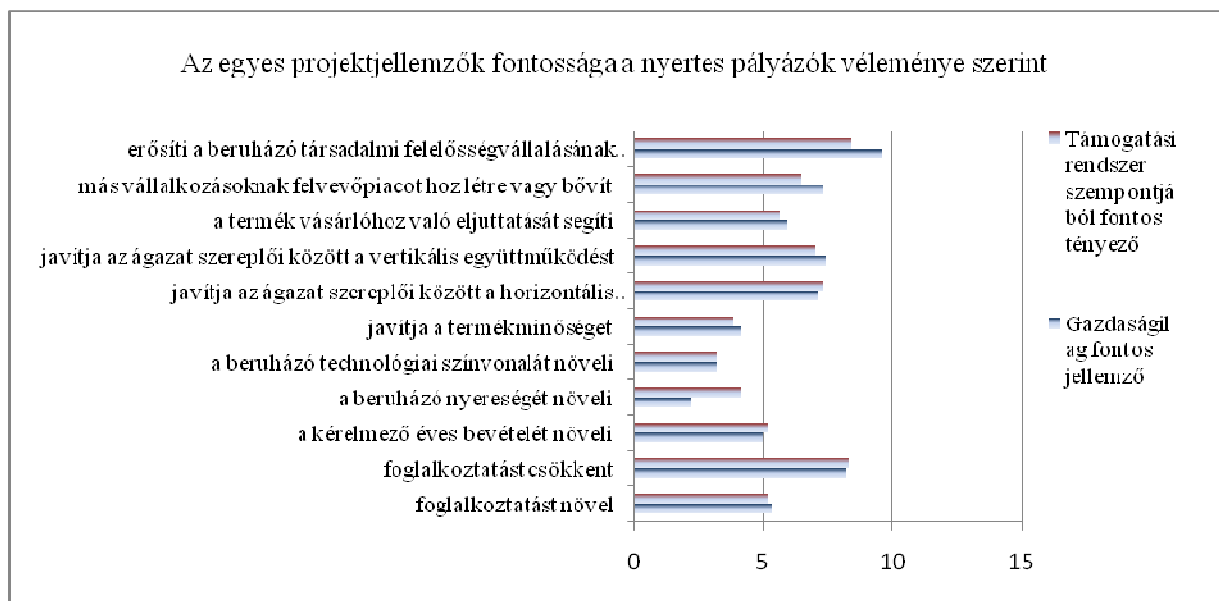
A táblázatból megállapítható, hogy míg a gyakorlatban a vállalkozás nyereségességének növelése a legfontosabb jellemzője egy jó projektnek, ez a támogatási rendszer szempontjából a 3. helyre szorult vissza a válaszadók véleménye szerint. A legkevésbé fontosnak a vállalkozás

társadalmi felelősségvállalását tartják.

12. táblázat

Gazdaságilag fontos jellemző		Támogatási rendszer szempontjából fontos tényező	
foglalkoztatást növel	5,3	foglalkoztatást növel	5,2
foglalkoztatást csökkent	8,2	foglalkoztatást csökkent	8,3
a kérelmező éves bevételét növeli	5,0	a kérelmező éves bevételét növeli	5,2
a beruházó nyereségét növeli	2,2	a beruházó nyereségét növeli	4,1
a beruházó technológiai színvonalát növeli	3,2	a beruházó technológiai színvonalát növeli	3,2
javítja a termékminőséget	4,1	javítja a termékminőséget	3,8
javítja az ágazat szereplői között a horizontális együttműködést	7,1	javítja az ágazat szereplői között a horizontális együttműködést	7,3
javítja az ágazat szereplői között a vertikális együttműködést	7,4	javítja az ágazat szereplői között a vertikális együttműködést	7,0
a termék vásárlóhoz való eljuttatását segíti	5,9	a termék vásárlóhoz való eljuttatását segíti	5,6
más vállalkozásoknak felvevőpiacot hoz létre vagy bővít	7,3	más vállalkozásoknak felvevőpiacot hoz létre vagy bővít	6,5
erősíti a beruházó társadalmi felelősségvállalásának lehetőségét	9,6	erősíti a beruházó társadalmi felelősségvállalásának lehetőségét	8,4

A saját projekt foglalkoztatás növelésére vonatkozó kérdésre a válaszadók fele nyilatkozott úgy, hogy foglalkoztatást növel. A jövedelemnövekedési kérdésre (mekkora arányban fog növekedni a nyeresége a beruházás követően), átlagosan 20 százalékos növekedést jeleztek előre (a szélső értékek 0, illetve 200 százalék voltak).

A pontozási rendszeren kívül nincs más tényező, amely befolyásolhatja a nyertes projektek kiválasztását.

A környezet védelmét mennyire vették figyelembe a kiválasztási mechanizmusban?

Az értékelési szempontrendszer átlátható, a jogcímrendelet mellékleteként megjelenik a jogszabály közzétételekor. A kiválasztási mechanizmus a pontozási rendszeren alapul, kiszámíthatósági és átláthatósági okok miatt. A pontozási rendszerben szerepel környezetvédelmi pontozási tétel:

13. táblázat

Környezetvédelem max.: 10	
A művelet megvalósulásával közvetlenül csökken a környezetterhelés, a művelet egy része vagy egésze erre a célra irányul	10
A művelet megvalósulásával csak közvetett úton csökken a környezetterhelés	6

A kiválasztási mechanizmus támogatja-e a nőket? (ha releváns)

A támogatási rendszer pluszpontot ad abban az esetben, ha a kérelmező nő vagy ha a támogatási kérelmet benyújtó gazdaság vezetője nő.

14. táblázat

Esélyegyenlőség max.: 5	
A foglalkoztatottak legalább 50%-a nő és/vagy a cég vezetője nő	5
A művelet megvalósulásával legalább egy új női munkahely is létrejön	4
A női foglalkoztatottak aránya 20 és 50% között van	3

A Technikai Segítségnyújtás keretein belül lehetőség nyílik a nemek közti esélyegyenlőség kialakítására.

A nők foglalkoztatási kérdése a halászati ágazatban Magyarországon sajátos. Kevés olyan munkakör van, amelyben nők foglalkoztatására lehetőség nyílik, mivel a halászati tevékenység nehéz fizikai munkával jár. Lehetséges foglalkoztatási területek a gazdaságok menedzsmentje vezetői és ügyintézői szinteken, valamint a halfeldolgozás és az ivadéknevelés.

Milyen hatékony a kifizetések rendszere főként az átfutási idők miatt?

A HOP eljárásrendje Magyarországon a közigazgatási eljárási rend alá tartozik. Ez a kifizetések ügyintézésével kapcsolatban azt jelenti, hogy az ügyintézési határidőt alapvetően a közigazgatási eljárásról szóló törvény határozza meg. A szabályosan végrehajtott nyertes projektek kifizetéseivel kapcsolatban a KSz tudja tartani a jogszabály szerint előírt 90 napot, amely egy tapasztalati szám. A kifizetési kérelmek érdemi ügyintézése a kérelem hibátlan beérkezésétől indul, vagyis a hiánypótlás teljesítésétől, amennyiben volt pótlendő dokumentum vagy adat. Az IIER rögzíti a kifizetési kérelem benyújtásának napját, a kifizetési határozat meghozatalának napját és magának a kifizetésre megítélt támogatási összegnek az utalási napját, viszont a rendelkezésre álló adatbázisból nem lehet az érdemi ügyintézés időtartamát kalkulálni, mivel a kifizetési kérelem teljes körű rendelkezésre állásának dátuma nincs az adatbázisban. Az IIER működtetésével és a kifizetési döntéshozatali eljárással kapcsolatban a döntéshozatal és a kifi-

zetésre megítélt támogatás utalása között időeltérés gyakorlatilag nincs, a döntéshozatallal egy időben utalja az MVH a támogatási összeget a kedvezményezett számára.

A gazdasági élet szereplői negatívan nyilatkoztak az átfutási időkről és egyben megjegyezték, hogy a késedelmes kifizetés rontja a fejlesztési program hitelességét.

3.3. A program monitoring hatékonysága (5. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Mennyire hatékony a program monitoring rendszere?*

Milyen hatásos a program (és a projektek) monitoringja, főként a részét képező mutatók és adatgyűjtemények tekintetében?

A monitoring adatok jelenlegi szerkezetéből, értékelői véleményünk szerint pontos adatszolgáltatás esetén sem lehet olyan következtetést levonni, amely a HOP vagy az NHST célrendszerének eléréséről tájékoztatna, habár a monitoringban szereplő adatok fontos információkat hordoznak, és megfelelnek az Infosys rendszer követelményeinek.

A monitoring adatokhoz való hozzájutás nehézkes, amit mutat az a körülmény is, hogy az értékelésre rendelkezésre álló időkeretben az adatszolgáltatásnak a március 18-án lezárult határideje ellenére május 19-én sem állnak az IH és az MVH részére rendelkezésre pontos adatok.

Milyen a monitoring alapját képező adatok megbízhatósága?

A HOP keretében az éves adatszolgáltatást a 26/2009. (III. 17.) FVM rendelet szabályozza. Az adatfelvitelért a nyertes kérelmező felel, az éves adatszolgáltatási rendszert az MVH üzemelteti. A monitoring adatszerkezet országosan egységes. Az adatok szolgáltatása elektronikus felületen, ügyfélkapun keresztül történik. Ügyfélkapun keresztül csak magánszemélynek van lehetősége adatszolgáltatásra, emiatt a nem magánszemély ügyfeleknek meghatalmazást szükséges adni ügyfélkapus eléréssel rendelkező természetes személynek.

Az ügyfelek által szolgáltatott adatok megbízhatósága biztosításának első „kapuja” az internetes felület, amely a megadott adatok formai ellenőrzését maga elvégzi (pl. szám karakter helyett betű karaktert beírva hibüzenetet ad). Az informatikai felület keresztellenőrzéseket nem végez.

Az adatok feldolgozása után a nyilvánvalóan hibás adatok módosítására van lehetősége az MVH-nak. Az adatok teljes körű adminisztratív ellenőrzésére nincs mód. A megadott adatok helyességének későbbi ellenőrzésére sincs előírás. Az adatok ellenőrzésére a projektek megvalósulását nyomon követő helyszíni vizsgálatokon van lehetőség. Az adatokat a helyszíni ellenőrök az ellenőrzésre való felkészülés során használják, így azok helytelenségének megállapítására, adott esetben a helyszíni ellenőrzésen van esély.

A HOP keretében az adatszolgáltatás teljes körűségével nem volt probléma, 2010-ben, 50 kötelezettből 2 nem teljesített időre adatszolgáltatást. Ennek oka abban keresendő, hogy a HOP ügyfélköre lényegesen kisebb a szintén az IIER-ben kezelt Új Magyarország Vidékfejlesztési

Program ügyfélkörénél (ahol az adatszolgáltatás elmaradása az ügyfelek mintegy 20%-át érintette), illetve könnyebb és jobb a kommunikáció. Az adatszolgáltatás elmaradása pénzbüntetéssel szankcionálható.

Az adatok kezelését technikailag az IIER rendszer működtetéséért felelős külső vállalkozás végzi.

Az adatok megbízhatóságával kapcsolatban jelen értékelési folyamatban is jelentős időbeli késedelmet okozó problémák merültek fel. Az egyes, nyilvánvalóan hibás adatok javítására nyilatkozatok beszerzését folytatja le az MVH, amely időigényes és egyben humán erőforrás igénye is nagy. Az adatok pontosítására azért is szükség van, mivel az adatszolgáltatók száma olyan alacsony, hogy a hibás vagy hiányzó adat statisztikai hatása szignifikáns.

A régebbieken túl, milyen új indikátorok kerültek bevezetésre a monitoringba?

A monitoring adatok felsorolását a 26/2009. (III. 17.) FVM rendelet tartalmazza, míg azt a 27/2010. (III. 26.) FVM rendelet módosította.

Az éves adatszolgáltatás keretében benyújtandó adatok szerkezete módosult 2009-ről 2010-re. Hangsúlyosabbá vált a természetes vízi halászat intézkedésre vonatkozó adatcsoport, valamint a monitoring adatok jelenlegi változatában megjelent a támogatásnak köszönhető beruházások adatainak megadása. Ezzel egyidejűleg megszűnt a korábban külön kezelt új gazdaságok kialakítására, meglévő gazdaságok korszerűsítésére, illetve a halkeltetők beruházásaira vonatkozó adatok külön-külön megjelenítésének lehetősége, a jelenlegi rendszerben kizárólag a támogatással létrehozott mennyiségeket lehet megjeleníteni, ami a támogatási program szempontjából elegendő. Ugyanez igaz az újonnan létesített és a korszerűsítésen átesett halfeldolgozók adatainak egyben szerepeltetésére a jelenleg hatályos rendszerben. A jelenlegi csoportosítás nem teszi lehetővé, hogy a korábbiakhoz hasonlóan külön lehessen értékelni az új gazdaságok/feldolgozók létesítésével együtt járó hatásokat, illetve a meglévő gazdaságok/feldolgozók korszerűsítésének hatásait.

A monitoring adatszerkezet módosítása a 498/2007/EK rendelet III. mellékletének alapján történt.

15. táblázat

Eredeti monitoring adatstruktúra (26/2009. FVM rendelet)	A vizsgált időszak végén érvényben lévő monitoring adatstruktúra (27/2010. FVM rendelet)
(1) Az akvakultúra termelő beruházásaihoz nyújtandó támogatások című intézkedéshez nyújtandó monitoring adatok	
<i>a) Termelési kapacitás növelése új halgazdaságok építésével című alintézkedés esetén:</i>	
új halastó területe (ha)	1.1. Támogatással létrejött új halastó területe (ha)
új intenzív halnevelő rendszer termelő részének térfogata (M3)	1.2. Támogatással létrejött intenzív haltermelő rendszer új, termelő részének térfogata (m3)
	1.2.1. ebből új intenzív haltermelő rendszer termelő részének térfogata (m3)
az ügyfél éves termelése ponty (t), pisztráng (t), angolna (t), egyéb fajok (t) bontásban	1.5. Összes haltermelés (t)
	1.5.1. ebből ponty (t)

	1.5.1.1. ebből a támogatásnak köszönhető ponty-termelés (t)
	1.5.2. ebből pisztráng (t)
	1.5.2.1. ebből a támogatásnak köszönhető pisztráng-termelés (t)
	1.5.3. ebből angolna (t)
	1.5.3.1. ebből a támogatásnak köszönhető angolna-termelés (t)
	1.5.4. ebből egyéb fajok (t)
	1.5.4.1. ebből a támogatásnak köszönhető egyéb fajok termelése (t)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	1.8. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	1.8.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.8.2. ebből nő (fő)
	1.9. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	1.9.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.9.2. ebből nő (fő)
	1.10. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	1.10.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.10.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	1.11. Nettó árbevétel (ezer Ft)
haltermelési és halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel	1.11.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
közvetlen költségek	1.12. Közvetlen költségek (ezer Ft)
üzemi eredmény	1.13. Üzemi eredmény (ezer Ft)
adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap	1.14. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap (ezer Ft)
mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem	1.15. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
anyag és anyagi jellegű szolgáltatás	1.16. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
saját termelésű hal feldolgozásának aránya	1.7. A saját termelésből származó, feldolgozott hal mennyisége (t)
a vállalkozás mérete	1.17. A vállalkozás mérete (mikró, kis, közép)
	1.16. Amortizáció (ezer Ft)
	1.1. Beruházás összes kiadása (ezer Ft)
b) Termelésben meglévő gazdaságok korszerűsítése vagy bővítése című alintézkedés esetén:	
új halastó területe (ha)	1.1.1. ebből új halgazdaságok halastó területe (ha)
felújított halastó területe (ha)	1.3. Támogatással felújított halastavak területe (m ³)
új intenzív halnevelő rendszer termelő részének térfogata (M ³)	1.2. Támogatással létrejött intenzív haltermelő rendszer új, termelő részének térfogata (m ³)
	1.2.1. ebből új intenzív haltermelő rendszer termelő részének térfogata (m ³)
felújított intenzív halnevelő rendszer térfogata	1.4. Támogatással felújított, intenzív halnevelő rendszer termelő részének térfogata (m ³)
az ügyfél éves termelése ponty (t), pisztráng (t), angolna (t), egyéb fajok (t) bontásban	1.6. A támogatott halkeltetők kibocsátása (db)
	1.6.1. ebből ponty (db)
	1.6.2. ebből pisztráng (db)

	1.6.3. ebből egyéb fajok (db)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	1.8. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	1.8.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.8.2. ebből nő (fő)
	1.9. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	1.9.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.9.2. ebből nő (fő)
	1.10. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	1.10.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.10.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	1.11. Nettó árbevétel (ezer Ft)
haltermelési és halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel	1.11.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
közvetlen költségek	1.12. Közvetlen költségek (ezer Ft)
üzemi eredmény	1.13. Üzemi eredmény (ezer Ft)
adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap	1.14. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap (ezer Ft)
mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem	1.15. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
anyag és anyagi jellegű szolgáltatás	1.16. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
saját termelésű hal feldolgozásának aránya	1.7. A saját termelésből származó, feldolgozott hal mennyisége (t)
a vállalkozás mérete	1.17. A vállalkozás mérete (mikró, kis, közép)
c) Halkeltetők építése, bővítése, korszerűsítése című alintézkedés esetén:	
keltetőből származó ponty (db/év), pisztráng (db/év), egyéb fajok (db/év)	1.6. A támogatott halkeltetők kibocsátása (db)
	1.6.1. ebből ponty (db)
	1.6.2. ebből pisztráng (db)
	1.6.3. ebből egyéb fajok (db)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	1.8. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	1.8.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.8.2. ebből nő (fő)
	1.9. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	1.9.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.9.2. ebből nő (fő)
	1.10. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	1.10.1. ebből részmunkaidős (fő)
	1.10.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	1.11. Nettó árbevétel (ezer Ft)
haltermelési és halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel	1.11.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
közvetlen költségek	1.12. Közvetlen költségek (ezer Ft)
üzemi eredmény	1.13. Üzemi eredmény (ezer Ft)
adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap	1.14. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap (ezer Ft)
mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni	1.15. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni

vállalkozási jövedelem	vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
anyag és anyagi jellegű szolgáltatás	1.16. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
saját termelésű hal feldolgozásának aránya	1.7. A saját termelésből származó, feldolgozott hal mennyisége (t)
a vállalkozás mérete	1.17. A vállalkozás mérete (mikró, kis, közép)
(2) A halfeldolgozáshoz és értékesítéshez nyújtandó támogatások című intézkedéshez nyújtandó monitoring adatok	
a) Halfeldolgozó kapacitás növelése című alintézkedéshez:	
új halfeldolgozó éves kapacitása (t/év)	3.1. Az új halfeldolgozó éves kapacitása (t)
felújított halfeldolgozó éves kapacitása (t/év)	3.2. Felújított halfeldolgozó éves kapacitása (t)
friss, vagy hűtött termékek (t/év)	3.4. Friss vagy hűtött termékek (t)
tartósított, vagy félig tartósított termékek (t/év)	3.5. Tartósított vagy félig tartósított termékek (t)
fagyasztott, vagy mélyfagyasztott termékek (t/év)	3.6. Fagyasztott vagy mélyfagyasztott termékek (t)
egyéb feldolgozott termékek (t/év)	3.7. Egyéb feldolgozott termékek (t)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	3.11. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	3.11.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.11.2. ebből nő (fő)
	3.12. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	3.12.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.12.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	3.13. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	3.13.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.13.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	3.14. Nettó árbevétel (ezer Ft)
haltermelési és halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel	3.14.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
közvetlen költségek	3.15. Közvetlen költségek (ezer Ft)
üzemi eredmény	3.16. Üzemi eredmény (ezer Ft)
adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap	3.17. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap (ezer Ft)
mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem	3.18. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
anyag és anyagi jellegű szolgáltatás	3.20. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
	3.3. Feldolgozott hal mennyisége (t)
	3.3.1. ebből édesvízi hal feldolgozott mennyisége (t)
saját termelésű hal feldolgozásának aránya	3.3.2. ebből saját termelésből származó hal feldolgozott mennyisége (t)
a vállalkozás mérete	3.21. A vállalkozás mérete (mikro, kis, közép)
	3.19. Amortizáció (ezer Ft)
	3.22. Beruházás összes kiadása (ezer Ft)
b) Halfeldolgozó egységek fejlesztése, korszerűsítése:	
a halfeldolgozó éves kapacitása (t/év)	3.1. Az új halfeldolgozó éves kapacitása (t)

halfeldolgozó egység száma, ahol javultak a higiéniai és munkakörülmények	3.8. Egységek száma, ahol javultak a higiéniai és munkakörülmények (db)
halfeldolgozó egység száma, ahol javultak a környezeti feltételek	3.9. Egységek száma, ahol javultak a környezeti feltételek (db)
halfeldolgozó egységek száma, ahol jobb termelési rendszerek kerültek bevezetésre	3.10. Egységek száma ahol jobb termelési rendszerek kerültek bevezetésre (db)
egyéb feldolgozott termékek (t/év)	3.7. Egyéb feldolgozott termékek (t)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	3.11. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	3.11.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.11.2. ebből nő (fő)
	3.12. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	3.12.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.12.2. ebből nő (fő)
	3.13. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	3.13.1. ebből részmunkaidős (fő)
	3.13.2. ebből nő (fő)
éves nettó árbevétel	3.14. Nettó árbevétel (ezer Ft)
haltermelési és halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel	3.14.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
közvetlen költségek	3.15. Közvetlen költségek (ezer Ft)
üzemi eredmény	3.16. Üzemi eredmény (ezer Ft)
adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap	3.17. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adóalap (ezer Ft)
mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem	3.18. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
anyag és anyagi jellegű szolgáltatás	3.20. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
saját termelésű hal feldolgozásának aránya	3.3.2. ebből saját termelésből származó hal feldolgozott mennyisége (t)
a vállalkozás mérete	3.21. A vállalkozás mérete (mikro, kis, közép)
	3.19. Amortizáció (ezer Ft)
	3.22. Beruházás összes kiadása (ezer Ft)
c) Belvízi (természetes vízi) halászat című intézkedéshez nyújtandó monitoring adatok:	2. Természetes vízi halászat című intézkedéshez nyújtandó monitoring adatok
támogatásban részesített egységek száma	2.4. Támogatásban részesített egységek száma (db)
foglalkoztatás: teljes és részmunkaidős, női és férfi foglalkoztatottak	2.1. Átlagos foglalkoztatotti létszám (fő)
	2.1.1. ebből részmunkaidős (fő)
	2.1.2. ebből nő (fő)
	2.2. Támogatottságnak köszönhető új foglalkoztatottak száma (fő)
	2.2.1. ebből részmunkaidős (fő)
	2.2.2. ebből nő (fő)
	2.3. Támogatottságnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma (fő)
	2.3.1. ebből részmunkaidős (fő)
	2.3.2. ebből nő (fő)
	2.5. Nettó árbevétel (ezer Ft)
	2.5.1. ebből haltermelési és/vagy halfeldolgozási

	tevékenységből származó árbevétel (ezer Ft)
	2.6. Közvetlen költségek (ezer Ft)
	2.7. Üzemi eredmény (ezer Ft)
	2.8. Adózás előtti eredmény, vagy vállalkozási adó-alap (ezer Ft)
	2.9. Mérleg szerinti eredmény, vagy adózás utáni vállalkozási jövedelem (ezer Ft)
	2.10. Amortizáció (ezer Ft)
	2.11. Anyag és anyagi jellegű szolgáltatás (ezer Ft)
	2.12. A vállalkozás mérete (mikro, kis, közép)
	2.13. Beruházás összes kiadása (ezer Ft)

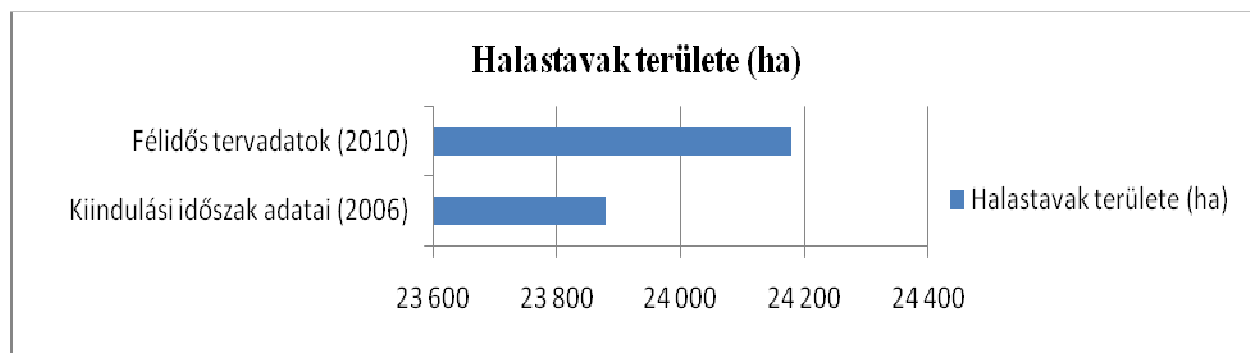
A középtávú célok világosan vannak megfogalmazva? Képes a rendszer a teljesítés fokáról megfelelően tájékoztatni?

A HOP középtávú eredménymutatókat az alábbiak szerint határozott meg, értékelői véleményünk szerint megfelelő pontossággal:

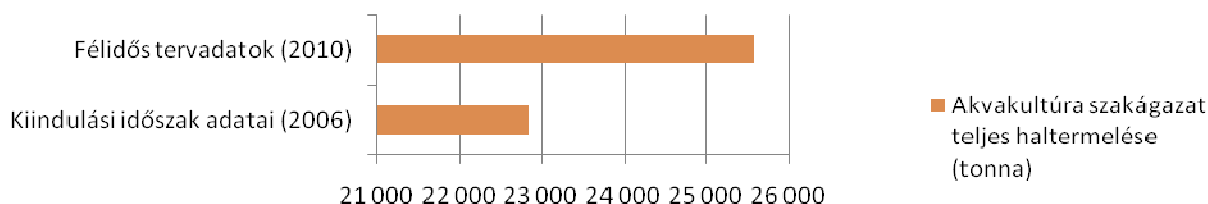
16. táblázat

EREDMÉNYMUTATÓK	Kiindulási időszak adatai (2006)	Félidős adatok (2010)
Új halastavak területe (ha)	23.878	24.178
Felújított halastavak területe (ha)	0	1.000
Akvakultúra szakágazat teljes haltermelése (tonna)	22.843	25.584
Egy főre jutó halfogyasztás (kg/év)	3,96	4,50

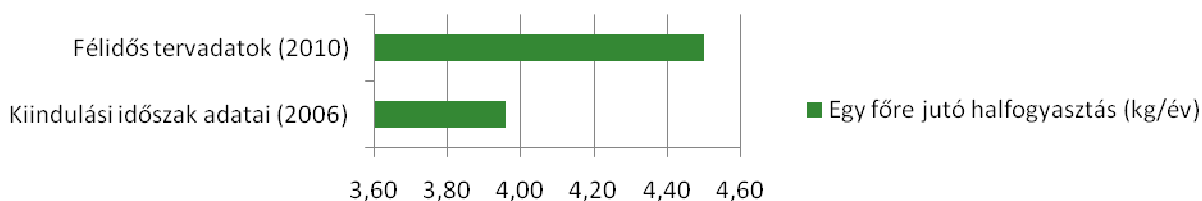
Részletesebb mutatórendszert a HOP 2015-ös terv-adatokkal tartalmaz, középtávú célok ezen a szinten nem kerültek megfogalmazásra.

Akvakultúra szakágazat teljes haltermelése (tonna)

Egy főre jutó halfogyasztás (kg/év)

Az éves monitoring adatszolgáltatás adatszerkezete a fenti eredménymutatókhoz való közelítésről elegendő információt ad. Ez alól kivétel az egy főre jutó halfogyasztás, hiszen ez az adat monitoring adatszolgáltatás keretében nem gyűjthető, de az első három adat igen és ezekre vonatkozóan található is szolgáltatandó adat.

Az MVH heti, illetve havi adatszolgáltatást teljesít az IH felé, amely elsősorban pénzügyi, illetve a támogatási kérelmek menedzsmentjére vonatkozó adatokat, valamint egy szűkebb indikátor-kört tartalmaz. Ezek a jelentések a támogatási és kifizetési kérelmekre vonatkoznak, fizikai mutatókat nem tartalmaznak. Az IH felé történő adatszolgáltatás tételes és összesített adatokat is tartalmaz. A HOP lebonyolításának módosítása (beleértve pl. a pontozási rendszer módosítását) ezeken az adatokon alapult az eddigiekben. Olyan küszöbértékek, amelyek alapján módosítás következik be a Program lebonyolításában, nincsenek. Küszöbértéknek a HOP-ban megfogalmazott közbenső értékek tekinthetőek, a jelen félidős értékelés viszonylatában.

Amennyiben az IH-nak az Európai Bizottság felé egyedi adatszolgáltatási kötelezettsége keletkezik, az adatokat az MVH szolgáltatja az IH felé. Ezt az adatstruktúrát az MVH elraktározza, a későbbiekben ez alapján egyszerűbben tud teljesíteni az IH felé hasonló kérés esetén.

Az éves adatszolgáltatás MVH-n belüli lebonyolítása (Szervezési és Koordinációs Főosztály), illetve a támogatási és kifizetési kérelmek kezelése (Feldolgozóipari és Halászati Beruházások Osztálya). külön osztályon történik, illetve Az éves adatszolgáltatás egyedi, illetve összesített adatait az eddigiekben nem vetették össze a támogatási kérelmek adataival, amiből olyan típusú következtetéseket lehetne levonni, hogy pl. milyen mértékben és fajlagos hatékonysággal járult hozzá egy-egy támogatási kérelem megítélt és kifizetett összeg az NHST és a HOP által kitűzött célok eléréséhez. Az MVH-tól kapott tájékoztatás szerint ilyen összevetésre nincs humán kapacitás.

A Program megvalósulásáról folyamatos képet ad a heti, illetve a havi jelentések egymással

történő összevetése.

Használnak a tagállamok nemek szerint lebontott mutatókat?

A HOP éves adatszolgáltatás keretében Magyarország használ nemek szerint lebontott mutatókat. A HOP szövegszerűen megfogalmazott, illetve számszerűsített céljai között nem szerepel nemek szerint lebontott célérték.

Az alábbi mutatók kerültek nemek szerint lebontásra, a jelenleg érvényben lévő monitoring adatszerkezet szerint:

- Átlagos foglalkoztatotti létszám, ebből nő (fő)
- Támogatottnak köszönhető új foglalkoztatottak száma, ebből nő (fő)
- Támogatottnak köszönhetően megtartott foglalkoztatottak száma, ebből nő (fő)

Használnak a tagállamok a környezeti integráció mérésére alkalmas mutatókat?

A környezeti integráció mérésére, annak ellenére, hogy a halászati termékek előállítása jelentős környezeti hatásokkal járhat, a haltermelésre, illetve a természetes vízi halászatra vonatkozó monitoring adatok között nem szerepel szolgáltatandó adat. A halfeldolgozáshoz kapcsolódóan szerepel az „Egységek száma, ahol javultak a környezeti feltételek (db)” monitoring adat.

Hatékonyan felhasználják-e a monitoring adatokat a tevékenységek újraértelmezése során, ha azok végrehajtása nem megfelelő?

A HOP monitoring adatokat a Program előrehaladását bemutató éves, illetve jelen esetben a félidős értékelés összeállítására használja a HOP menedzsment intézményrendszer. Ezen adatbázis alapján tevékenység újraértelmezés az értékelés időpontjáig nem volt.

Vonatkozó következtetések, javaslatok

1. Készüljön egy folyamatábra, amely pontosan bemutatja a HOP eljárásrendjét a projektlet felmerülésétől az üzemeltetési időszak végéig.
2. Az IIER beruházási projektek hiba- és többlet időigény-mentes kezelésére való alkalmassá tétele.
3. A monitoring adatszerkezetre alapozott küszöbértékek meghatározása, amelyek a program szükséges módosításának meghatározását átláthatóvá teszik.
4. Monitoring adatszerkezet áttekintése, módosítása, amely megfelel a célrendszer követelményeinek.
5. A HOP megvalósításában, a Monitoring Bizottságban közreműködő szervezetek kompetenciájának növelése.

4. A PROGRAM ELŐREHALADÁSÁRA ÉS HATÉKONYSÁGÁRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA

4.1 A Program megvalósításának állása 2010 végén (6. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: 2010. év végére milyen stádiumban van a program végrehajtása?

A HOP előrehaladásának értékelése során a konvergencia és a nem konvergencia régiók adatait együtt szerepeltetjük

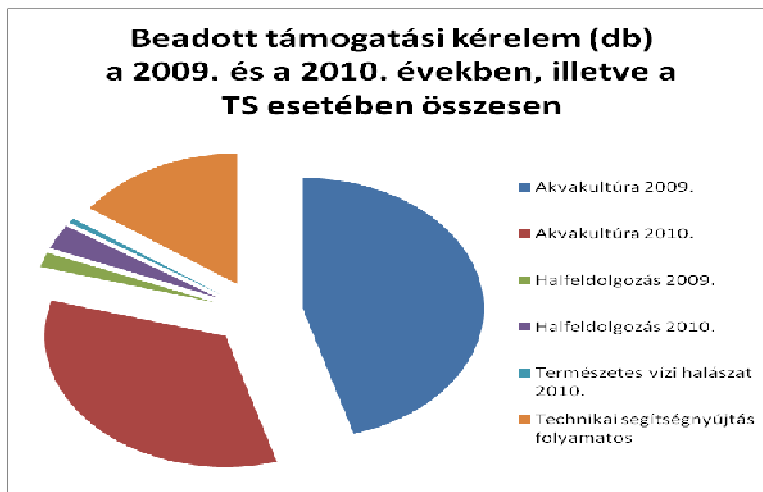
A Halászati Operatív Program összeállítása, a tervezés során a fő cél, a halfogyasztás magyarországi növelése érdekében, a feltételrendszer úgy állították össze a tervezők, hogy lehetőség szerint a halászati ágazat szereplőit jogosultként minél szélesebb körben érintse a Program, a potenciális kérelmezők minél nagyobb arányban jussanak támogatáshoz.

A Program előrehaladását az értékelési fordulónapra (2010.12.31) vetítve mutatjuk be.

17. táblázat **Beadott támogatási kérelmek a HOP keretében**

Jogcím	Beadási időszak	Beadott támogatási kérelem db	Igényelt támogatás eFt	Megítélt támogatás eFt	Meg nem ítélt támogatás eFt
Akvakultúra	2009. június 1. – július 31.	75	3 520 753	3 510 099	10 654
Akvakultúra	2010. július 1. – augusztus 31.	56	n.a.	n.a.	n.a.
Halfeldolgozás	2009. június 1. – július 31.	3	150 477	150 162	315
Halfeldolgozás	2010. július 1. – augusztus 31.	5	n.a.	n.a.	n.a.
Természetes vízi halászat	2010. július 1. – augusztus 31.	1	216	n.a.	n.a.
Technikai segítségnyújtás	Folyamatos	25	223 114	208 255	4 060
Összesen		165	3 894 560	3 868 516	15 029

4. ábra

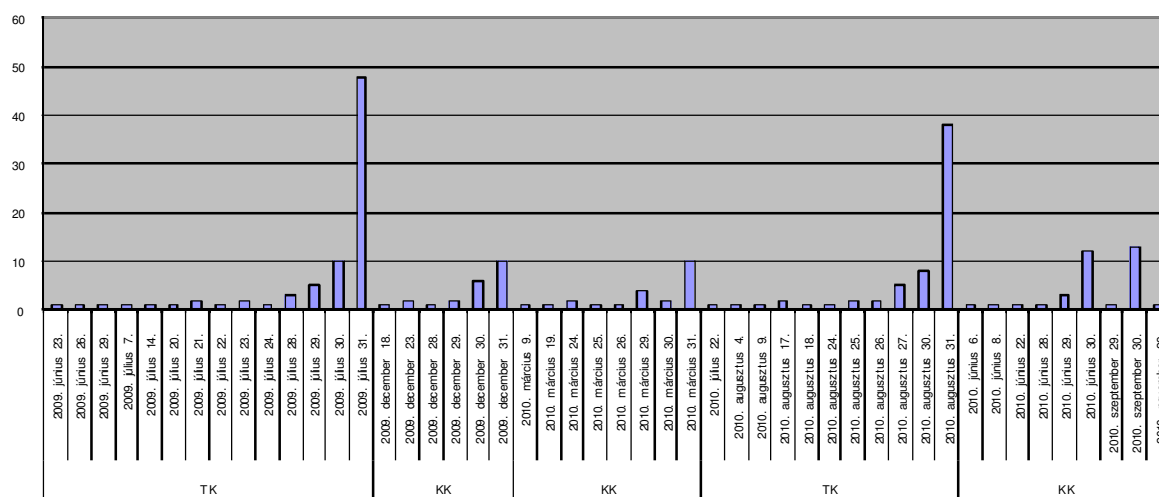

A 17. táblázat adataiból látható, hogy a HOP keretében az értékelés fordulónapjáig összesen 165 támogatási kérelem került beadásra, amelyből 140 fejlesztési típusú volt, míg 25 darab a TS által támogatható tevékenységre vonatkozott. A kérelmekből 2009-ben a fejlesztési típusú kérelmek 55,7 százaléka, míg 2010-ben 44,3százaléka került benyújtásra. A technikai segítségnyújtás esetében a támogatási kérelmek beadási lehetősége folyamatos, 2009-ben 67 százalék, 2010-ben 33 százaléka érkezett be. A 3. tengelyhez tartozó jogcímeiben az értékelés fordulónapjáig nem került meghirdetésre támogatási kérelem benyújtására rendelkezésre álló időszak, ami abból adódik, hogy a tervezők (és egyben a HOP működtetése alatt az IH) véleménye szerint először a technológiai körülményeket kell fejleszteni és azután lehet a promóciós tevékenységgel a korszerűsített technológiai körülmények között megtermelt/feldolgozott hal értékesítését segíteni.

Szintén a fenti táblázatból is látható a 2007-2013 közötti időszak halászati támogatási programjára jellemző eljárásrendnek az a sajátossága, hogy a fejlesztési típusú támogatási kérelmek beadási lehetősége nem folyamatos, hanem szakaszos, a rendszer szerint 2-2 hónap áll rendelkezésre a támogatási (és 1-1 hónap később a kifizetési) kérelmek benyújtására. Az egyes támogatási és kifizetési kérelmi időszakokban jellemző kérelem-beadási ritmust mutatja a következő ábra, amelyből látható, hogy az egyes kérelmek beadása a kérelmi időszak utolsó napjára jelentősen megugrik.

5. ábra **Kérelembeadások ütemezése**

HOP kérelembeadási folyamat előrehaladása

A 18. táblázat megmutatja, hogy az elutasított támogatási kérelmek döntő többségét a kérelembeadási időszak utolsó napján nyújtották be, amiből arra lehet következtetni, hogy a támogatási kérelem beadási időszak végén „kapkodtak” az ügyfelek. Az elutasított támogatási kérelmek nagyságrendjére, az igényelt támogatás összegére az adatbázis nem tartalmaz adatot.

18. táblázat

Elutasított támogatási kérelmek

Támogatási kérelem beadásának napja	Elutasított támogatási kérelmek száma, db
2009. július 28.	1
2009. július 31.	12
2010. augusztus 17.	1
2010. augusztus 30.	1
2010. augusztus 31.	4
Összesen	19

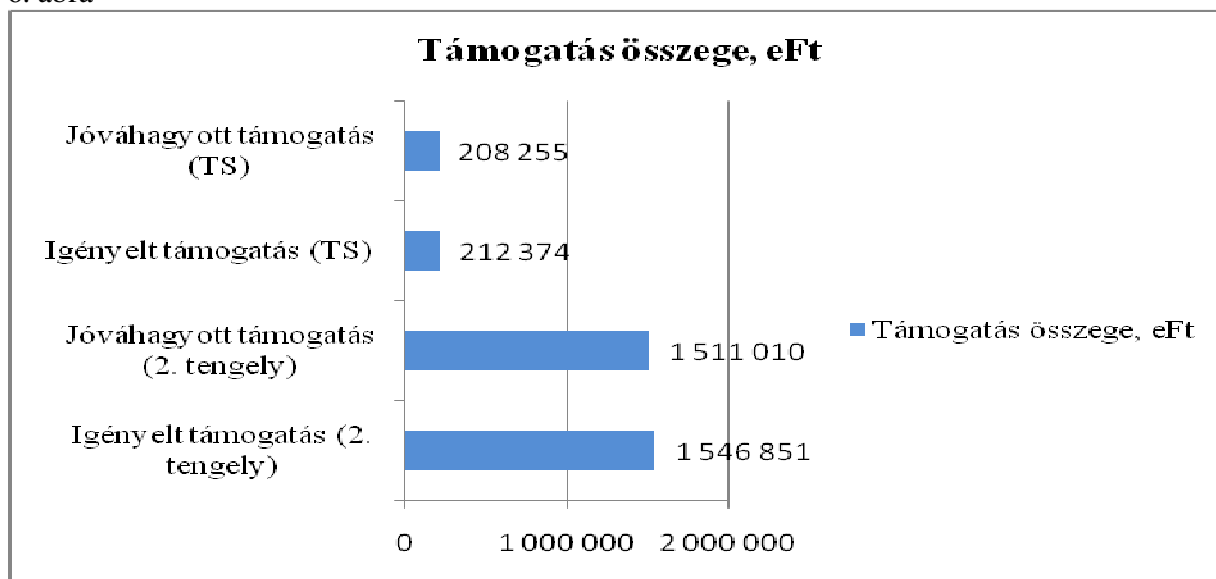
A kifizetési kérelmekben foglalt költségek elszámolhatóságával kapcsolatban, az alábbi adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a fejlesztési típusú támogatási kérelmekhez kapcsolódó kifizetési kérelmekben igényelt támogatás mintegy 98 százaléka felel meg a HOP elszámolási rendszerének, míg a TS esetében ez az érték 99 százalék. Ezek alapján kijelenthetjük, hogy a támogatással beruházást megvalósító gazdaságok megfelelően értik a kifizetések rendszerét, következtethetünk arra, hogy megfelelően tájékozottak.

19. táblázat

**Kifizetési kérelmekben jóváhagyott támogatások összegei
(a HOP indításától 2010. december 31-ig)**

	Támogatás összege, eFt	Jóváhagyási arány, %
Igényelt támogatás (2. tengely)	1 546 851	
Jóváhagyott támogatás (2. tengely)	1 511 010	98
Igényelt támogatás (TS)	212 374	
Jóváhagyott támogatás (TS)	208 255	99

6. ábra

A HOP keretében az értékelés fordulónapjáig mindösszesen 289 db (támogatási és kifizetési) kérelem került kezelésre, amelyeket az alábbi (20. táblázat) összefoglaló táblázat mutat.

A beadott fejlesztési típusú támogatási kérelmek 2010. december 31-én érvényes státusz-táblázata szerint a 140 darab benyújtottból 64 támogatási kérelem került támogatásra, 19-et utasítottak el, 1-et vontak vissza (amely kifizetési kérelem volt), míg 44 van rögzítés alatt. Az elutasítások okai az alábbiak szerint alakultak: alapjogosultság miatt 8 támogatási kérelmet utasítottak el, míg adminisztrációs okok miatt 10 darabot.

20. táblázat **A HOP kérelmeinek aktuális státusza**

Részletes státusz	Kérelem típus	Kérelem típus (szám nélkül) ⁷	Össze- sen db
Beérkezett	Támogatási kérelem	TK	1
Elutasított	Támogatási kérelem	TK	19
	Támogatási kérelem	Támogatási kérelem (TS)	1
Értékelésre vár	Támogatási kérelem	TK	7
Hiánypótlásra vár	Támogatási kérelem	TK	1
Indított	Támogatási kérelem	TK	3
Kifizetésre engedélye- zett	Kifizetési kérelem (TS)	Kifizetési kérelem (TS)	55
Kifizetett	Kifizetési kérelem 1	KK	22
	Kifizetési kérelem 2	KK	22
	Kifizetési kérelem 3	KK	18
Részletes státusz	Kérelem típus	Kérelem típus (szám nélkül) ⁸	Össze- sen db
	Kifizetési kérelem 4	KK	13
	Kifizetési kérelem 5	KK	1
Kifizetett Összesen			76
Lemondott	Támogatási kérelem	TK	1
Rögzítés alatt	Támogatási kérelem	TK	44
Támogatott	Támogatási kérelem	Támogatási kérelem (TS)	24
		TK	64
	Támogatási kérelem Összesen		88
Támogatott Összesen			88
Visszavont	Kifizetési kérelem	Kifizetési kérelem (TS)	1
	Kifizetési kérelem 3	KK	1
	Kifizetési kérelem 4	KK	1
	Támogatási kérelem	Támogatási kérelem (TS)	2
Visszavont Összesen			5
Végösszeg			299

⁷ Az oszlop a kérelem típusát a projekt szerint jellemzi, fejlesztési típusú projekt vagy TS.

(TK:2. tengely támogatási kérelem, KK: 2. tengely kifizetési kérelem)

A HOP által támogatott beruházások befejezésével kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy utolsó kifizetési kérelmet 29 támogatási kérelem esetében nyújtottak be, ebből 22 darab fejlesztési típusú projekttel kapcsolatos (7 projekt TS által támogatott). A 22 darab befejezett beruházás az értékelés fordulónapjáig benyújtott és támogatásban részesült fejlesztési típusú támogatási kérelmek 34 százaléka. A projektösszetétellel kapcsolatban, 1 db befejezett projekt a halfeldolgozási tevékenységhez kapcsolódik, míg a többi 21 projekt akvakultúra-fejlesztésben érintett. Az értékelés fordulónapjáig egy kivétellel minden egyes projekt megkapta az utolsó kifizetési kérelmére megítélt támogatási összeget.

A kérelmek elbírálási idejére vonatkozóan a következő megállapításokat tehetjük.

A támogatási, illetve a kifizetési kérelmek esetében a határozathozatalig eltelt idő az alábbi táblázat adatai szerint közel van a jogszabályilag meghatározott 90 plusz egyszer 30 napos ügyintézési határidőhöz. Amennyiben ehhez hozzá tesszük azt a körülményt, ami a rendelkezésre álló adatokból ugyan nem olvasható ki, azaz az ügyintézési határidő a teljes támogatási kérelmi anyag MVH számára rendelkezésére bocsátástól számítható (ez a dátum nem jelenik meg az értékelési alapadat-táblázatban) és a hiánypótlásra rendelkezésre álló 8 munkanapot levonjuk a kérelmek beadási időpontjától a támogatási határozathozatal napjáig eltelt időből, akkor teljesen megállapíthatjuk, hogy ilyen tekintetben az MVH a jogszabályoknak megfelelően járt el a vizsgált időszakban. Mindezek mellett az is látható a táblázat adataiból, hogy az MVH az idő előrehaladtával rövidíteni tudott az ügyintézési idők hosszán, ami arra utal, hogy az MVH ügyintéző kollégái is „beletanultak” a rendszerbe, a rendszer hibáit javítva kiküszöbölték az esetlegesen ügyintézési időt hosszabbító tényezőket.

21. táblázat Támogatási és kifizetési kérelmek ügyintézési időigénye a HOP-ban

Támogatási kérelmek beadási időszaka	Átlagos ügyintézési idő napokban	
	Kérelemkezelés	Kifizetések ügyintézése
2009. június	163	-
2009. július	149	-
Támogatási kérelem összesen	150	-
Kifizetési kérelmek beadási időszaka		
2009. december	119	13
2010. június	71	5
2010. március	83	6
2010. november	10	1
2010. szeptember	55	5
Kifizetési kérelem összesen	85	8

A kifizetések, vagyis a megítélt támogatás tényleges banki átutalásának időhossza szintén a 21. táblázatban látható (az 5. tengelyes adatokat nem szerepeltetjük az ügyintézési határidő hosszának elemzésében, mivel a projektek kis száma miatt megalapozott következtetést abból levonni nem lehet). A rendkívüli alacsony adatokból megállapítható egyrészt, hogy a vonatkozó ügyintézési határidő a minimumra került csökkentésre, másrészt, a kifizetést kérelmezők szem-

szögebből értékelve, az MVH a határozathozatal után lényegében azonnal intézkedik is a támogatás összegének a kérelmező bankszámlájára való utalásáról. A kifizetések vonatkozásában a két kiugróan hosszú időtartam egy alkalommal 142 nap, illetve egy alkalommal 33 nap. Amennyiben ezt a két szélsőséges adatot nem szerepeltetjük az átlagszámításban, akkor az utalásokhoz szükséges időtartam átlagosan 5 napra csökken a 8-ról. Az esetleges késedelmek okai között csak az IIER rendszer nehézségei kerültek említésre az intézményi interjúk során.

Mekkora pénzügyi eszköz áll rendelkezésre intézkedésre és tengelyekre levetítve?

Az EHA követelmények szerint kialakított HOP prioritástengelyei közül az 1. és 4. tengely Magyarországon nem került alkalmazásra, mivel nem rendelkezünk tengerrel, illetve tengeri halászati flottával, valamint nincs – az EHA követelményeinek megfelelő – olyan településünk, amelynek fennmaradása döntően halászati tevékenység végzésétől függene.

A 2009-ben benyújtott akvakultúra, a természetes vízi halászat, valamint a halászati és akvakultúra termékek feldolgozásának és forgalmazásának fejlesztésére kialakított 2. prioritástengelyben az „Akvakultúrába történő termelő beruházások” és a „Beruházások a halfeldolgozás és értékesítés területén” intézkedésekre 5,3 milliárd forint összértékben benyújtott 78 támogatási kérelem elbírálása megtörtént. A 2009-es és 2010-es teljes kötelezettségvállalás 3,7 milliárd forint, (a teljes EHA+hazai keret 28 százaléka)melyből 1.792.390.198 forintra kifizetési kérelem érkezett. Pénzügyi teljesítés a 2. tengelyre 2009-ben nem történt. A 3. prioritástengely, a közös érdekeket célzó intézkedések kidolgozása megkezdődött. 2009. évben mindössze Technikai segítségnyújtásra (5. prioritástengely) történt kifizetés (52,6 millió Ft).

A 3. prioritástengely, a közös érdekeket célzó intézkedések kidolgozása megkezdődött. 2009. évben mindössze Technikai segítségnyújtásra (5. prioritástengely) történt kifizetés (52,6 millió Ft). A 2010-ben benyújtott támogatási kérelmek bírálata nagyrészt 2010. végéig befejeződött, de kötelezettségvállalás még nem történt.

Az MVH 2010. évi kifizetési adatai azt jelzik, hogy a projektek előkészítését követően a főhangsúly a megvalósításra került. A tógazdasági- és halfeldolgozó beruházások és felújítások egy része befejeződött és a kedvezményezettek összesen a 2. prioritási tengelyen mintegy 1 milliárd forint kifizetést kaptak az elmúlt évben. Az 5. tengely a 1198/2006/EK Rendelet végrehajtásához szükséges előkészítő, monitoring-, igazgatási és technikai támogatási, értékelő, valamint ellenőrzési intézkedéseket támogatja. E téren is a kifizetési adatok (108 millió forint) arról tanúskodnak, hogy a költségek elszámolása folyamatos.

A HOP megvalósulása során a 3 releváns tengely közül a vizsgált időszakban kettő nyílt meg, a 2. és az 5.. Ezen források felhasználását tudjuk vizsgálni, amely segítségével bemutatható az előrehaladás mértéke.

A kötelezettségvállalási ráta a II. tengely esetében 40,1 százalék, míg a TS esetében 31,9 százalék. A kötelezettségvállalásban az EHA arány minden esetben 75 százalék. A pontos összegeket a 23. táblázat tartalmazza, tengelyenként lebontva. A kötelezettségvállalási rátát intézkedésenként nem lehet bemutatni, mert a HOP-ban csak tengelyekre került forrás allokálva, jogcímekre, intézkedésekre nem.

22. táblázat

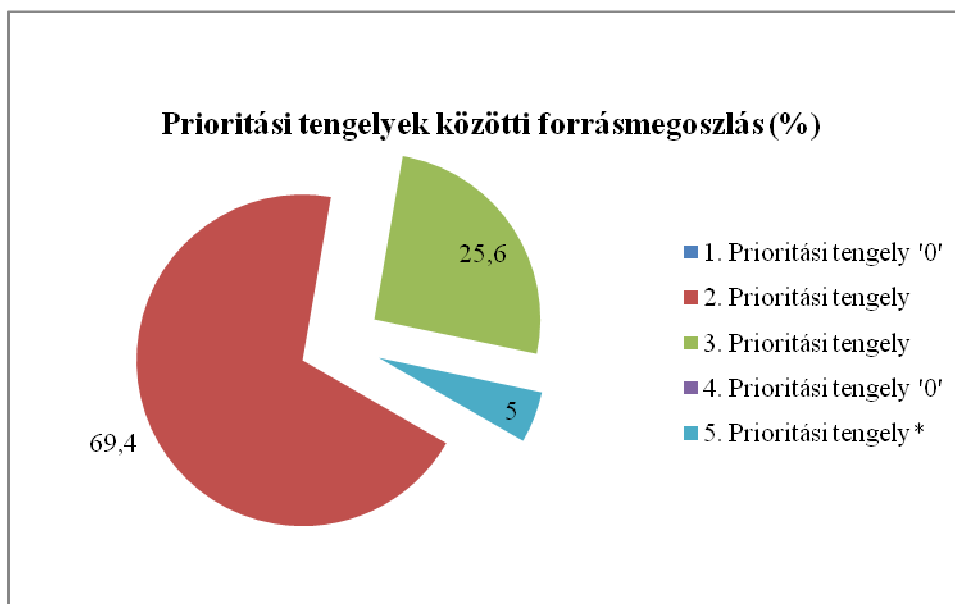
A HOP kifizetései és a kifizetési arány tengelyek szerint

Megnevezés	Forrás		Megítélt támogatás (kötelezettségvállalás) 2010. december 31-ig		Kifizetések (e Ft)	
	2007-2013 (e Ft)	Megoszlás (%)	e Ft	Kötelezettség- vállalási ráta %	2009-ben	2010-ben
1. Prioritási tengely	-	-	-	-	-	-
2. Prioritási tengely	9 125 800	69,4	3 660 263	40,1	0	1 411 370
3. Prioritási tengely	3 364 900	25,6	0	0	0	0
4. Prioritási tengely	-	-	-	-	-	-
5. Prioritási tengely*	652 000	5,0	208 255	31,9	52 600	55 627
Összesen	13 142 700	100	3 868 516	29,4	52 600	1 466 997

*Technikai segítségnyújtás

Forrás: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH)

7. ábra

A konvergencia-nem konvergencia régiókból beérkezett 2. tengelyre vonatkozó támogatási kérelmekből látszik, hogy a nem konvergencia régióra allokált mintegy 1 millió euró forrás nagy valószínűséggel nem kerül lekötésre. Amennyiben ez továbbra is így marad, javasoljuk a forrás átcsoportosítását. Áttekintve a megvalósítható lehetőségeket, és a HOP, illetve az ágazati célrendszerhez való közelítést, a forrás 5. tengelyhez való csoportosítását javasoljuk, kizárólag az alábbi célokra:

- előkészítő tanulmányok – mint piacelemző tanulmányok – készítése a különböző prioritási tengelyek és intézkedések végrehajtásának elősegítése érdekében;
- egy, az akvakultúra termékek piaci árának alakulását és a piaci folyamatokat figyelő, folyamatosan működő figyelőrendszer létrehozásának és működtetésének költségei;
- egyéb, a HOP vonatkozó fejezeteiben felsorolt tanulmányok elkészítése. A HOP folyamata során szükségessé váló egyéb tanulmányok és értékelések elvégzése;

23. táblázat

A kötelezettségvállalás megoszlása (e Ft)

Megnevezés	Kötelezettségvállalás összesen	Ebből		EHA arány %	Nyertes kérelmezők saját forrása
		EHA	nemzeti		
1. Prioritási tengely	-	-	-	-	-
2. Prioritási tengely	3 660 263	2 743 322	916 941	75	2 580 500
3. Prioritási tengely	0	0	0	0	0
4. Prioritási tengely	-	-	-	-	-
5. Prioritási tengely*	208 255	156 191	52 064	75	0
Összesen	3 868 516	2 901 387	967 129	75	2 580 500

*Egyenletes-e a végrehajtás mértéke a különböző tengelyek és intézkedések közt?
Összhangban van-e a HOP célkitűzéseivel?*

A tengelyek közti végrehajtás mértéke nem egyenletes, a 3-as tengely indításának késlekedése miatt.

A 3-as tengely átfutási ideje hosszabb, illetve az Irányító Hatóság véleménye szerint a stratégiai célok megvalósításához jobban hozzájárulhat a késleltetett indítás, tekintettel arra, hogy az IH szerint első lépésben a technológiai fejlesztést kell végrehajtani, majd miután így a halászati ágazat felkészült a célként szereplő megnövekedett kereslet kielégítésére, akkor indíthatók a halfogyasztás-ösztönző programok.

Az alábbi táblázat mutatja a kiindulási értékekhez képest történt változásokat:

24. táblázat

EREDMÉNY-MUTATÓK	Kiindulási időszak adatai (2006)	Félidejés adatok (2010)	Félidejés tényleges adatok (2010)	Célidejés adatok (2015)	Elvárt ráta (%)	Teljesítési ráta (%)	Felhasználási ráta (%)
Új halastavak területe (ha)	23.878	24.178	23972	24.878	100%	31%	31%
Felújított halastavak területe (ha)	0	1.000	270	4.000	100%	27%	27%
Akvakultúra szakágazat teljes haltermelése (tonna)	22.843	25.584	n.a. ⁹	29.696	100%	n.a.	n.a.
Egy főre jutó halfogyasztás (kg/év)	3,96	4,50	n.a.	6,00	100%	n.a.	n.a.

¹ Adat nem elérhető.

⁹ Adat nem elérhető.

A 3-as tengely támogatási és kifizetési kérelmeivel kapcsolatban felhívjuk a figyelmet az n+2-es szabályra, amely értelmében 2011. végére a közös érdekeket célzó intézkedéseket forráslelővétel szintig el kell juttatni, ellenkező esetben nagy a valószínűsége, hogy forrásvesztést könyvelhet el Magyarország 2011. év végén. Amint azt a 2. számú értékelési kérdésre vonatkozó szakaszban bemutattuk, a Program megvalósulása az eredeti célkitűzéseknek a félidős értékelés idejéig nem teljesen felel meg, hiszen a 3-as tengelyhez kapcsolódó általános és specifikus célkitűzések nem valósulhattak meg.

A 2-es és 5-ös tengely esetében azonban elmondható, hogy figyelembe véve a monitoring adatokat, illetve a Programban rögzített félidei eredménymutatók céljait, azok megvalósulása biztosítja a Program előrehaladását.

Milyen késések történtek a HOP végrehajtásban? Mennyi folyamat lett visszavonva? A késésben levő vagy visszavont folyamatok csak valamilyen speciális intézkedés, régió vagy kedvezményezett kör szempontjából érdekesek, vagy az egész program során felbukkannak? Az okok azonosítva lettek-e? (társfinanszírozás hiánya, stb.) Milyen javítást célzó intézkedések történtek?

Ezen értékelési alkérdések a korábbiakban megválaszolásra kerültek.

4.2 A 2. tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (8. számú értékelési kérdés)

A HOP 2. tengely az akvakultúrával, belvízi halászattal, feldolgozással, értékesítéssel és a halászati termékekkel kapcsolatos intézkedéseket tartalmazza.

Az alábbi táblázat bemutatja a 2-es tengely intézkedéseit:

25. táblázat

A 2-es tengely intézkedései

2. prioritási tengely	Kód	Akvakultúra, természetesvízi halászat és a halászati és akvakultúra termékek feldolgozása és forgalmazása
	M2.1	2.1. intézkedés: Akvakultúrába történő termelő beruházásokra vonatkozó intézkedések
	M2.2	2.2. intézkedés: Vízi környezetvédelemmel kapcsolatos intézkedések
	M2.3	2.3. intézkedés: Természetes vízi halászat
	M2.4	2.4. intézkedés: Beruházások a halfeldolgozás és értékesítés területén

A támogatás célja, hogy a termelő halastavak száma nőjön, a rossz állapotban levő tavak felújításra kerüljenek, illetve a tógazdaságok infrastrukturális feltételei javuljanak.

A következő táblázat az intézkedés főbb adatait tartalmazza:

26. táblázat

Jellemző	Akvakultúra, természetes-vízi halászat és a halászati és akvakultúra termékek feldolgozása és forgalmazása
Keretösszeg	32.524.903 euro = 8.850.026.106 Ft.
Benyújtott támogatási kérelmek száma	140 db
Jóváhagyott támogatási kérelmek száma	64 db
Jóváhagyott kifizetési kérelmek száma	22 db
Kötelezettségvállalás	3.700.000.000 Ft

A támogatási konstrukció alapját a 25/2009-es VHR Rendelet, illetve a 26/2009-es FVM Rendelet határozták meg.

A támogatási eljárás főbb irányzamai:

A támogatás összege maximum 200.000.000 Forint.

A támogatás intenzitása: konvergencia területen 60, nem konvergencia területen 40 százalék.

Az akvakultúra termelő beruházásaihoz nyújtott támogatás igénybevételére az a természetes személy, egyéni vállalkozó, egyéni cég, gazdasági társaság, szövetkezet jogosult, aki vagy amely:

- mikro-, kis- vagy középvállalkozásnak minősül;
- haltermelési tevékenységet folytat;
- eleget tesz a Tenyészet Információs Rendszerbe (TIR) történő bejelentkezési kötelezettségének.

A támogatásra jogosult gazdálkodók 2009-ben és 2010-ben két-két hónapos időintervallum alatt adhatták be támogatási kérelmeiket. A végrehajtott projektek elsődleges prioritása a tőfelújítás és bővítés volt.

A HOP-ban lefektetett prioritások és célkitűzések tükrözik a már elkészült projektek fajtáját. A környezetvédelmi hatásvizsgálatok részben akadályozták az akvakultúras projektek megvalósítását, abban a tekintetben, hogy annak időigényével esetenként a kérelmezők nem számolva, kicsúsztak a beadási határidőből. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy összességében, - tekintettel a második körös beadott támogatási kérelmek számára - megtanulták az időzítést. A probléma elkerülésének hatékony módja a megfelelő tájékoztatás.

A termelői kapacitások növekedtek az akvakultúrában, ami az előregedett halastavak kotrásából adódóan a termelés biztonságát növelte, illetve az új termelő egységek szintén hozzájárultak a kapacitás növekedéséhez.

A belvízi halászat terén egy projekt került benyújtásra, a HOP 2 - ben, amelynek elbírálása nem történt meg a vizsgált időszak intervallumán belül, így annak hatását nem tudjuk mérni.

A halfeldolgozás és értékesítés területén a rendelkezésre álló adatok szerint a két beadási intervallum alatt összesen 8 db kérelem érkezett, 3 db 2009-ben, 5 db 2010-ben, a megvalósult projektek száma egy. Megállapíthatjuk, hogy a kérelmezett beruházások 1/8-a valósult meg, amely mérhetően nem befolyásolja az ágazat kibocsátását, versenyképességét és fenntarthatóságát.

A 2. tengelyt érintő monitoring adatok értékelése során az akvakultúra beruházásokkal érintett

ügyfelek 57 darab adatsorából 19-et nem tartalmaz az alábbi elemzés, tekintettel arra, hogy azokat az FHBO helytelen adatszolgáltatásnak minősítette. A halfeldolgozási tevékenységben 2 nyertes kérelmező szolgáltatott adatot a 2011. március 18. határidőig, és mindkét adatszolgáltatás megfelelő volt. Az igennel és nemmel megválaszolható kérdések tekintetében a táblázat fejléce természetesen nem az adatok természetének megfelelő.

Monitoring kérdés	Adott válasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
A teljes munkaidős foglalkoztatottak között hány nő dolgozott tárgyévben?	38	281	7,4	0	83
A teljes munkaidős foglalkoztatottak között hány férfi dolgozott tárgyévben?	38	1225	32,2	0	254
A támogatásnak köszönhetően hány teljes munkaidős foglalkoztatottat sikerült megtartania tárgyévben?	38	89	2,3	0	13
A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős alkalmazottat vett fel tárgyévben?	38	9	0,2	0	3
A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős női alkalmazottat vett fel tárgyévben?	38	3	0,1	0	1

A foglalkoztatási adatokat a Jelentés 5. fejezetében értékeljük, de itt szerepeltetjük, tekintettel arra, hogy az éves adatszolgáltatásnak a része.

Az akvakultúra adatszolgáltatás adatait tekintve, a gazdaságok fejlesztésével kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy új gazdaságok kialakítására nem volt jelentős kezdeményezőkézség, inkább a meglévő gazdaságok felújítására nyújtottak be támogatási kérelmeket, és azokban is jobbra extenzív termelés folyik. Halkeltető beruházással egy ügyfél érintett.

Monitoring kérdés	Adott válasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
863 ÚJ halaszgazdaságot épített a támogatásból és EXTENZÍV termelést folytat?	38	1 db igen	37 db nem	Nem releváns	Nem releváns
870 ÚJ halaszgazdaságot épített a támogatásból és INTENZÍV termelést folytat?	38	2 db igen	36 db nem	Nem releváns	Nem releváns
804 Meglévő halgazdaságát KORSZERŰSÍTETTE vagy BŐVÍTETTE a támogatásból, és EXTENZÍV termelést folytat?	38	32 db igen	6 db nem	Nem releváns	Nem releváns

811	Meg- lévő halgazdaságát KORSZE- RŰSÍTETTE vagy BŐVÍ- TETTE a támogatásból, és INTENZÍV termelést folytat?	38	4 db igen	34 db nem	Nem releváns	Nem releváns
820	HALKELTE- TŐT épített vagy újjított fel a támogatásból?	38	1 db igen	37 db nem	Nem releváns	Nem releváns

A fejlesztések előrehaladására vonatkozó kérdésekre adott válaszokból jól látszik, hogy a beruházások jelentős részét 2010-ben kezdték meg a nyertes kérelmezők (a beruházás megkezdésétől 2010. végéig szóló adatok többnyire megegyeznek a kizárólag 2010-re vonatkozó adatokkal).

Monitoring kérdés	Adott vá- lasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány köbméter intenzív rendszert korszerűsített vagy bővített 2010. január 1. és 2010. december 31. között?	38	5180,9	136,3	0	3600
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány köbméter intenzív rendszert korszerűsített vagy bővített a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	5180,9	136,3	0	3600
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány hektár halastavat újjított fel a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	175,93	4,6	0	69,28
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány hektár halastavat újjított fel tárgyévben?	38	83,9	2,2	0	25,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány hektár új halastavat épített a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	8,56	0,2	0	6
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány hektár új halastavat épített a tárgyévben?	38	8,56	0,2	0	6

Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány köbméter új intenzív rendszert épített tárgyévben?	38	1626	42,8	0	1146
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány köbméter új intenzív rendszert épített a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	1626	42,8	0	1146

A gazdaságok tőkeerejére jellemző adatsor a bevételek, nyereség mutatószámai. Átlagosan mintegy 444 millió Ft-os éves árbevételű gazdálkodók alkotják a nyertes kérelmezők csoportját. A gazdaságok mérete a 77 ezer Ft-os bevételűtől az 5 milliárdosig terjed. A nyereségük viszont jól mutatja a halászati alapanyag-termelés gazdaságosságát, pontosabban annak alacsony voltát, átlagosan az éves adózás előtt eredmény 1,4 millió Ft, mínusz 660 millió Ft-tól terjed 176 millió Ft-ig).

Monitoring kérdés	Adott válasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
Mekkora volt az árbevétele (kettős könyvelést vezetőknél az értékesítés nettó árbevétele, kettős könyvelést nem vezetőknél az adóalapba beszámító bevétele)?	38	168 85 358 110	444 351 529,2	77 055	5 450 498 000
Mekkora volt a kizárólag halászati tevékenységből származó árbevétele?	35	7 076 612 642	202 188 932,6	77 055	1 236 230 000
Mekkora volt az adózás előtti eredménye (ha Ön kettős könyvvitelt vezet) illetve vállalozási adóalapja (ha Ön nem vezet kettős könyvvitelt)?	35	50 018 917	1 429 111,9	-660 082 000	176 752 000

A beruházással érintett halfajokat tekintve a halkeltető beruházások hiányában a támogatásnak köszönhető lárvakibocsátás 0 volt 2010-ben.

Az akvakultúra beruházásokkal, akár extenzív, akár intenzív termelésben, a monitoringban kiemelt fajok közül csak a ponty érintett, illetve az egyéb kategóriába került még adat. Figyelemre méltó, hogy a monitoring halfajokra kiterjedő rendszere nem alkalmas a támogatással érintett magyar faj-összetétel felmérésére. A termelési adatokból visszaigazolódik a beruházási adatokból kikövetkeztethető előrehaladás, miszerint a beruházásokat többnyire 2010-ben kezd-

ték el a nyertesek megvalósítani.

Monitoring kérdés	Adott válasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab egyéb lárvát tudott kibocsátani a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab egyéb lárvát tudott kibocsátani tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab pisztráng lárvát tudott kibocsátani a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab pisztráng lárvát tudott kibocsátani tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab ponty lárvát tudott kibocsátani a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány darab ponty lárvát tudott kibocsátani tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna angolnát termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna angolnát termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna angolnát termelt az új intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna angolnát termelt az új intenzív telepen a tárgyévben?	38	0	0	0	0

Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	196,5	5,2	0	196,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a tárgyévben?	38	196,5	5,2	0	196,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt a korszerűsített vagy kibővített halgazdaságban a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	84,6	2,2	0	56,3
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt a korszerűsített vagy kibővített halgazdaságban a tárgyévben?	38	82,4	2,2	0	56,3
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt az új halgazdaságban a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	8	0,2	0	8
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt az új halgazdaságban a tárgyévben?	38	8	0,2	0	8
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt az új intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	205,5	5,4	0	196,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb halfajt termelt az új intenzív telepen a tárgyévben?	38	205,5	5,4	0	196,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pisztrángot termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0

Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pisztrángot termelt a korszerűsített vagy bővített intenzív telepen a tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pisztrángot termelt az új intenzív telepen a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pisztrángot termelt az új intenzív telepen a tárgyévben?	38	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pontyot termelt a korszerűsített vagy kibővített halgazdaságban a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	271,5	7,1	0	138
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pontyot termelt a korszerűsített vagy kibővített halgazdaságban a tárgyévben?	38	254,5	6,7	0	138
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pontyot termelt az új halgazdaságban a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	38	3,5	0,1	0	3,5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna pontyot termelt az új halgazdaságban a tárgyévben?	38	3,5	0,1	0	3,5

A halászati termékek feldolgozásra vonatkozóan két nyertes kérelmező szolgáltatott monitoring adatokat, az alábbiak szerint. Mivel az adatszolgáltatók száma ilyen csekély, az összegből és az átlagból messzemenő következtetéseket levonni nem lehet.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy meglehetősen kevés halfeldolgozó nyert támogatást, figyelembe véve azt a körülményt, hogy az eddigi benyújtási időszakokban a források felhasználása is a kezdetén volt, tehát kisebb volt a verseny a kérelmek között, könnyebben lehetett támogatáshoz jutni.

Általánosságban elmondható, hogy egyik üzem sem újonnan épített ki kapacitást, hanem a meglévőt újította fel. A két nyertes társaság gazdaságmérete jelentős eltérést mutat, viszont mindkettő nyereséges évet zárt. E két cég foglalkoztatásban betöltött szerepe is kettős olvasatú, helyileg bizonyára jelentős foglalkoztatók, de egyrészt országos szinten, másrészt teremtett munkahelyekre vetítve a foglalkoztatási hatás elenyésző a támogatott projekteknek.

Monitoring kérdés	Adott vá- lasz, db	Összesen fő, Ft, db	Átlag fő, Ft, db	Min. érték fő, Ft, db	Max. érték fő, Ft, db
A teljes munkaidős foglalkoztatottak között hány nő dolgozott tárgyban?	2	64	32	12	52
A teljes munkaidős foglalkoztatottak között hány férfi dolgozott tárgyévben?	2	173	86,5	33	140
Új halfeldolgozóegységet hozott létre a támogatásból?	2	0 db igen	2 db nem	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna friss vagy hűtött terméket állított elő az új feldolgozóegységben tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna friss vagy hűtött terméket állított elő az új feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna tartósított vagy félig tartósított terméket állított elő az új feldolgozóegységben tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna tartósított vagy félig tartósított terméket állított elő az új feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna fagyasztott vagy mélyfagyasztott terméket állított elő az új feldolgozóegységben tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna fagyasztott vagy mélyfagyasztott terméket állított elő az új feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0

Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb feldolgozott terméket (előkészített hallisztet, illetve füstölt, sózott vagy szárított terméket) állított elő az új feldolgozóegységben a tárgyévben ?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb feldolgozott terméket (előkészített hallisztet, illetve füstölt, sózott vagy szárított terméket) állított elő az új feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonnányi kapacitást ért el az új halfeldolgozó üzemben a tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonnányi kapacitást ért el az új halfeldolgozó üzemben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0
Meglévő halfeldolgozó egységét BŐVÍTETTE vagy FEJLESZTETTE a támogatásból?	0	2 db igen	0 db nem	0	0
Mekkora volt az árbevétele (kettős könyvelést vezetőknél az értékesítés nettó árbevétele, kettős könyvelést nem vezetőknél az adóalapba beszámítható bevétele)?	2	6 901 683 000	3 450 841 500	780 577 000	6 121 106 000
Mekkora volt a kizárólag halászati tevékenységből származó árbevétele?	2	780 577 000	390 288 500	0	780 577 000
Mekkora volt az adózás előtti eredménye (ha Ön kettős könyvvitelt vezet) illetve vállalkozási adóalapja (ha Ön nem vezet kettős könyvvitelt)?	2	108 055 945	54 027 973	176 945	107 879 000
A támogatásnak köszönhetően hány teljes munkaidős foglalkoztatottat sikerült megtartania tárgyévben?	2	13	6,5	0	13
A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős alkalmazottat vett fel tárgyévben?	2	9	4,5	0	9

A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős női alkalmazottat vett fel tárgyévben?	2	5	2,5	0	5
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben javultak a higiéniai/ munkakörülmények a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	2	1	1	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben javultak a higiéniai/ munkakörülmények tárgyévben?	2	2	1	1	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben javultak a környezeti feltételek a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	1	0,5	0	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben javultak a környezeti feltételek tárgyévben?	2	1	0,5	0	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben vezetett be jobb termelési rendszert (minőség, technológiai innováció) a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	2	1	1	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány egységben vezetett be jobb termelési rendszert (minőség, technológiai innováció) tárgyévben?	2	2	1	1	1
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb feldolgozott terméket (elő a felújított feldolgozóegységben készített hallisztet, illetve füstölt, sózott vagy szárított terméket) állított elő a felújított feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	40	20	0	40

Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna egyéb feldolgozott terméket (elő a felújított feldolgozóegységben készített hallisztet, illetve füstölt, sózott vagy szárított terméket) állított elő a felújított feldolgozóegységben a tárgyévben?	2	40	20	0	40
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna fagyasztott vagy mélyfagyasztott terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen ?	2	3,2	1,6	0	3,2
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna fagyasztott vagy mélyfagyasztott terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a tárgyévben?	2	3,2	1,6	0	3,2
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna friss vagy hűtött terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna friss vagy hűtött terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna tartósított vagy félig tartósított terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a beruházás megkezdésétől tárgyév végéig összesen ?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonna tartósított vagy félig tartósított terméket állított elő a felújított feldolgozóegységben a tárgyévben?	2	0	0	0	0
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonnányi kapacitást ért el a felújított halfeldolgozó üzemben a beruházás	2	90	45	20	70

megkezdésétől tárgyév végéig összesen?					
Kizárólag a támogatásnak köszönhetően hány tonnányi kapacitást ért el a felújított halfeldolgozó üzemben a tárgyévben?	2	90	45	20	70

A HOP középtávú céljaihoz képest, milyen előzetes eredményekről beszélhetünk a második tengely esetében?

A 2. tengely félidős eredményei összhangban állnak a HOP általános célkitűzéseivel, a benyújtott, elnyert és megvalósított projektek számát és minőségét, illetve a kötelezettségvállalást illetően. Elmaradás tapasztalható azonban az új halastavak létesítése terén, aminek több oka van:

- Az engedélyeztetési eljárás bonyolultsága és időigénye több esetben nem tette lehetővé a potenciális kérelmező számára a támogatott halastó-létesítést.
- A pénzügyi válság miatt az igen magas költséggel járó új halastó építés beruházás helyett a meglévő kapacitások bővítésére helyezték a támogatást kérelmezők a hangsúlyt.

Az elmaradás hatásai az alábbiak:

- A termelő kapacitás nem az elvárt mértékben nőtt;
- Több beruházás, kicsúszva a támogatási kérelem beadási időszakból, nem támogatott forrásból, hanem saját forrásból valósult meg, ezeket az adatokat nem képes tehát az MVH feldolgozni.

Melyek a végrehajtott projektek az akvakultúrában? Mik voltak a prioritások? (termelő beruházások, a vízi-környezetvédelmi intézkedések, a közegészségügyi vagy állategészségügyi intézkedések)

2009-ben 75 db, míg 2010-ben 56 db támogatási kérelem érkezett erre a jogcímrre. Emellett külön célkitűzést kívánt megvalósítani a halfeldolgozók felújítására és a kapacitásbővítésre szánt összeg. 2009-ben 3 db, 2010-ben 5 db támogatási kérelmet kezelt az MVH.

A második körös (támogatási kérelem beadási időszak 2010. július 1- augusztus 31.) 2-es tengelyes támogatási körben 1 db természetesvízi halászattal kapcsolatos támogatási kérelem érkezett be, amely a vizsgált időszak végéig (2010. december 31.) nem került elbírálásra.

A környezetvédelmi hatásvizsgálat akadályozta-e az akvakultúrák projektek végrehaj-

tását? Mit tettek a problémák elkerülése érdekében?

A környezetvédelmi hatásvizsgálatok időigénye nem volt ismeretlen a támogatási kérelmet benyújtók előtt. Mégis több esetben a támogatott beruházás halasztását vagy elmaradását eredményezte a hosszas előkészület. Tapasztalataink szerint az engedélyeztetési eljárásban részt vevő hatóságok együttműködése nem megfelelő, kapacitáshiány illetve az eljárási rendszer bonyolultsága miatt történnek a csúszások.

Javasoljuk a tárcaközi egyeztetést annak érdekében, hogy a halászati ágazat - összefoglalva a saját tapasztalatait és problémáit - megoldási javaslatot tegyen az illetékes hatóságokat ellenőrző Minisztérium felé. Tekintettel arra, hogy a Vidékfejlesztési Minisztériumba beolvadt a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, megfelelő koordinációval hatékony engedélyeztetési eljárást lehet kidolgozni. A probléma elkerülésének másik hatékony módja a megfelelő tájékoztatás.

*Növekedtek-e a termelői kapacitások az akvakultúrában? Növekedett-e a termelés?
Javult-e az ágazat jövedelmezősége, főképp a KKV-k tekintetében?
Ezek a vállalkozások milyen mértékben kapcsolódnak az EHA-hoz?*

A termelői kapacitások növekedtek az akvakultúrában, ami az előregedett halastavak kotrásából adódóan a termelés biztonságát növelte, illetve az új termelő egységek szintén hozzájárultak a kapacitás növekedéséhez. Az ágazat jövedelmezősége összességében nem javult, azonban, - a válságra utalva ismét - igen nagy eredménynek számít a stagnáló jövedelmezőségi állapot is.

A KKV-k jövedelmezősége összességében szintén nem javult értékelhető mértékben, annak ellenére, hogy több, a maximális támogatási keretösszeget kihasználó beruházást hajtottak végre.

Felmerültek-e problémák a vízi-környezetvédelmi, állategészségügyi és közegészségügyi intézkedések során? Melyiknél? Milyen intézkedések történtek a megoldásukra?

A vízi-környezetvédelmi beruházások során az engedélyeztetési eljárás hosszadalmas továbbra is, illetve nehézkes az eljárásnak való megfelelés, ez akadályozza a hatékony tervezést.

A halfeldolgozó-kapacitás növelése során nem merültek fel állategészségügyi és közegészségügyi problémák, a támogatást kérelmezők, mivel már működtettek halfeldolgozót, tisztában voltak a szabályokkal, ez megkönnyítette a hatóságok munkáját is.

Milyen helyi mutatók léteznek az akvakultúra környezeti, állat- és közegészségügyi hatásainak mérésére? Van-e már érezhető hatása ebben a szakaszban?

Nincsenek ilyen mutatók.

Milyen projekteket hajtottak végre a belvízi halászat terén? Mi volt az elsődleges? (környezetvédelem, munkakörülmények, stb.) végrehajtással kapcsolatban voltak-e problémák? Hogyan kezelték őket?

1 projekt elbírálása van folyamatban a HOP 2-es beadási időszak alatt, a vizsgált intervallumban értékelhető előrehaladást nem tudunk vizsgálni, mert a támogatási határozatot nem kapta meg a kérelmező.

Mely projektek valósultak meg az értékesítés és feldolgozás területén? Végrehajtással kapcsolatban voltak-e problémák? Hogyan kezelték őket? Hogyan járultak hozzá az ágazat versenyképességéhez, fenntarthatóságához?

A halfeldolgozás és értékesítés területén a rendelkezésre álló adatok szerint a két beadási intervallum alatt összesen 8 db kérelem érkezett, 3 db 2009-ben, 5 db 2010-ben, a megvalósult projektek száma egy. Megállapíthatjuk, hogy a kérelmezett beruházások 1/8-a valósult meg, amely mérhetően nem befolyásolja az ágazat kibocsátását, versenyképességét és fenntarthatóságát.

4.3 A harmadik tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (9. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *A HOP középtávú céljaihoz képest, milyen előzetes eredményekről beszélhetünk a harmadik tengely esetében?*

A HOP megvalósítási szakaszában még nem került kiírásra 3. tengelybe tartozó jogcím, így nincs az értékelés keretein belül rendelkezésre álló adat.

A gazdasági élet szereplői az intézményrendszerrel eltérő véleményt fogalmaztak meg, ami szerint a 3. tengelybe foglalt tudástranszfernek, innovációnak, termékfejlesztésnek meg kellett volna előznie a 2. tengely beruházási jogcímeinek indítását és megvalósítását.

A 3. tengellyel kapcsolatban annyit jegyzünk meg, hogy az 5. tengely keretében elkészült és egyeztetés alatt van az ágazati marketing koncepció, illetve egy tudástranszfer program, amelyek megalapozzák a 3. tengely célrendszeréhez illeszkedő intézkedések indítását.

4.4 A 4. tengely elért eredményei, tekintettel a HOP középtávú céljaira (10. értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *A HOP középtávú céljaihoz képest, milyen előzetes eredményekről beszélhetünk a 4. tengely esetében?*

A 4. tengely intézkedései Magyarországon nem relevánsak.

4.5 Az 5. tengely teljesítmény és eredménymutatói (11. számú értékelési kérdés)

Értékelési kérdés: *Milyen mértékben járul hozzá az 5. tengely a program hatékony végrehajtásához?*

Az 5-ös tengely a vizsgált időszak alatt 22 db projekt számára biztosított forrást. A források felhasználása megfelelően történt, hozzájárulva a Program lebonyolításának elősegítéséhez. A technikai segítségnyújtásból forráshoz jutó kedvezményezett szervezetek az alábbiak:

- Földművelésügyi és vidékfejlesztési Minisztérium (2010-től Vidékfejlesztési Minisztérium);
- Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal;

A Technikai segítségnyújtás a Program indításához és fenntartásához egyaránt szükséges feltételrendszert képes működtetni, módosítás nem szükséges a végrehajtásban.

A Technikai segítségnyújtás támogatási kérelmeinek kezelésével kapcsolatban merült fel az a körülmény, hogy azokat, illetve a kapcsolódó kifizetési kérelmeket nem a HOP projektek kezelésére szolgáló IIER-ben kerülnek kezelésre.

Milyen intézkedések történtek az ötödik tengely kapcsán (szakértők alkalmazása és tanulmányok, kommunikáció, információs rendszerek, stb.)

A HOP TS források felhasználása három nagy területre osztható fel:

- Igazgatási képességek javítása, személyi bérek és járulékok kifizetése;
- Kommunikáció; (rendezvények, reklám, szóróanyagok, kiállítások, saját rendezvény, landlock country rendezvény, logó, arculati kézikönyv),
- Ellenőrző szervei feladatok (KPMG).

27. táblázat

A megvalósult projektek

Projekt megnevezése	Határidő	HOP TS keret elszámolható költség		
		2008	2009	2010
A HOP-pal kapcsolatos előkészítési munkák költségei a 2008-as évben	2008.12.31	9 097 791 Ft		
A HOP feladat végrehajtása kiegészítő munkaerővel a 2009-2011. években	2011.12.31		19 288 937 Ft	21 561 921 Ft
A HOP IH személyi jellegű ráfordításainak 2009-es költségei (munkabér, dologi és felhalmozási kiadások)	2010.03.31		41 000 000 Ft	
HOP MB 2009-ben megszervezésre kerülő két ülésének megszervezése és egyéb szakmai rendezvények és kiadványok megrendelése	2009.12.31		2 000 000 Ft	
Halászlati Operatív Program logójának megtervezése	2009.07.01		975 000 Ft	
I. HOP konferencia lebonyolítása Debrecenben.	2009.12.31		1 481 000 Ft	
A Halászlati Operatív Program logójához kapcsolódó arculati kézikönyv elkészítése	2009.12.31		1 350 000 Ft	
Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében a 94.517/6/2006 számú közbeszerzés alapján	2009.11.30		8 700 000 Ft	
Évértékelő és szakmai rendezvény Rétimajorban	2010.01.31		720 000 Ft	
Igazgatási képességek javításának segítése a csapatkohézió erősítésével	2010.01.31		136 000 Ft	
Kiadványok és egyéb nyomdaipari termékek készítése a HOP kommunikációs stratégiájának megfelelően	2010.01.30		3 067 624 Ft	
A HOP IH utazási jellegű ráfordításainak 2009-es költségei	2010.01.31		4 000 000 Ft	
Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében 2010. évben	2011.03.31			10 000 000 Ft
A HOP 3. tengelyéhez kapcsolódó 3.3. Új piacok kialakítása és promóciós kampányok szervezése című intézkedéséhez nyújtható támogatások megvalósítási programjának 2010-2015 évre vonatkozó szakmai egyeztetése és a megvalósítási program kidolgozása	2011.01.31			3 930 000 Ft
Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében a 94.517/6/2006 számú közbeszerzés alapján a 2009. évben	2011.03.31			8 700 000 Ft
A HOP IH személyi jellegű ráfordításainak 2010-es költségei (munkabér, képzés)	2011.06.30			35 000 000 Ft
Az Európai Halászlati Alapban résztvevő és tengerrel nem rendelkező tagállamok szakmai értekezletének megszervezése és lebonyolítása Szarvason, a Halászlati és Öntözési Kutatóintézet és környékbeli halászlati üzemek bemutatása.				730 800 Ft

Az Európai Halászati Alap magyarországi programjának félidős értékelése a 498/2007-es számú EK rendelet 27. cikke alapján.	2011.06.30			5 000 000 Ft
2010. december 1-i 5. HOP MB ülés szervezése és lebonyolítása, illetve egy későbbiekben meghatározott időpontban (2011. első felében) a 6. HOP MB ülés megszervezése és lebonyolítása	2011.06.30			1 269 000 Ft
Kiadványok és egyéb reklámtárgyak megrendelése a HOP kommunikációs stratégiájának megfelelően a 2010. évben	2011.06.30			2 549 000 Ft
A HOP IH utazási jellegű ráfordításainak 2010-es költségei, külföldi tanulmányutak, konferenciák utófinanszírozása	2011.06.30			4 000 000 Ft
A HOP ellenőrző szervi feladatok ellátására kiírandó közbeszerzés ügyvédi feladatai	2011.06.30			255 000 Ft

A Program felépítése és alkalmazása során megfelelő anyagi és információs segítséget nyújt az 5. tengely.

Hogyan járul hozzá a technikai segítségnyújtás alkalmazása a nemek közötti esélyegyenlőséghez? (pl. halászati ágazaton belüli esélyegyenlőség kérdésével foglalkozó munkacsoport és speciális hálózatok támogatása)

A halászaton belüli esélyegyenlőség fenntartása érdekében konkrét végrehajtás ugyan nem történt, de a Program lehetőséget teremt arra, hogy amennyiben aránytalanná válna a nemek közti esélyegyenlőség, illetve sérülne az esélyegyenlőség, az Irányító Hatóság képes lenne meghozni a szükséges javító intézkedéseket. A Minisztériumban illetve az MVH-ban a halászattal foglalkozók nemek közti aránya közel 50 százalékos, ezen a ponton sem sérül az esélyegyenlőség.

Mi történt a technikai segítségnyújtás fejlesztésének eredményeként az egyes, kettes, hármas, négyes tengelyek végrehajtása kapcsán?

Az alapvető technikai segítségnyújtás a stratégia, illetve a Program kialakítása során megtörtént, a megvalósítás illetve a bírálat külön válik. Az egyes tengelyek működtetéséhez az alábbi módon járul hozzá az 5. tengely:

2. tengely:

- A HOP IH személyi jellegű ráfordításai,
- HOP MB ülések,
- Szakmai rendezvények megtartása;

- Kiadványok szerkesztése.

3. tengely:

- A stratégia és a program kidolgozása;
- Új piacok kialakítása;
- A 3. tengely intézkedéseinek megvalósítása a 2010-2015 közötti időszakának program-egyeztetésével.

28. táblázat

Az 5. tengely műveleteihez tartozó adatok

Műveletek	Adatok	Megnevezés	Összeg (FT)
1. művelet: programok irányítása és végrehajtása	1. adat: az operatív program végrehajtásához kapcsolódó technikai segítségnyújtásra irányuló művelet	A HOP-pal kapcsolatos előkészítési munkák költségei a 2008-as évben	9 097 791
		- Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében a 94.517/6/2006 számú közbeszerzés alapján	8 700 000
		- Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében 2010. évben	10 000 000
		- Ellenőrző szervi tevékenység ellátása a HOP (EHA) tekintetében a 94.517/6/2006 számú közbeszerzés alapján a 2010. évben	8 700 000
	2. adat: az igazgatási kapacitás bővítésére irányuló művelet az MVH tevékenységére vonatkozóan	- A HOP feladat végrehajtása kiegészítő munkaerővel a 2009-2010. években	40 850 858
		- A HOP IH személyi jellegű ráfordításainak 2009-es költségei (munkabér, dologi és felhalmozási kiadások)	41 000 000
		- Igazgatási képességek javításának segítése a csapatkohézió erősítésével	136 000
		- A HOP IH személyi jellegű ráfordításainak 2010-es költségei (munkabér, képzés)	35 000 000

	3. adat: kommunikációs tevékenységekkel kapcsolatos művelet	<ul style="list-style-type: none"> - HOP MB 2009-ben megszervezésre kerülő két ülésének megszervezése és egyéb szakmai rendezvények és kiadványok megrendelése - Halászati Operatív Program logójának megtervezése - A Halászati Operatív Program logójához kapcsolódó arculati kézikönyv elkészítése - Kiadványok és egyéb nyomdaipari termékek készítése a HOP kommunikációs stratégiájának megfelelően - 2010. december 1-i 5. HOP MB ülés szervezése és lebonyolítása, illetve egy későbbiekben meghatározott időpontban (2011. első felében) a 6. HOP MB ülés megszervezése és lebonyolítása - Kiadványok és egyéb reklámtárgyak megrendelése a HOP kommunikációs stratégiájának megfelelően a 2010. évben 	<p>2 000 000</p> <p>975 000</p> <p>1 350 000</p> <p>3 067 624</p> <p>1 269 000</p> <p>2 549 000</p>
	4. adat: a hálózatépítés megkönnyítésére irányuló művelet	Az Európai Halászati Alapban résztvevő és tengerrel nem rendelkező tagállamok szakmai értekezletének megszervezése és lebonyolítása Szarvason, a Halászati és Öntözési Kutatóintézet és környékbeli halászati üzemek bemutatása.	730 800
	5. adat: értékelési művelet	Az Európai Halászati Alap magyarországi programjának féligős értékelése a 498/2007-es számú EK rendelet 27. cikke alapján.	5 000 000
2. művelet: tanulmányok (az értékelés kivételével)	1. adat: tanulmányok		
3. művelet: tájékoztatás és nyilvánosság	1. adat: nyilvánosságot biztosító művelet	<ul style="list-style-type: none"> - I. HOP konferencia lebonyolítása Debrecenben. - Évértékelő és szakmai rendezvény Réti-majorban 	<p>1 481 000</p> <p>720 000</p>
	2. adat: az érintett felek tájékoztatására irányuló művelet	- A HOP 3. tengelyéhez kapcsolódó 3.3. Új piacok kialakítása és promóciós kampányok szervezése című intézkedéséhez nyújtható támogatások megvalósítási programjának 2010-2015 évre vonatkozó szakmai egyeztetése és a megvalósítási program kidolgozása	3 930 000
4. művelet: egyéb technikai segítségnyújtási intézkedések	1. adat: egyéb fajta technikai segítségnyújtással kapcsolatos művelet.	<ul style="list-style-type: none"> - A HOP IH utazási jellegű ráfordításainak 2009-es költségei - A HOP IH utazási jellegű ráfordításainak 2010-es költségei, külföldi tanulmányutak, konferenciák utófinanszírozása - A HOP ellenőrző szervei feladatok ellátására kiírandó közbeszerzés ügyvédi feladatai 	<p>4 000 000</p> <p>4 000 000</p> <p>255 000</p>

Összesen:		184 812 073
-----------	--	-------------

5. A HOP ESÉLYEGYENLŐSÉGRE, KÖRNYEZETRE, BIODIVERZITÁSRA ÉS A FOGLALKOZTATÁSRA VALÓ HATÁSA

A partnerség elemzése az alábbi témaköröket foglalja magában:

- A partnerség program-szintű megvalósulásának elemzése;
- A megvalósítani kívánt intézkedések bemutatása;
- A Programba bevont szervezetek szerepének kiértékelése;

A partnerség elvének érvényesülését a Nemzeti Halászati Stratégia és a Program az alábbi területeken jelölte meg:

a. Nők és férfiak közötti egyenlőség helyzete a Halászati Operatív Program megvalósításában

A Stratégia során feltárásra került a nők halászatban betöltött szerepe, illetve foglalkoztatási lehetőségeik, amelyek az alábbi területeken jelennek meg:

- Ivadék-nevelés;
- Halfeldolgozás.

A Program jelenlegi megvalósulási szintjén a már megvalósult halfeldolgozó- és halnevelő beruházások növelték az ágazatban a nők arányát. A foglalkoztatási hatást a következő fejezetben értékeljük. Amint az korábban említésre került, a nők-férfiak esélyegyenlőségét a jogcímek pontozási rendszere figyelembe veszi, amennyiben a támogatási kérelmet benyújtó ügyfél nő, vagy a gazdaságot nő vezeti, abban az esetben kap pluszpontot. Viszont a monitoring adatok elemzése nem teszi lehetővé, hogy ilyen tekintetben elemezzük a HOP érintettségét, mivel ilyen típusú adatot az éves adatszolgáltatás során nem kell megadniuk a nyerteseknek.

A nők foglalkoztatására vonatkozó adat az éves adatszolgáltatásból, akvakultúra beruházással érintett kérelmezők esetében: 297 nő dolgozott a halászati alapanyag-termelésben mellettük 1356 férfi. Így a női foglalkoztatottak aránya mintegy 18%. Az átlagos női foglalkoztatottság 5,21 fő gazdaságonként. A halfeldolgozásban, az adatszolgáltatásban részt vevő 2 üzem viszonylatában a női foglalkoztatottak száma 64, ami a két üzem teljes foglalkoztatotti létszámának, a 173 férfi dolgozóval együtt 237 főnek a 27%-a. ez az arány jól mutatja a nők feldolgozási tevékenységben való foglalkoztathatóságát.

b. Környezetvédelem

A Program megvalósítása során a beruházások nem növelték a környezetterhelést, inkább csökkentették azt, amelynek köszönhetően a halastóból kikerülő víz minősége több esetben meghaladta a bekerülő vizét. Ez az eredmény egyértelműen azt mutatja, hogy a halastavak, mint pufferek nem hogy negatív hatással nincsenek a környezetükre, de szervesanyag-

megkötésük által javítják is azt.

A halastavak élővilágra gyakorolt hatása szintén pozitív, amelynek eredményeképp a Ramsari-Egyezmény hazai vállalása tovább erősíti a vizes élőhelyek védelmét.

A Program megvalósítása során az alábbi, környezetvédelemmel kapcsolatos problémák merültek fel:

- A Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*), amely Európában teljes védettséget élvez, viszonylagos ritka állománya miatt, hazánkban igen jól érzi magát, ezért a halastavakon és a természetes vizeken is mérhető kárt okoz. Mivel védett állat, ezért az egyedüli védekezés a riasztás lehet, amely eljárás kevésbé hatékony, így komoly, akár 10-20 százalékos hal-állománycsökkenést is eredményezhet a madár jelenléte egyes vizeken.

A Vidra (*Lutra Lutra*) jelenléte a hazai vizeken sok halász számára kevésbé öröndetes, pedig élőhelyükön lényegesen kevesebb kárt okoznak, mint ahogy a hagyomány tartja. Ezért igen fontos azon nonprofit szervezetek kommunikációs tevékenysége, amelyek felhívják a tógazdák figyelmét erre a hibás felfogásra.

A Program előrehaladása során kötelezően vállalt feladatként jelenik meg a Környezeti Nyomonkövetési (Monitoring), Értékelési és Jelentési Terv (EMERP) elkészítése és aktualizálása.

c. A Program megvalósításába bevont szakmai kormányzati és „NGO” szervezetek

Az Irányító Hatóság a Program megvalósítása során széles körű társadalmi egyeztetési lehetőséget biztosít minden olyan szervezetnek, amely jelenlétével, véleményével hozzájárulhat a Program hatékonyságához. Fórumok, konferenciák, személyes konzultációk biztosításával teljes körű a partnerség.

A Monitoring Bizottság összetételének vizsgálata során megállapíthatjuk, hogy a kormányzati szervek és az NGO-k átlag 60:40 százalékos aránya megfelel az Unió elvárásainak. Ezzel párhuzamosan, értékelői véleményünk szerint a halászati ágazat nemzetgazdaságban betöltött tényleges mérete, illetve a közgondolkodásban elfoglalt szerepe (speciális ágazat, kevés embert érint) miatt látszólag a Horizontális és Esélyegyenlőségi elvek megvalósulásáért felelős szervek aktivitása alacsonyabb a Monitoring Bizottság ülésein.

Az érintett szervezetek megfelelő mértékben be vannak vonva a megvalósításba is, ezáltal az EHA célkitűzéseinek végrehajtásával kapcsolatban kijelenthetjük, hogy szerepük fontos és fenntartandó.

Összességében tehát megállapítjuk, hogy a partnerség elvének megvalósítása megfelelő hatékonysággal történik a Program végrehajtása során.

d. A Program megvalósítása során az alábbi, partnerséggel, esélyegyenlőséggel kapcsolatos intézkedések valósulnak, vagy valósultak meg:

A támogatási rendszer pluszpontot ad abban az esetben, ha a támogatást kérelmező nő, vagy a kérelmező vállalkozás vezetője nő. Az eddig lefolytatott támogatási kérelem beadási ciklusban nem adott be női halász támogatási kérelmet, viszont nő vezető által igazgatott vállalkozás igen. A kapott adattábla erre a tételre nem tartalmaz információt, így ennek az intézkedésnek a hatását nem tudjuk mérni. További adatlekérés szükséges.

A Technikai Segítségnyújtás keretein belül lehetőség nyílik a nemek közti esélyegyenlőség kialakítására.

A 3-as tengely Kollektív Intézkedései illetve a szakirányú továbbképzések indítása során szintén megjelenik az esélyegyenlőség javítása, mint célkitűzés, de mivel az értékelési időszakban nem indult még el a jogcím, így ennek értékelését nem tudjuk elvégezni.

e. A Program megvalósításába bevont szervezetek szerepének kiértékelése

A Stratégia illetve a Program kialakítása során széles körű társadalmi egyeztetés folyt, amelynek köszönhetően mind az esélyegyenlőségi, mind a környezetvédelmi irányelvek képviselői véleményezték a halászati ágazat jövőképét.

A Program megvalósítása során konzultációs szerepet kapott az összes olyan szervezet is, amely tevékenységével az ágazaton belüli partnerség kialakításáért, illetve annak megtartásáért felelős véleményezést és ajánlásokat tehet.

A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, amely 2010-ben integrálódott a Vidékfejlesztési Minisztériumba, napi kapcsolatban van a HOP IH-val.

A Magyar Természetvédők Szövetsége, amely szervezet a Program megalkotása során is folyamatosan észrevételeket tett, a megvalósítás során is állandó konzultációs lehetőséget kap.

A Monitoring Bizottság tagjainak kiválasztásakor kiemelt figyelmet kapott és meg is valósult az a célkitűzés, hogy a Program monitoringját releváns szervezetek végezzék.

A Program végrehajtása során a HALTERMOSZ, mint legnagyobb szakmai szervezet mellett megalakult a MASZ (Magyar Akvakultúra Szövetség), illetve a HALTERMOSZ-ból átalakulással a MAHAL (A Magyar Haltermelők és Halászati Vízterület-hasznosítók Szövetsége) jött létre, amely szervezetek egyenlő mértékben részesülnek információkban és véleményezési lehetőségekben.

A Program irányítása során hatékony és akadálymentes volt a koordináció a nemzeti és a regionális szintek között.

A HOP foglalkoztatásra való hatását a 2010. évre vonatkozó monitoring adatok alapján az alábbiak szerint értékelhetjük. A monitoring keretében akvakultúra tevékenység keretében 57 nyertes kérelmező adott választ, amelyből 19 kérelmezőt nem megfelelő adatszolgáltatásának jelölt meg az FHBO¹⁰. Az 57 kérelmező mindösszesen 107 munkahely megtartásáról számolt be, a nem megfelelő adatszolgáltatású kérelmezők ebből 18 fővel érintettek. A gazdaságok át-

¹⁰ Feldolgozóipari és Halászati Beruházások Osztálya

lagában tekintve ez 1,88 munkavállalót jelent. A legtöbb munkahelyet megtartó gazdaság 13 munkahely megtartásáról számolt be, míg a legkevesebb munkahely megtartás esetében az érték 0.

Az újonnan felvett munkavállalókat tekintve a támogatásnak köszönhetően 12 fővel nőtt az akvakultúra ágazat foglalkoztatási képessége, amely meglehetősen szerénynek mondható. Eből 3 fő jut a nem megfelelő adatszolgáltatással megjelölt kérelmezők körébe. Az átlagérték mintegy 0,21%.

A női alkalmazottakat tekintve az akvakultúra ágazatban a támogatásnak köszönhetően 4 női foglalkoztatottal nőtt a halászati ágazatban a munkavállalók száma 2010-ben, amelyből 1 főt olyan gazdaság alkalmazott, amely nem megfelelő adatokat szolgáltatott.

A fentiekben azért szerepeltettük az 57 adatszolgáltató teljes adatsorát, mert feltételezhető, hogy a nem megfelelő adatszolgáltatás nem a foglalkoztatottak számára terjedt ki.

29. táblázat A HOP 2010-re vonatkozó éves adatszolgáltatás foglalkoztatási adatai

Megnevezés	A támogatásnak köszönhetően hány teljes munkaidős foglalkoztatottat sikerült megtartania tárgyévben?	A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős alkalmazottat vett fel tárgyévben?	A támogatásnak köszönhetően hány új, teljes munkaidős női alkalmazottat vett fel tárgyévben?
Akvakultúra			
adott válasz	57	57	57
összesen	107	12	4
átlag	1,88	0,21	0,07
min	0	0	0
max	13	3	1
Halfeldolgozás			
1. kérelmező	0	0	0
2. kérelmező	13	9	5

Forrás: MVH

6. A HOP FÉLIDŐS ÉRTÉKELÉS JAVASLATAI

A HOP értékelése alapján az alábbi legfontosabb ajánlásokat fogalmazzuk meg, amelyeket nem csak a HOP 2013-ig tartó időszakára, hanem az azt követő tervezési időszakra való felkészülés során is javasolunk figyelembe venni a tervezők részéről:

- Az értékelők nem javasolják az elfogadott HOP célrendszerének módosítását, az alábbiakban részletezett indokok alapján.

Az elmúlt évek magyarországi tapasztalatai alapján az a következtetés vonható le, hogy Magyarországon - az európai gazdaságprogramozás lényegéből következően is - a vizsgált időszakban a halászati szektor fejlesztését, szabályozását illető kérdésekben nagyfokú stabilitás volt a jellemző. A HOP alapvető céljai és intézkedései nem változtak, a végrehajtást szolgáló rendeleti keretek jól és eredményesen mozdították elő a program stratégiai céljainak időarányos teljesülését, ezzel megfelelő támaszt nyújtottak a magyar társadalomnak a széleskörű horgászati, pihenési, környezetvédelmi és az egészséges táplálkozás iránt megnyilvánuló érdekei érvényesítéséhez is. A kedvezményezetteket pedig hozzásegítették ahhoz, hogy projektjeiket, üzleti vállalkozásaikat sikeresen elindítsák, illetve fejlesszék.

Az intézményrendszerrel folytatott interjúk alapján megállapítható, hogy a gazdasági válság a halászati ágazatot a gazdaság egészére gyakorolt hatásához képest kevésbé érintette. Az MVH szerint a projektek megvalósítását - az azok kis méreténél fogva - a gazdasági válság nem gátolja.

A gazdasági élet szereplői ezt a kérdést részben máshogyan látják, a vélemények sem egységesek. Egyes vállalkozók szerint az általános gazdasági válság a halfogyasztásban is jelentős mértékű piacsűkülést okozott.

Az interjúk alapján leszögezhetjük, hogy az ágazati igények nem változtak, új ágazati igények sem jelentek meg a HOP elfogadása és a támogatások elérhetővé tétele óta, hiszen az ágazat nehézségeit olyan külső körülmények okozzák (lakosság elszegényedése, konzervatív étkezési kultúra), amelyre ágazati eszközökkel, beleértve a támogatásokat is, nem lehet hatni.

Az általános gazdálkodási körülmények változása nem volt olyan hatással magára a halászati ágazatra, hogy a HOP célkitűzései tekintetében változtatás lett volna indokolt. Nem vált irrelevánssá egy eredeti célkitűzés sem és nem merült fel olyan lehetséges új cél, amely fontossá vált volna az idő előrehaladtával, a környezet változásával.

A HOP tartalmi áttekintése során megállapítható, hogy a SWOT elemzés megfelel a halászati ágazat jelenlegi körülményeinek és környezetének, tehát azon változtatni nem szükséges. Kisebbségi kiegészítéseket javasolunk, így az akvakultúra területen belül a veszélyek között felsorolt hallopások erősödése, illetve az oktatás és kutatás területen az alulfinanszírozás problémaköre. Ezen megállapítások prioritás vagy célrendszerbeli változásokat nem tesznek szükségessé, tekintettel arra, hogy a vagyoni védelmi beruházások a jelen rendszerben is támogathatóak, az alulfinanszírozás pedig nem ágazati jelenség, hanem Magyarországon

általános az oktatás/kutatási tevékenységek körében.

A halászati ágazattal szemben támasztott alapvető elvárás nem változott, ez pedig továbbra is a lakosság édesvízi halfogyasztásának - valamint az ezután induló marketing-akciók eredményeként remélt emelkedő édesvízi halfogyasztás - hazai termelésből való kielégítéséhez szükséges üzemszintű technológiai fejlesztés (mind a termelés, mind a feldolgozás terén), illetve a közös érdeket szolgáló központi marketingintézkedések kivitelezése, fogyasztás-ösztönző akciók lebonyolítása.

Mind a Nemzeti Halászati Stratégia Terv, mind a HOP hosszú távra tervez, programozási időszakokon átívelő módon történik a Program végrehajtása is. Ezt mutatja a harmadik tengely közeljövőben várható indítása is, amely intézkedések így átnyúlnak a 2013. utáni évekre is, átmenetet képezve a következő tervezési-pénzügyi időszak halászati programjához.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a HOP célrendszer-módosítás nélkül megfelel az ágazati igényeknek.

- A hallopások visszaszorítása érdekében javasoljuk, hogy azon beruházásokat, amelyek a vagyonszűkítéssel és ezen keresztül a gazdaságosabb termeléssel kapcsolatosak, a jövőben kiemelten támogassák

A halászati politika támogatásai jelentős részben a halászati termelő ágazat versenyképességét szolgálják. A versenyképesség összetevői között van a jövedelmezőség. A veszteségek közvetlenül befolyásolják a nyereségszámot. Magyarországon a halászattal foglalkozók között elfogadott vélemény, hogy a hallopások jelentős anyagi veszteséget jelentenek számukra. A jelenleg támogatott tevékenységek között is van vagyonszűkítés növekedést erősítő beruházás (pl. kerítés), amelyek megfelelő eszközök lehetnek a veszteségek csökkentésére.

- Készüljön és kerüljön publikálásra egy folyamatábra, amely pontosan bemutatja a HOP eljárásrendjét a projektötlet felmerülésétől az üzemeltetési időszak végéig.

A folyamatábra azoknak a beruházóknak kedvez, akik fejlesztésükhöz halászati támogatást terveznek kérelmezni. A folyamatábrát azért javasoljuk összeállítani, mert a HOP jogcímeit több, egymástól függetlenül módosuló jogforrás szabályozza, beleértve a Ket-et is. Ez utóbbi nem része a halászati jognak, így a halászati gazdaságok és feldolgozók nincsenek vele napi kapcsolatban, viszont alapvetően meghatározza a támogatási és kifizetési kérelmekhez kapcsolódó eljárásrendet.

Az interjúk és kérdőívek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a támogatási kérelmek összeállításának időszakában a pontos eljárásrend és feltételrendszer a kérelmezők számára nem egyértelmű, ezért nem tudnak minden tekintetben megalapozott döntést hozni a támogatási rendszerben való részvételükről. A folyamatábra vizualizálva áttekinthetővé teszi az eljárásrendi lépéseket, feltüntetve az intézményrendszer és a kérelmező számára rendelkezésre álló időintervallumokat, ügyintézési határidőket, pontosabban tervezhetővé téve a beruházáshoz kapcsolódó pénzforgalmat.

- Az IIER beruházási projektek hiba- és többlet időigény-mentes kezelésére való alkalmassá tétele.

Az IIER nem kielégítően támogatja a beruházási jellegű projektek kezelését. Nem támogatja az ügyintéző munkáját automatikus korlátokkal. Egy-egy ügyfél, illetve egy-egy projekt támogatásintenzitását az ügyintéző az IIER-től független külön Excel táblában figyeli, kezeli. Ez az eljárásrend megnehezíti az ügyintéző munkáját és esetleges hiba lehetőséget is okozhat.

- Javasoljuk a Technikai segítségnyújtás támogatási és kifizetési kérelmei IIER-ben való kezelhetőségének részletes vizsgálatát.

Az IH tájékoztatása szerint az 5. tengely támogatási és kifizetési kérelmei nem az IIER-ben kerülnek kezelésre az MVH-ban, hanem az IH kezeli Excel program segítségével. Ez a megoldás egyrészt bizonytalan, tekintettel arra, hogy az Excel egy táblázatkezelő program, az általa nyújtott lehetőségek elégtelenek a támogatási és kifizetési kérelmek HOP-eljárásrend szerinti kezelésére (pl. nyomon követhetőség). Másrészt a HOP forrását igénybe vevő projektek egymástól eltérő számítógépes rendszerekben való kezelése (IIER, illetve Excel) nem teszi lehetővé a programra vonatkozó lekérdezéseket, elsősorban a pénzügyi előrehaladás szempontjából. Míg az IIER elsősorban a mezőgazdasági közvetlen támogatások kezelésére kialakított szoftver, addig a HOP keretében beruházásokra irányuló kérelmek kezelését kell kezelni. A probléma feloldásához megfelelő modulokat kellett kialakítani az IIER-ben a HOP 2. tengely kezelésére. Hasonló igény merül fel a HOP 5. tengely támogatási és kifizetési kérelmeire vonatkozóan is, azaz modulokat szükséges megtervezni, kialakítani a kezelésére. Javasoljuk ennek részletes előzetes vizsgálatát, amelyen keresztül meghatározhatóak a konkrét feladatok, felelősök, és a szükséges pénzügyi keretek.

- Javasoljuk a 2013 utáni tervezési időszakra a halászati fejlesztési program önálló informatikai rendszerben történő kezelési lehetőségének vizsgálatát.

Az értékelői munka során több olyan problémával találkoztunk a HOP kérelmek jelenlegi informatikai kezelési rendszerében, amelyek egyrészt megnehezítik a kérelemkezelők megfelelő feladatellátását, másrészt bizonytalanná teszik a program előrehaladásának pontos figyelemmel kísérését. Az IIER jelenlegi rendszere nem alkalmas beruházási támogatási kérelmek teljes körű kezelésére, illetve a halászati ágazat egyes részterületeihez kapcsolódó, támogatási kérelmekkel nem, csak pályázatokkal megoldható fejlesztések (pl. marketing, innovációra irányuló projektek) dokumentációjának kezelésére.

- A monitoring adatszerkezetre alapozott küszöbértékek meghatározása, amelyek a program vagy a program megvalósítása szükséges módosításának meghatározását átláthatóvá teszik.

A halászati ágazat a külső körülmények változására kevésbé érzékeny, ahogyan azt az interjúkból is megállapíthattuk. A halászati gazdálkodók célrendszere sem változott. Mindezek program céljainak módosítását nem indukálták. A program céljainak teljesülésére, az éves monitoring adatok áttekintéséből lehet következtetni. A célértékek a HOP megvalósí-

tásának félidejére, illetve a teljes program befejezésekor kerülnek értékelésre. Ez az értékelési gyakoriság - értékelői véleményünk szerint - kevés ahhoz, hogy a befejezéskori célértékek eléréséhez elegendő információt adjon. A program „kézben tartásához” van szükség azokra a beavatkozási küszöbértékekre, amelyek mutatják a program előrehaladásának azokat a részterületeit, amelyek hozzájárulnak a célértékek, így a program céljainak eléréséhez. Az egyes küszöbértékekhez megfelelő beavatkozási lehetőséget is kell társítani, amivel a küszöbérték el nem érésekor be lehet avatkozni.

- A monitoring adatszerkezet áttekintése, módosítása, amely megfelel a célrendszer követelményeinek.

A monitoring célja, értelmezésünk szerint, a program előrehaladásának éves gyakoriságú nyomon követése, információgyűjtés a szükséges beavatkozásokra irányuló döntések megalapozásához. Az adatok gyűjtése arra szolgál, hogy abból a program célrendszeréhez való közelítésre következtetni lehessen. A program célrendszerében központi szerepet tölt be a halhús fogyasztás növelése, de a monitoring keretében arra vonatkozóan nincs adat (pl. közvetlenül értékesített halmennyiség, illetve annak éves növekedése). Továbbá a monitoring keretében nincs gyűjtött adat, többek között, a biodiverzitás megtartására, a vízfelhasználásra sem. A programban nem kerül meghatározásra a versenyképesség, így nincsenek olyan indikátorok, amelyek a versenyképesség fenntartásának mérésére vonatkoznának. Mindezek a programban célként szerepelnek, monitoring indikátorok hiányában azonban alakulásuk nem követhető nyomon.

Nemzeti indikátorok meghatározására lehetőség van, hiszen a központi indikátorok nem fedhetik le minden egyes tagállam halászati ágazatának célrendszerét, így javasoljuk a monitoring rendszer ilyen irányú áttekintését, módosítását.

- A HOP megvalósításában, a Monitoring Bizottságban közreműködő szervezetek kompetenciájának növelése.

A tervezésbe, illetve a megvalósításba bevont szervezetek teljeskörűsége a HOP tekintetében kielégítő, amint azt az elemző részben bemutattuk. A szakmai interjúkra alapozva javasoljuk az MB tagok kompetenciájának, az EU támogatási rendszerek menedzsmentjére, illetve a HOP-igényekre vonatkozó képességeinek növelését. Például az esélyegyenlőséggel foglalkozó szervezet az MB ülések jegyzőkönyvei alapján a program eddigi történetében nem szólalt fel, holott ez egy nagyon fontos horizontális cél az EU-s támogatási programok megvalósítása során. Olyan eszközök alkalmazását javasoljuk, amelyből az MB, mint testület visszajelzést kap a képességek fejlődéséről, pl. egy teljes napra szóló kihelyezett MB ülés, amely csak adott kompetenciafejlesztő témával foglalkozik. Lehetséges témakör a stratégiai tervezés az EU támogatási programjaiban, illetve a program lebonyolítását meghatározó EU-s szabályrendszer (például azokra a korlátokra tekintettel, amelyek nem HOP specifikusak, de befolyásolják a program megvalósítását).

- Javasoljuk a 3-as tengelyes intézkedések mihamarabbi indítását.

A halászati ágazat eredményességének fenntartásához, illetve annak növeléséhez, az ágazat kiegyensúlyozottságához a folyamatos fogyasztásöztönzésre egyértelműen szükség van. A beruházások haladnak előre, az azok által kibocsátott halmennyiséget a piacon el kell he-

lyezni. A magyar vásárlók, amint azt láttuk, meglehetősen stabil fogyasztási szerkezetet mutatnak, amely fogyasztásösztonzó program hiányában nem fog megváltozni. Tehát a program megvalósításában éppen most érkezett el az optimális idő a 3-as tengely megnyitására.

- Tekintettel az $n+2$ éves teljesítési szabályra, célszerűnek látjuk, hogy a források teljes körű felhasználhatósága érdekében az IH vizsgálja meg a tengelyek közötti forrás átcsoportosítás lehetőségét és szükségességét.

Megvizsgálva a keretleköteéseket megállapítható, hogy a nem konvergencia régióban nagyon kevés a projektek száma és összege. A 2010. évben még elkerülhető volt a forrásvesztés, de mivel a nem konvergencia régióban tervezett beruházások mértéke a 2011. évben előreláthatólag nagyon alacsony lesz, szükséges lehet a tengelyek közötti átcsoportosítás.

- Javasoljuk a halászati környezetgazdálkodási program elindításának vizsgálatát.

Az agrár-vidékfejlesztési támogatások keretében az agrár-környezetgazdálkodás programban (AKG) 2004-2009 között lehetőség volt az extenzív halastavak környezetgazdálkodásból adódó többlet költségeinek, és az önként vállalt környezetvédelmi korlátozások miatti bevétel kiesésnek részleges kompenzációjára. Ez a program öt éven keresztül biztosított kompenzációs lehetőséget a programhoz csatlakozott tógazdaságoknak. A tógazdaságok döntő többsége élt is ezzel a lehetőséggel. A HOP tervezése során intézkedés szinten a programba beépítésre került az AKG-hoz hasonló támogatási konstrukció, annak ellenére, hogy a tervezés idején lehetőség volt arra, hogy ez a támogatás továbbra is az AKG keretében az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) kerül majd kifizetésre.

Az AKG támogatások az extenzív halastavak esetében az Európai Bizottság állásfoglalása miatt (főleg a DG-AGRI véleménye) az EMVA-ból a továbbiakban csak nagyon korlátozott mértékben és nem egységesen nyújtható, ezért ezt a támogatást az Európai Halászati Alapból (EHA) a HOP keretében kell nyújtani. Ez a kompenzációs program a **Halászati Környezetgazdálkodási Program (HKP)**.

A halászati tevékenység, hasonlóan a mezőgazdasági alapanyag-termeléshez, szoros kapcsolatban van a környezetével, annak fenntartásában szerepe van. A HOP célrendszerében szerepel a biodiverzitás fenntartása, amely egyik eszköze lehet a halászati környezetgazdálkodási program előírásrendszerének betartatása, amely előreláthatóan olyan többletköltségekkel, illetve nyereségmaradással jár, amely kompenzációra szorul, a halászati környezetgazdálkodási kifizetéseken keresztül.

A program indításának illetve a kompenzációt igénybe vevők előnyei:

A HOP oldaláról nézve:

- Folyamatosság biztosítása a programozási időszakok között;
- Forráslekötés - HOP keretfelhasználás;
- $n+2$ szabály miatti forráselvonás veszélyének csökkentése;
- Nem konvergencia régiók tervezhetőbb forrásfelhasználása.

A Kedvezményezettek oldaláról nézve:

- Árrugalmatlan költségek részbeni kompenzációja;
- A kompenzáció szabad felhasználásának lehetősége.

Mivel a HOP tartalmazza az indítandó intézkedést, csak **technikai jellegű program módosítás** szükséges a konvergencia területeken belül a prioritási tengelyek közötti forrását csoportosításokkal kapcsolatosan.

7. ESETTANULMÁNY: A CZIKKHALAS HALASTAVAI KFT.

7.1 A Projekt környezete

A Czikkhalas Halastavai Kft. fejlesztéseit bemutató esettanulmány a „Halászati Operatív Program 2007-2013” félidős értékelésének részeként mutatja be a Czikkhalas Halastavai Kft. projekt-generálását, illetve a támogatott projektek kivitelezésével kapcsolatos, beazonosítható jó gyakorlatokat.

Az esettanulmány elkészítéséhez előzetesen hozzájárult Czikk László úr, a Kft. tulajdonosa és vezetője.

Czikk László halkereskedőként 6 halbolt tulajdonosa volt, egyben országos ellátó is. 1982-re érte el ezt a szintet, amikor azzal szembesült, hogy a piaci igények túlnőtték a kapacitását, tehát épp a nyári időszakban, amikor nem volt az általa látogatott tógazdaságokban lehalászás, halhiány alakult ki a piacon.

Hosszas keresés után talált rá Varsád község mellett arra a területre, amely a mai gazdaság kiindulópontja lett. A terület egy erősen elmocsarasodott részen feküdt, amin azonban egy igen jó vízgazdálkodási és környezeti értékekkel rendelkező vízfolyás, a Donát patak folyik keresztül. A patak vízgyűjtő területe mintegy 130 négyzetkilométeren terül el, szerencsés helyzetéből adódóan, mivel nem kerül bele ipari szennyezés, igen jó termelési feltételeket biztosított a cég számára, nemcsak a pontyfélék nevelésére, de a kényesebb ragadozófajok termelésére is, mint a csuka vagy a süllő. A terület bérleti- és tulajdonjogi viszonyainak rendezése után elkezdődött annak rendbetétele. A folyamatnak köszönhetően 1992-ben megépült az első két tó, amelyekből az első igen nagy, 28 hektáron terül el. A tavak építése 2003-ig tartott, addigra 10 termelő halastó épült meg, kapcsolatban egymással, amelyek összterülete 226 hektár. A tavak völgyzárógátas rendszerűek. Emellett a gazdaság részét képezi 17 darab telelő is, amelyek 4 hektáron terülnek el.

A családi vállalkozás gazdálkodásában ma már nemcsak a tavak, hanem azok környezeti is szerepel, mintegy 400 hektár erdő és egy vadgazdaság is. 1998-ban a régi Hortobágyi Állami Gazdaság volt szakembere, Egyed Imre is a vállalkozás munkatársa lett, jelenlétével az addig nem teljesen szakszerű termelés döntően megváltozott. A mai gazdálkodási modell legjellemzőbb része az okszerű, stratégián alapuló gazdálkodás. A cégen belüli munkamegosztás a működés hatékonyságát növeli.

A szervezésnek az alapját a következő műveletek szétválasztása eredményezte:

- Termelés;
- Szakmai adminisztráció;
- Cég adminisztráció;
- Kereskedelem.

Az éves átlagos foglalkoztatott szám: 40-45 fő.

Az állandó foglalkoztatottak mellett részmunkaidős, munkacsúcs-időszakban felvett munkaerőt is alkalmaz a cég. 2011-ben a Tolna Megyei Regionális Munkaügyi Központ segítségével támogatott munkaerő-felvétel történt, aminek eredményeként a cég kezelésében levő, erodált tó-környéki területek erdősítése történik meg. Ennek a programnak a segítségével valódi termelő munkát hajthatnak végre a felvett munkások, míg a tavak környéki területekről kisebb mértékű erózió lesz tapasztalható az ültetett fáknak köszönhetően. A gazdaság a tavak, erdők, szántók használata és a vadgazdálkodás által egy multifunkcionális és fenntartható modell képét tükrözi.

A társaság működése biztos alapokon áll, amelyet az alábbi biztosítékok nyújtnak:

- A társaság ingatlanvagyon;
- A társaság forgóeszköz- állománya;
- Folyamatos és biztos megrendelések;
- Stabil pénzügyi háttér;
- Hitelállomány;
- Bankgarancia;
- Vevőállomány;
- Támogatási források.

A Czikkhalas Halastavai Kft. éves árbevétele az elmúlt évben a következőképp alakult:

30. táblázat: **A cég éves nettó árbevétele (saját adat)**

Év	Árbevétel (millió Ft)
2008	580
2009	520
2010	470

Az értékesített halmennyiség átlagosan 30-50 százaléka saját termelésből származik, mivel az árbevétel éves szinten csökken, ezért az arány folyamatosan nő a továbbértékesített hal mennyiségének a rovására.

A cég által megtermelt halak aránya az alábbi:

31. táblázat: **A cég által termelt halfajták aránya**

Halfajok	Arány (%)
Ponty	85
Ragadozók (csuka, süllő, harcsa)	10
Egyéb növényevő (amur, busa)	5

A cég által értékesített halfajok aránya közel azonos a megtermelt halak arányával. Az értékesítés irányát az alábbi táblázat mutatja:

32. táblázat: **Az értékesítés iránya**

Értékesítési csatorna	Arány (%)
Horgászegyesületek	40
Hipermarketek	40
Saját boltokban történő értékesítés (2 db)	20

A cég az elmúlt években mintegy 230 horgászegyesületnek szállított halat, különböző faj- és korösszetételben. Emellett a másik kiemelkedő értékesítési csatornát a hipermarketek élő hallal történő ellátása jelenti. 15 Tesco áruház állandó beszállítójaként a cég folyamatos termelésben és szállításban érdekelt, termelő- és szállítókapacitását ezt a célt szem előtt tartva fejleszt, sok esetben támogatási forrásból.

Az értékesítési csatornák közül a jelenleg két saját bolt igen komoly, a teljes értékesítés éves szintjén 20 százalék körüli forgalmat bonyolít le, amely akár 100 tonna értékesített halat is jelent. A boltok ugyan visszaesésről panaszkodnak, de - tekintettel a jól megválasztott helyszínekre - továbbra is igen komoly értékesített mennyiség jelenik meg a piacon.

A projekt környezetének bemutatása

Hazánk igen jó természeti adottságokkal rendelkezik édesvízi halászat terén, azonban a termelési potenciált a termelő területek viszonylagosan rossz állapota hátráltatja, illetve a piaci korlátok is erősek.

Napjainkban a magyar halászati ágazat a hazai állattenyésztés bruttó termelési értékének mintegy 2,5 százalékát, a hazai összes mezőgazdasági termelésnek pedig megközelítőleg 1 százalékát adja.

A magyar halászati ágazat éves étkezési hal termelési értéke mintegy 9 milliárd Ft volt, amelyből a tógazdasági étkezési haltermelés 6 milliárd Ft, a természetes-vízi étkezési halfogás pedig 3 milliárd Ft volt. Ezzel az értékkel a halászati ágazat étkezési hal termelése 0,04%-kal járul hozzá a nemzetgazdaság GDP-hez. Jelentősége azonban ezen túlmutat ezeken a számadatokon, mivel számos ellátó és kiszolgáló ágazat léte, valamint a teljes rekreációs célú halászat és horgászat, illetve ezek gazdasági teljesítménye ezen a szektoron alapszik. A gazdaságilag a legfontosabb halfaj a ponty, amely az éves haltermelésből és fogásból több év átlagában mintegy 61 százalékkal részesedik. A tógazdaságunkban a második legjelentősebb halfaj csoport a növényevők, amelynek részesedése 15 százalék. A ragadozó halfajok részesedése 13 százalék, a maradék 11 százalékot a keszégfélék és egyéb alacsony piaci értéket képviselő halfajok alkotják.

Az ágazat beruházásai a megelőző évekhez képest növekedtek, amiben jelentős szerepet játszottak a beruházási támogatásokhoz kapcsolódó fejlesztési támogatási lehetőségek (pl. SAPARD, HOPE, stb.).

A halászat mennyiségben és minőségben is képes kielégíteni a lakosság jelenlegi édesvízi hal-

szükségletét. Azonban a fogyasztói elvárások kielégítése érdekében az ország feltétlen behozatalra szorul, egyrészt a haltermékek teljes körének biztosítása, másrészt a tengeri eredetű halászati termékek vonatkozásában.

A hazai forgalmazású halászati termékek piacán az élelmiszerbiztonság tekintetében a hazai helyzet hasonlóan alakul, mint az EU fejlettebb nyugati tagállamaiban. A magyarországi halászati ágazat jellemzően stagnáló állapotban van, ami a 2008-as válság miatt ugyan visszaesést könyvelt el, de a 2009-ben induló HOP jogcímei érezhetően hozzájárultak - a fejlesztések által - a halászat fejlődéséhez.

A projekt intézményi szereplőinek bemutatása

A Halászati Operatív Program keretein belül az Irányító Hatóság feladatköre a Vidékfejlesztési Minisztérium Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztályához tartozik, azon belül is a Halászati Operatív Program Irányító Hatósági Osztályához. A 2010-es kormányváltás az addig Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) intézményét átalakította Vidékfejlesztési Minisztériummá (VM), a halászatért felelős osztály változatlanul működik tovább, így az átalálás ezen a területen zökkenőmentes volt. A támogatásokért felelős Kifizető Ügynökség a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH), amelynek legfőbb szerepe a halászati támogatásokkal kapcsolatos támogatási és kifizetési ügyintézés, illetve a monitoring adatok kezelése.

A vizsgált időszakig két támogatási kérelem beadási időpont állt rendelkezésre, amelyekből a 2009-es HOP I-es támogatási kérelmek bizonyos része már kifizetésre is került. A 2010-ben meghirdetett HOP II-es időszak támogatási kérelmei a vizsgált időszak alatt nem kerültek elbírálásra.

A támogatási kérelem alapját a 25/2009-es VHR Rendelet, illetve a 26/2009-es FVM Rendelet határozta meg.

7.2. A projekt részletes bemutatása

A támogatási kérelem fejlesztési irányai

Az akvakultúra-beruházás támogatásának célja a haltermelő kapacitások bővítése, korszerűsítése, fejlesztése. A támogatható tevékenységek körébe új halastavak, intenzív haltermelő üzemek építése, a meglévők bővítése és korszerűsítése tartozik. Ezen felül minden olyan gép és eszköz beszerzése támogatható, amelyek közvetlenül az édesvízi haltermelési tevékenységet szolgálják. Lehetőség nyílt élőhal-szállító gépjármű beszerzésre a termelői infrastruktúra nettó beruházásának 50 százalékának erejéig, valamint földvásárlás támogatására a beruházás 10 százalékáig, abban az esetben amennyiben a támogatott területen termelői, vagy telepi infrastruktúra létrehozása történik.

Az intézkedésen belül három alintézkedés választható:

- A termelő kapacitás bővítése új halgazdaságok építésével;
- A termelésben lévő gazdaságok korszerűsítése, vagy bővítése;

- Halkeltetők építése, bővítése, korszerűsítése;

A **természetes-vízi halászat** támogatásának legfőbb célja a halászati hagyományok megőrzése. Ennek érdekében a halászat eszközei válnak támogathatóvá.

A **halfeldolgozás és értékesítés** területén új halfeldolgozók létrehozása, a meglévők korszerűsítése támogatható. Ebben az intézkedésben két alintézkedés jelenik meg:

- A halfeldolgozó kapacitások növelése;
- A halfeldolgozó egységek korszerűsítése.

Támogatásra jogosultak azok a vállalkozások az akvakultúra, valamint a halfeldolgozás terén, amelyek a 2004. évi XXXIV törvény értelmében mikro-, kis- és középvállalkozások, vagy e törvény hatálya alá nem tartozó, de 750 alkalmazottnál kevesebbet foglalkoztató, vagy 200 millió euró árbevételnél kevesebbel rendelkező vállalkozások, természetes személyek (akvakultúra esetén őstermelők is), továbbá eleget tesznek a 119/2007 (X.18.) FVM rendelet szerinti Tenyészet Információs Rendszerbe (TIR) bejelentési kötelezettségüknek. Természetes-vízi halászat esetén azok jogosultak támogatásra, akik valamely hazai természetes vízen, kereskedelmi jelleggel, halászati tevékenységet végeznek.

A Projekt tartalma

A támogatási kérelem azonosítószám: 1099085501

A támogatási kérelem címe: Telelok építése, termelői és infrastrukturális beruházások a Czikkhalas Kft telephelyén

A Czikkhalas Halastavai Kft. már a Sapard Program illetve az AVOP keretein belül is európai közösségi fejlesztési forrásokhoz jutott, ezáltal növelte a termelőkapacitást, illetve a termeléshez szükséges eszközök vásárlásával hatékonyabbá tette a termelést és a kereskedelmet is.

A HOP 2007-2013 közötti programozási időszakra levetített forrásai a cég számára is lehetőséget jelentettek, ezért különösen várták már az első körös, 2009-es program megnyitását.

A cég számára a fejlődés elengedhetetlen, ezért éves szinten mintegy 100 millió forint értékű beruházást hajtanak végre tervszerűen, stratégiaileg megalapozottan. Az uniós források megkönnyítik, segítik a stratégiai terv szerint programozott beruházások végrehajtását.

A stratégia legfontosabb elemei az alábbiak:

- A termelő kapacitás bővítése, korszerűsítése;
- A termelő egységek kiszolgáló eszközeinek korszerűsítése;
- A halvesállítás eszközeinek a korszerűsítése;
- A termelés biztonságának növelése.

A projekt-előkészítés során a vállalat a fejlesztési igényeit összemérte a HOP célrendszerével,

ezzel is elősegítve a sikeres támogatási kérelem dokumentációjának elkészítését. A tervezett beruházásait maradéktalanul be tudta illeszteni a HOP célrendszere alapján meghirdetett jogcímbe, ez alapján megállapíthatjuk, hogy a HOP célrendszere megfelel a vállalkozás által is megfogalmazott fejlesztési igényeknek.

A stratégiai tervezés azonban nem kőbe vésett irányokat mutat, igen jellemző a 2008-as világválság mai napig is tartó elhúzódó gazdasági és társadalmi hatásaira történt irányváltás a fejlesztések terén. A vállalat eredeti stratégiája szerinti beruházási ütemezés sebessége lelassult, illetve a halvédelmi beruházások előtérbe kerültek. Az ok a gazdasági válság miatt elszegényedő rétegek hallopásainak növekvő mértékének visszaszorítása. A HOP nem tér ki a halvédelem problémakörére, mivel nem kizárólag szakmai problémát vet fel a kérdés.

A fejlesztések hat fő irányvonalat érintettek, összesen mintegy **230 millió** forint értékben, amelyből a támogatási forrás 60 százalékos támogatás intenzitás mellett **138 millió** forint.

A támogatási kérelem beadási időpontja 2009. június.

A projekt-előkészítést és a kérelem beadását a Program időben történő megismerése, illetve az ÚMVP más forrásai által megismert információs és adatlap rendszer ismerete megkönnyítette. A vállalkozásnál a támogatási kérelem összeállításának idején már dolgozott az a kolléga, aki korábban az FVM-ben foglalkozott a HOP előkészítésével.

Tekintettel arra, hogy a támogatási kérelem előfeltétele volt az építéssel járó beruházás esetén a jogerős vízügyi létesítési engedély, illetve építési engedély, ez a kitétel ugyan a Czikkhalas Kft-nél nem akadályozta a kérelem beadását, de időütemezés miatt korábban merültek fel az ezek beszerzésének költségei (a kérelmek elbírálási időigényének megfelelően), mint azt a beruházás megvalósítása szükségessé tette volna, illetve egy elutasított támogatási kérelem esetén felesleges kiadást jelentett volna.

További negatív tényezőként az adatlapok „el-nem-menthetősége” jelentkezett, vagyis az elektronikusan kitöltött adatlapokat nyomtatás után nem lehet később szerkeszthető formában menteni olyan programmal, amely ingyenesen a rendelkezésre áll. A nyomtatvány el-nem menthetősége különösen a nagy adathalmazok felvitele, vagyis az építési tételek esetén jelent nagy gondot azzal, hogy akár egy elütés miatt egy egész oldalnyi anyagot kell újra kitölteni, megnehezítve a (támogatási és kifizetési) kérelmek összeállításának feladatát.

A támogatási határozatot 2009. decemberében kapta meg a cég.

A beruházás megkezdése szempontjából különösen nagy problémát jelentett a lassú ügyintézés, ami általános probléma az MVH ügyfélkezelése terén. Sajnálatos tény, hogy a vidékfejlesztési program intézkedéseitől különálló kérelemkezelés nem eredményezte a várt rövid határidős elbírálási folyamatot.

A cég a helyszíni ellenőrzések során megfelelő adatszolgáltatást nyújtott, nem csak az MVH helyszíni ellenőrei, hanem a KPMG számára is. A Kft szempontjából a helyszíni vizsgálatra való felkészülést megnehezítette, hogy az MVH nem adott ki konkrét dokumentum-listát, amely alapján pontosan lehetett volna tájékozódni a támogatott beruházás kivitelezése folya-

mán a helyszíni vizsgálatkor bemutatandó dokumentációról.

A kifizetési kérelmek elbírálása ugyancsak viszonylag hosszú időt vett igénybe, azonban a hiánypótlások javítása után az utalás gyorsan megtörtént.

A projekt előkészítése, lebonyolítása és lezárása nem zajlott zökkenőmentesen, de a felkészült szakmai gárdának köszönhetően pozitív eredménnyel zárult. Az alábbi táblázat foglalja össze a támogatásból megvalósított beruházásokat és azok céljait:

4. táblázat: **A HOP I-es beruházások neve, célja és eredményei**

	Beruházás neve	Cél	Eredmény
1.	Kotrás	Lehalászás biztonságának növelése	100%-os lehalászási eredmény
2.	Telelők létesítése	Kisméretű tárolók létesítése	6 db tárolót létesítettek
3.	Útépités	Telelő gátak koronájának stabilizálása és a tavak közti utak építése	
4.	Trágyaszóró hajó	Saját fejlesztésű mobil trágyaszóró hajó építése	A hatékonyabb trágyázás eredményeképp növekvő termelési biztonság
5.	Biztonsági beruházás	Kapukamera, video rendszer és kerítés építése	A rendszer kiépítésével javult a telepi védelem
6.	Eszközvásárlás	Hipermarketek biztonságos ellátása friss hallal	50 db halas és 27 db autós halas kád vásárlása, 2 db speciális halszállító jármű, 2 db csónakmotor vásárlása.

7.3. A projekt legfontosabb eredményei, hatásai

Kotrás:

A meder karbantartása az egyik legfontosabb feladat egy halastó-rendszer üzemeltetése kapcsán. Az eliszapolódott rétegek oxigénhiányt idézhetnek elő, ami a halak életterét csökkenti, illetve a lehalászás során a halágyak, mint a tavak legmélyebb pontjai, vizet tarthatnak vissza, ezzel csökkentve a lehalászás eredményességét.

A beruházás során négy tó halágyát tisztították meg, ezzel 100 százalékosra növelve a lehalászás sikerességét.

A beruházás, bár nem közvetlenül nem termelő célú, mégis 2 év alatt megtérül.

Telelők építése:

A beruházás során hat új telelőt hozott létre a cég, ezáltal jelentősen növelve a tárolókapacitást. Ezáltal igen komoly minőségjavulás érhető el, hiszen a különböző kor és fajösszetételű halakat szelektálva, tárolva sokkal egyszerűbb a halászat, így gyorsabb és olcsóbb a kiszolgálás.

További előnye a nagyobb kapacitású telelőknek, hogy kisebb piaci időintervallumokat át lehet hidalni a használatukkal, tehát az alacsonyabb felvásárlási ár mellett tárolt mennyiséget jobb piaci pozícióban, későbbi időpontban is lehet értékesíteni, ezáltal extraprofitot lehet elérni.

Útépités:

A telepi infrastruktúra-beruházás nem csak kényelmi, de költségcsökkentő tartalommal is bír. Az utak elkészítése által az amúgy mocsaras tavak közti területen vált lehetővé a közlekedés, nem kell nagy kerülőket tenni, így idő és üzemanyag takarítható meg. További előnyként könnyelhető el hogy csapadékos, jeges időjárás mellett is eredményesen lehet lehalászni, nem szükséges a megközelítéshez speciális gépek igénybe vétele. A gátak lebetonozása a közlekedést is megkönnyíti, de további járulékos előnyként stabilizálja a koronákat.

Trágyaszóró hajó készítése:

A nagyüzemi haltermelés egyik elengedhetetlen feltétele a vizek trágyázása. A megfelelő időben és megfelelő mennyiségű trágya komoly hozamnövekedést eredményez, azonban kézi erővel ember- és időigényes művelet a kiszórása.

A cég saját fejlesztésű trágyaszóró gépe szintén a beruházás részét képezi. A fejlesztés eredményeképp egy mobil, a tavak közt könnyen szállítható, jól irányítható és olcsón működtethető dízelmotoros, hidrohajtású trágyaszóró hajó készült el, amely segítségével évi 5 tonna trágya kijuttatása vált lehetővé.

A beruházás hatékonyabb működést, nagyobb termelési biztonságot és hozamnövekedést eredményezett, megtérülése egy év.

Biztonsági berendezések telepítése:

A beruházás egyik leglátványosabb része a biztonsági rendszer kiépítése, amely ugyan összesen nem jelentős, a teljes beruházás öt százalékát, 12,3 millió forintot tesz ki, de hatása mérhető.

Három részre oszlik a rendszer telepítés szempontjából, de működésük komplex:

- Kapukamera rendszám-felismerő rendszerrel;
- Video-rendszer több forgatható kamerával;
- Kerítés építése.

A biztonsági rendszer kiépítését a kényszer szülte, mivel igen komoly károkat okoztak az orvhalászok egy nagyüzemi halastó „megcsapolása” során. A telelőkben télen akár 400 tonna hal is található, intenzíven körülmények közt tárolva, ahol nagyon nagy pusztítást lehet végezni. Ennek elkerülése volt a legfőbb cél. Emellett a video-rendszer és a kapukamera rögzíti a telepen belüli mozgást is, ezáltal utólag is visszakövethetővé téve az ott történt eseményeket.

A fejlesztés tehát konstruktív, az ár/érték/hatékonyság aránya igen magas. A beruházás által éves szinten egy százalékos hozamnövekedés érhető el, ami minimum öt tonna hal megőrzését jelenti.

Eszközbeszerzés:

A támogatás igénybe vételével a cég 50 db halas- és 27 db autós halas kádat vásárolt, illetve 2 db szállító járművet.

Tekintettel arra, hogy a cég a legnagyobb hipermarketek beszállítója friss élő halból, ezért fontos a megfelelő szállítás és tárolás megoldása nem csak a telephelyen, hanem az értékesítés helyén is. A kádat ezt a célt szolgálják, az adott területre telepítve.

A gépjárművek speciális szállító járművek, segítségükkel gyorsan és olcsón célba juttatható a hal. A csónakmotorok ugyan nem közvetlenül kapcsolódnak a transzfer-szolgáltatáshoz, de a tavi mozgás nélkülözhetetlen kellékei.

Összegzés

Az esettanulmányban bemutatott jó gyakorlat, élő példája a megfelelő tervezésnek és végrehajtásnak. A megvalósult beruházások egy átfogó stratégia részeként a cég életében a fejlődés zálogai, amelyek segítségével a további fejlesztések alapköveit rakták le.

A HOP II. támogatási kérelem szervesen épült a most bemutatott projektre, az alábbi összefoglaló adatokkal:

Nettó 118 millió forintos támogatási összeg mellett összesen 196 millió forintos beruházási igényt nyújtottak be az alábbi célokra:

- A telelők vízellátásának felújítása;
- A telelők áramellátása;
- Útépités II-es ütem;
- 15 db halaskád vásárlása;
- 2 db traktor vásárlása;
- Halszállító kamion vásárlása;
- Szivattyú telepítése;
- Levegőztető, önetető rendszer kiépítése;
- További csónakmotorok vásárlása.

A vizsgált időszakban nem történt meg ugyan a HOP II-es támogatási kérelem elbírálása, azonban megállapítható, hogy a projektszerű gondolkodás megfelelően jelenik meg a cég életében, a folyamatos, fenntartható fejlődést szolgálva.

Képek a megvalósításról:

1. kép: Halágy kotrás előtt

2. kép: halágy kotrás közben

